

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
YENİ TÜRK EDEBİYATI

**GARİP AKIMININ İZİNDE İKİ ŞAİR MUZAFFER TAYYİP USLU
VE RÜŞTÜ ONUR: HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ**

YAZAR
Aysun TAŞDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mesut TEKŞAN

ORDU- 2023

TEZ KABUL SAYFASI

AYSUN TAŞDEMİR tarafından hazırlanan “**GARİP AKIMININ İZİNDE İKİ ŞAİR MUZAFFER TAYYİP USLU VE RÜŞTÜ ONUR: HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ**” başlıklı bu çalışma, **2023** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Prof. Dr. Mesut TEKŞAN Ordu Üniversitesi / Fen-Edebiyat Fakültesi	İmza
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Salih OKUMUŞ Ordu Üniversitesi / Fen-Edebiyat Fakültesi	İmza
Üye	Doç. Dr. Hatem Türk Giresun Üniversitesi / Fen-Edebiyat Fakültesi	İmza

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aysun TAŞDEMİR

ÖZET

YENİ TÜRK EDEBİYATI

GARİP AKIMININ İZİNDE İKİ ŞAİR MUZAFFER TAYYİP USLU VE RÜŞTÜ ONUR: HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

AYSUN TAŞDEMİR

Zonguldak şehri, Cumhuriyet Dönemi'nde birçok şaire ve yazara ev sahipliği yapmıştır. Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur bu şehrin iki garip şairidir. Aşkları, edebi hayatları ve hayalleri de onlar gibi garip kalmıştır. Lise sıralarında başlayan arkadaşlıkları yaşamlarının sonuna kadar devam etmiştir. Yaşadıkları dönemde adları pek duyulmamıştır. O dönemin ekonomik ve yaşam koşulları buna bir nevi engel olmuştur. Kısacık hayatlarında, edebiyata olan tutkularını hiç kaybetmemişlerdir. Ölümünden kısa süre sonra bu iki şairimiz, çeşitli araştırmalarla gün yüzüne çıkarılmıştır. 1940'lı yıllar edebiyatın üç önemli ismi olan Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat etkisinde olduğu dönemdir. Garip hareketi, bu şairlerin şiir dünyasına getirdiği önemli değişimlerden biridir. Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un, Garip şiir akımından etkilendiği görülmektedir. Şiirlerinde Garipçilerin izlerine rastladığımız şairler; şiirlerinde aşk, yaşama sevinci, otobiyografik izler, doğa, arzu, özlem, çocukluk, sitem, ölüm, yalnızlık, sosyal eleştiri, arkadaşlık, ayrılık, yolculuk, özgürlük, üzüntü, şehir, gündelik hayat, zaman, geçmiş, hastalık, Halk edebiyatı unsurları, insanlık sevgisi, savaş ve barış vb. temalarla edebiyata yeni bir soluk getirmişlerdir. İçerikten sonra biçim açısından da Garip şiir akımının etkisinde kaldıkları görülmektedir. Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur, Garip şairleri gibi şiirlerinde şekilsel kalıpları yok saymışlardır. Buna bağlı olarak genellikle serbest ölçüyü kullanmışlardır. Biçimsel olarak bakmamız gereken bir başka özellik nazım birimidir. Şiirlerinde ağırlıklı olarak bent nazım birimini kullanmışlardır. Yine kafiye düzenine şiirlerinde neredeyse rastlamak oldukça güçtür. Buna bağlı olarak ahenk unsurlarından kafiye ve redife de yer vermemişlerdir. Hem içerik hem de şekil olarak Garip şiirinin izinde olan şairler, edebiyat dünyasında yeni bir perde aralamayı başarmışlardır. Bu tezin bitiminden sonra şairlerin hem hayatlarına hem de sanatlarına dair derli toplu bir çalışma ortaya çıkmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Garip akımı, Muzaffer Tayyip Uslu, Rüştü Onur, Hayatı, Şiirleri.

ABSTRACT

NEW TURKISH LİTERATURE

TWO POETS MUZAFFER TAYYİP USLU AND RÜŞTÜ ONUR IN THE FOLLOWING OF THE GARİP CURRENT: LIFE, ART AND POEMS

AYSUN TAŞDEMİR

The city of Zonguldak hosted many poets and writers during the Republican Period. Muzaffer Tayyip Uslu and Rüştü Onur are the two strange poets of this city. Their love, literary life and dreams remained as strange as they were. Their friendship, which started in high school, continues until the end of their lives. Their names were not heard much during their lifetime. The economic and living conditions of that period somehow prevented this. In their short lives, they have never lost their passion for literature. Shortly after their deaths, these two poets were brought to light through various researches. The 1940s was the period when he was under the influence of three important names in literature, Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday and Oktay Rifat . Garip movement is one of the important changes that these poets brought to the world of poetry. It is seen that Muzaffer Tayyip and Rüştü Onur were influenced by the Garip poetry movement. The poets whose poems we encounter the traces of the Garipçis; love, joy of life, autobiographical traces, nature, desire, longing, childhood, reproach, death, loneliness, social criticism, friendship, separation, journey, freedom, sadness, city, daily life, time, past, illness, folk literature elements, love of humanity, war and peace etc. They brought a new breath to literature with themes. After the content, it is seen that they were under the influence of the Garip poetry movement in terms of form. Muzaffer Tayyip Uslu and Rüştü Onur ignored formal patterns in their poems like Garip poets. Accordingly, they generally used the free scale. Another feature that we should look at formally is the verse unit. They mainly used bent verse unit in their poems. Again, it is very difficult to find the rhyme scheme almost in his poems. Accordingly, they did not include rhyme and redif, which are elements of harmony. The poets, who followed the Garip poetry both in content and form, have succeeded in opening a new curtain in the world of literature. After the end of this thesis, a tidy study of both the lives and arts of the poets will have emerged.

Key Words: Garip Current, Muzaffer Tayyip Uslu, Rüştü Onur, His Life, Poems.

ÖN SÖZ

Garip Akımının İzinde İki Şair Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur: Hayatı, Sanatı ve Şiirleri başlığı altında yaptığımız tez çalışmamızda Zonguldaklı iki şairin dönemin edebi şiir hareketi olan, Garip şiiriyle benzerlik ve farklılıkları bağlamında şairlerin şiirlerindeki tema, biçim, dil ve üslup özellikleri incelenmiştir. Şiirlerinin yanında düzyazıları da şairlere dair bilgiler vermesi açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Çalışma; Garip Akımı ve Garip Akımının Türk Şiirindeki Yeri, Muzaffer Tayyip Uslu'nun Hayatı, Sanatı ve Şiirleri, Rüştü Onur'un Hayatı, Sanatı ve Şiirleri, Garip Şiiriyle Muzaffer Tayyip Ve Rüştü Onur'un Şiirlerinin Tema, Biçim, Dil ve Üslup Bakımından Karşılaştırılması adlı dört ana bölümden oluşmaktadır. Her bölümde konuya dair bilgiler ayrıntılı ve titiz bir çalışmayla verilmiştir.

Birinci bölümde, Garip şiirinin oluşum aşaması ve şairlerin bir araya gelme serüveni anlatılmıştır. Garip akımının Türk şiirindeki yeri ve önemi, Garipçilerin Türk şiirine getirmiş oldukları ilke ve kurallardan bahsedilmiştir. Son olarak Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un Garip şiirindeki yerine değinilmiştir. Garip şiiri hakkındaki bilgiler ve değerlendirmeler Hakan Sazyek'in "*Cumhuriyet Dönemi- Türk Şiirinde Garip Hareketi*" adlı eserinden yararlanılarak verilmiştir. Sazyek'in bu eseri son zamanlarda yazılmış ve oldukça geniş bilgiler veren kaynak niteliğinde bir eserdir.

İkinci bölümde ilk incelediğimiz şair Muzaffer Tayyip Uslu olmuştur. Şairin aile hayatı, eğitimi, arkadaşları, hastalığı ve ölümü ele alınmıştır. Sanatında ise edebi hayata nasıl başladığı ve edebi çevresine değinilmiştir. Sanatından sonra şiirleri Garip akımı bağlamında tematik açıdan çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Temadan sonra şiirleri şekil bakımından ayrıntılı incelemeye tabi tutulmuştur. Nazım birimi, ölçü, ses tekrarları, kafiye düzeni, kafiye ve redif gibi biçimsel özelliklere bakılmıştır. Şiirlerinden sonra düzyazılarına yer verilmiştir. Son olarak şiir ve düzyazıları, dil ve üslup açısından incelenmiştir. Muzaffer Tayyip Uslu ile ilgili temel bilgileri elde ettiğimiz kitap Muzaffer Tayyip'in ölümünden sonra şiir ve yazılarını derleyen Necati Cumalı'nın 1956 yılında "*Muzaffer Tayyip*" adıyla yayımlanan kitabıdır. İkinci olarak yararlandığım kaynak Hamit Kalyoncu'nun "*Yaşamak Güzeldi- Kelebek Ömürlü Şair Muzaffer Tayyip Uslu*" adıyla yayımlanan kitabıdır. Burada şaire dair bilgileri, şair hakkında yazılan yazıları ve şaire dair fotoğrafları bulmak mümkündür. Şairin şiirleri üzerinde yaptığımız çalışmada yararlandığımız kitap, Muzaffer Tayyip Uslu'nun tek eseri olan "*Şimdilik*" adlı

kitaptır. Şiirlerin temaları, biçimsel özellikleri, dil ve üslupları incelenirken bu kaynaktan yararlanılmıştır.

Üçüncü bölümde, Rüştü Onur'un ilk olarak hayatı ele alınmıştır. Ailesi, yaşadığı çevre, eğitimi, evlilik hayatı ve hastalık sürecine değinilmiştir. Sanatı kısmında ise edebi hayatına yer verilmiştir. Eserlerinden ilk olarak şiirleri, Garip şiiri bağlamında tematik açıdan incelenmiştir. Şekil bakımından da nazım birimi, kafiye şeması, ses tekrarları, ölçü vb. özellikleri belirlenmiştir. Eserlerinin son başlığı düzyazıları olmuştur. Düzyazı eserleri kendi arasında mektuplar, denemeler ve hikayeler olarak sınıflandırılmıştır. Biçimden sonra eserler, dil ve üslup yönünden ele alınmıştır. Rüştü Onur hakkında ilk çalışmaları bulabileceğimiz kitap Salah Birsel'in "*Rüştü Onur Şiirleri-Mektupları- Ardından Yazılanlar* " isimli kitabıdır. Temel bilgilere ulaşmamızı sağlayan bir başka kitap, Kadir Tuncer'in "*Şeyh Dede Şair Torun Devrekli Rüştü Onur*" adlı eseridir. Daha sonra bu kitabın ismini şair, "*Zonguldaklı Şair Rüştü Onur*" olarak değiştirmiştir. Kitapta şairin hayatına ve dönemin koşullarına dair bilgilere yer verilmiştir. Şiirlerine ise "*Hülasa*" adlı şairin ölümünden sonra şiirlerinin bir araya getirildiği kitaptan yararlanılmıştır. Yine Rüştü Onur hakkında İbrahim Tığ'ın yazdığı "*Rüştü Onur; Şiirleri-Yazıları-Mektupları Ve Ardından Yazılanlar*" adlı kitapta geniş bilgiler yer almıştır.

Çalışmanın son bölümünde Garip şiiriyle Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur'un şiirleri ve ele aldığı temalar karşılaştırılmıştır. İlk olarak şiirlerde temaya bakılmış, sonra şiirler biçim açısından değerlendirilmiştir. Son olarak şairlerin dil ve üslup özellikleri incelenmiştir. Bu çalışmalar yapılırken Doğu Karaoğuz'un "*Rüzgarın Getirdiği*" adlı kitaptan da yararlanılmıştır. Bu kitap her iki şair hakkında oldukça yetkin bilgiler vermektedir.

Garip Şiiri ve Orhan Veli Kanık şiirleri hakkında bilgi verirken Orhan Veli Kanık'ın "*Bütün Şiirleri*" isimli toplu şiirlerinin yer aldığı eserinden yararlanılmıştır. Aynı şekilde Oktay Rifat'ın "*Bütün Şiirleri*" ve Melih Cevdet Anday'ın "*Bütün Şiirleri-Sözcükler*" adlı eserlerinden yararlanılmış ve şiirlerden örneklerle çalışmamız desteklenmiştir.

Tezimizdeki şiir örneklerinde ve metinlerdeki yaptığımız alıntılardaki yazım ve noktalama yanlışları düzeltilmeden aynen aktarılmıştır.

Tezimde öncelikle bana yıllardır hayalini kurduğum ve böyle bir çalışma yapma fırsatı veren ayrıca fikirleri ve düşünceleriyle varlığını hep hissettiren sevgili danışmanım Prof. Dr. Mesut TEKŞAN'a, ayrıca bu yolda her konuda desteklerini benden esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Salih OKUMUŞ'a da teşekkürü bir borç bilirimdir.

Aile üyelerimden eğitim hayatım boyunca beni her zaman desteklediği ve hep yanımda olduğu için babam Şahismail TAŞDEMİR'e; yine bana edebi birikimleri ve en önemlisi bana Yüksek Lisans yapmam konusunda teşvik edip inandığı için kardeşim Onur TAŞDEMİR'e ; hep yanımda olan annem ve ablama son olarak bu süreçte her zaman yanımda olan sevgili arkadaşım Hava ÖZBAŞ'a da içtenlikle teşekkür ederim.

Aysun TAŞDEMİR

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL SAYFASI.....	ii
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
GARİP AKIMI VE GARİP AKIMININ TÜRK ŞİİRİNDEKİ YERİ.....	4
1.1. Garip Akımı.....	4
1.2. Garip Akımının Türk Şiirindeki Yeri.....	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
MUZAFFER TAYYİP USLU'NUN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ.....	9
2.1. Hayatı, Sanatı ve Eserleri.....	9
2.1.1. Hayatı.....	9
2.1.2. Sanatı.....	11
2.1.3. Eserleri.....	12
2.2. Muzaffer Tayyip Uslu'nun Şiirlerinde Tema.....	13
2.2.1. Aşk.....	14
2.2.2. Ölüm.....	19
2.2.3. Sosyal Eleştiri.....	23
2.2.4. Savaş ve Barış.....	26
2.2.5. Arkadaşlık.....	28

2.2.6. Şehir Teması.....	31
2.2.7. Zaman Teması.....	40
2.2.8. Sıradan İnsanların Yaşamı	41
2.2.9. Doğa Teması	44
2.2.10. Yolculuk /Öte Duygusu.....	48
2.2.11. Halk Edebiyatı Unsurları.....	49
2.2.12. Üzüntü.....	50
2.2.13. Geçmiş/ Hatıra.....	54
2.2.14. Otobiyografik İzler	57
2.2.15. Hastalık.....	60
2.2.16. Yaşama Sevinci/ Memnuniyet	61
2.2.17. İnsanlık Sevgisi	63
2.2.18. Yalnızlık.....	65
2.3. Muzaffer Tayyip Uslu'nun Şiirlerinde Biçim	65
2.3.1. Nazım Birimleri.....	66
2.3.2. Ölçü.....	69
2.3.3. Kafiye Düzeni	70
2.3.4. Redif Ve Kafiye	73
2.3.5. Tekrarlar	74
2.4. Düzyazıları	78
2.5. Dil ve Üslup	80
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	83
RÜŞTÜ ONUR'UN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ.....	83
3.1. Hayatı, Sanat ve Eserleri	83
3.1.1. Hayatı	83

3.1.2. Sanatı	85
3.1.3. Eserleri	86
3.2. Rüştü Onur'un Şiirlerinde Tema	87
3.2.1. Aşk	88
3.2.2. Yaşama Sevinci/Memnuniyet	90
3.2.3. Anne Sevgisi	91
3.2.4. Zaman Teması	93
3.2.5. Geçmiş/ Hatıra.....	97
3.2.6. Tasavvuf	100
3.2.7. Şehir Teması.....	103
3.2.8. Yalnızlık.....	106
3.2.9. Yolculuk /Öte Duygusu.....	108
3.2.10. Sosyal Eleştiri.....	113
3.2.11. Ayrılık	115
3.2.12. Doğa	117
3.2.13. Özgürlük.....	119
3.2.14. Sıradan İnsanların Yaşamı	120
3.2.15. Ölüm.....	123
3.2.16. Arzu/İstek	130
3.2.17. Özlem	132
3.2.18. Çocukluk	133
3.2.19. Sitem.....	135
3.2.20. Arkadaşlık	136
3.2.21. Savaş.....	137
3.2.22. Halk Edebiyatı Unsurları.....	138

3.2.23. Üzüntü	138
3.3. Rüştü Onur'un Şiirlerinde Biçim	140
3.3.1. Nazım Birimleri.....	140
3.3.2. Ölçü	144
3.3.3. Kafiye Düzeni	145
3.3.4. Redif ve Kafiye	148
3.3.5. Tekrarlar	149
3.4. Düzyazıları	150
3.4.1. Mektupları	151
3.4.2. Denemeleri	152
3.4.3. Hikayeleri	153
3.5. Dil ve Üslup	153
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	155
GARİP ŞİİRİYLE MUZAFFER TAYYİP VE RÜŞTÜ ONUR'UN ŞİİRLERİNİN TEMA, BİÇİM, DİL VE ÜSLUP BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI.....	155
4.1. Tema.....	155
4.2. Biçim	158
4.3. Dil ve Üslup	160
SONUÇ	161
KAYNAKLAR.....	164
EKLER	169
ÖZGEÇMİŞ	174

KISALTMALAR

Bkz. : Bakınız

Doç. : Doçent

Dr. : Doktor

Ed. : Edebiyat

Haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazreti

Prof.: Profesör

S. : Sayfa

Vb. : Ve benzeri

GİRİŞ

Tezimizin konusunu teşkil eden şairlerin yaşadıkları 1930’lu 1940’lı yıllar siyasi ve sosyal yönden oldukça sıkıntılı yıllardır. Bilindiği üzere 1939 yılında dünyayı etkileyen İkinci Dünya Savaşı patlak vermiştir. Türkiye, savaşa fiili olarak katılmamış olsa da savaşın yıkıcı etkilerini uzun süre hissetmiştir. Özellikle sosyoekonomik alandaki etkileri dönemi tanımamız açısından önem arz etmektedir. Sosyoekonomik anlamda Türkiye’deki halk birçok vergi ve yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır. Tüm bunların sonucu olarak hayat pahalılığı insanları bunalıma ve çıkmaza sokmuştur.

Yasemin Mumcu Ay’ın da belirttiği gibi fakirlik ve yoksulluğun hüküm sürdüğü bir dönemden geçilmiştir: *“Ekmek alabilmek için evindeki eşyaları satan memurlar veya halkın diğer kesimleri, bakımsızlık ve iyi beslenememekten kaynaklanan salgın hastalık ve ölümlerle de karşılaşmışlardır. Bütün bu olumsuzluklar sonucu hükümete karşı memnuniyetsizlik ve tepkiler artmıştır”* (Ay, 2009, s. 1230).

Zonguldak şehrinde de savaşın o acımasız yüzünü ve insanların yaşadıkları sıkıntıları görmek mümkündür. Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur, edebiyat dünyasında birlikte anılan Zonguldaklı iki şairdir. Bu şairler hayatlarının belli bir bölümünü birlikte geçiren iki yakın arkadaşlardır. Muzaffer Tayyip, İstanbul’da doğmuş fakat babasının işi gereği Zonguldak’a gitmek zorunda kalan bir ailenin çocuğudur. Burada yaşamını devam ettirmiştir. Zonguldak şehri, onun edebi hayatında önemli bir yere sahiptir. Zonguldak’ta dönemin ünlü şairi Behçet Necatigil ile tanışma fırsatı yakalar. Behçet Necatigil, Muzaffer Tayyip Uslu’nun lisedeki edebiyat öğretmenidir. Muzaffer Tayyip Uslu ile Behçet Necatigil çeşitli dergilerde birlikte yazılar yayımlamışlardır. Yine şairin yakın arkadaşı Rüştü Onur da onun sanat hayatında etkisi olan isimlerdendir. Muzaffer Tayyip Uslu, ilk şiirlerini lise döneminde yazmıştır. Bu yıllarda yazdığı şiirlerde kendini pek yeterli görmese de edebiyat tutkusunu kısacık hayatının sonuna kadar devam ettirmeyi başarmıştır. Necati Cumalı’ya bununla ilgili *“Şiirlerimin kusurlarını bilmiyor değilim. Uğraşabilsem çoğunu daha güzel söyleyebilirdim. Ama bu ölüm korkusu yakamı bırakmıyor ki. Her başladığım işi hemen bitirmek istiyorum”* demiştir (Kalyoncu, 2017, s. 77). Şiir dışında çeşitli türlerde düzyazılarda kaleme almıştır.

Şair Rüştü Onur, Zonguldak’ta doğmuş ve hayatının sonuna kadar orada yaşamıştır. Rüştü Onur’un sanat hayatında ailesinin ve çevresinin etkisi oldukça fazladır. Öncelikle babasının

öğretmen olması önemli bir etkidir. Aile bireylerinden dedesi Abdullah Sabri Efendi'nin Mevlevilik çalışmalarında o dönemin bilinen isimlerinden biri olması Rüştü Onur'un sanat hayatına da olumlu katkı sağlamıştır. Özellikle tasavvuf temalı şiirlerinde dedesinden gelen o kültürü görmek mümkündür. Rüştü Onur'un kısa süreliğine gittiği Kastamonu Lisesindeki edebiyat öğretmeni Abdülbaki Gölpınarlı da ona edebiyat sevgisini aşılması bakımından önemli bir yere sahiptir. Kastamonu Lisesinden sonra tekrar Zonguldak'a dönen şair Muzaffer Tayyip ile Mehmet Çelikel Lisesinde aynı sıralarda Behçet Necatigil'den edebiyat dersi dinlemiştir. Arkadaşı Muzaffer Tayyip ile birlikte o yaşlarda bile çeşitli dergilere yazılar göndermişlerdir. Bu iki yakın arkadaş hayatlarının sonuna kadar hiç ayrılmamışlardır. Rüştü Onur'un da şiirleri başta olmak üzere çeşitli düzyazı eserleri mevcuttur. Düzyazılarından ünlü isimlere yazılan mektuplar o dönemin bilinmesi ve şairi anlamamızda ayrı bir öneme sahiptir.

Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un yaşamlarının benzerliği gibi ölümleri de benzerlik göstermiştir. Yoksulluk ve sefaletle geçen hayatlarının belli bir döneminde tüberküloz hastalığıyla mücadele etmişlerdir. Bu hastalıkla genç yaşlarında tanışan iki şair bununla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Ama o dönem tedavisi olmayan veremden dolayı genç yaşlarda hayata veda etmişlerdir.

Bu iki şairimizin yaşamış olduğu 1940'lı yıllara bakılacak olursa bu yıllar Türk edebiyatında Garip akımının egemenliği söz konusudur. Mehmet Narlı 'ya göre "*Cumhuriyet döneminde kendisinden önceki bütün şiir birikimine, anlayışına itiraz ederek var olmak isteyen şiir hareketi, kuşkusuz Garip hareketidir*" (Narlı, 2009, s. 130). Hareket, o dönemde savunduğu ve ortaya koyduğu düşüncelerle edebiyata yeni bir soluk getirmiştir. Garip hareketinin kurucu şairleri Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat "*Türk şiirinin biçim ve şekil başta olmak üzere çeşitli ölçütlerine karşı çıkararak şiir alanında kendilerine yer edinmek istemişlerdir*" (Kacıroğlu, 2014, s.21). Şiirdeki temalar, biçimsel özellikler, dil ve üslup bakımından yeni kural ve ilkeler getirmişlerdir.

Garipçiler tema bakımından yaşama sevgisi, aşk, ölüm, sosyal eleştiri, doğa sevgisi, sıradan insanların yaşamı, yolculuk, geçmiş, hastalık, ayrılık, özgürlük, zaman teması, arzu/istek, savaş ve barış gibi toplumsal ve bireysel temalara şiirlerinde yer vermişlerdir. Şairlerin şiirlerinde kullandıkları birçok tema ilk defa bu kadar ön plana çıkarılarak şiirlerde işlenmiştir. "*Garip şairlerinin şiire getirdiği yeni temalar arasında yaşama sevinci de bulunmaktadır. Garipçiler bu temayı ilkin 1939 sonunda işlemeye başlamıştır*" (Sazyek, 2016, s. 63).

Şiirlerde temalardan başka biçim açısından da yenilikler meydana gelmiştir. Öncelikle şiirin ölçüsü değişmiştir. Garipçiler'e kadar hece ve aruzun ağırlıklı olduğu bir şiir mevcutken bu dönemde artık şiirde serbest ölçü kullanılmıştır. Serbest ölçüye bağlı olarak şiirde dizelerin uzunluk ve kısalıkları birbirinden farklı olmuştur. Gariple birlikte dize önemini yitirmiştir. Garip şairleri az sözcükle şiir yazmışlardır. Şiirde ahenk unsurlarından kafiye ve redifi şiirde böyle yapılara ihtiyaç olmadığı düşüncesiyle kullanmamışlardır.

Biçimden sonra dil ve üslup açısından da sade ve anlaşılabilirlikten yanadırlar. Günlük konuşma diliyle şiir yazılabileceğini savunurlar. Halkın hayatı nasıl şiire konu oluyorsa halkın konuştuğu dilin de şiirde kullanılması öncelikleri arasındadır. Gereksiz yere şiirde kullanılan söz sanatlarına karşı çıkmışlardır. Ahenk unsurlarından tekrarları ise hem kelime hem de dize boyutunda şiirlerinde kullanmışlardır.

Garip akımıyla ortaya çıkan yenilikler dönemin birçok şairini etkiler. Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur şiire Garip akımının etkisiyle şiire başlarlar. *“Kendilerini ‘Yeni Şiir’in, Garip akımının temsilcileri olarak görürler, hatta bu akımı Orhan Veli’den önce başlatamadıkları için hayıflanırlar”* (Bila, 2012). Muzaffer Tayyip Uslu'nun *“Şimdilik”* adını verdiği şiir kitabında yer alan şiirleri ile Rüştü Onur'un ölümünden sonra yayımlanan *“Hülasa”* adlı şiir kitabındaki şiirleri Garip akımının izlerini taşır.

Her iki şairin işledikleri temalar, kullandıkları şekiller, dil ve üslup özellikleri Garip akımından etkilendiklerini gösterir. İşledikleri temalarda bu etki belirgindir. Bunlar: ölüm, aşk, sosyal eleştiri, üzüntü, ayrılık/yolculuk, şehir teması, savaş, zaman teması, geçmiş, doğa, sıradan insanların yaşamı, arkadaşlık, yaşama sevinci/memnuniyet, yalnızlık, otobiyografik izler ve Halk edebiyatı vb. temalardır.

Biçim açısından ise şiirlerde Garip akımın kuralsızlık ilkesini benimsemişlerdir. Şiirlerde genellikle herhangi bir ölçünün kullanılmadığı görülür. Nazım birimi olarak bent tercih edilmiştir. Yani dize sayılarının sayısı belli değildir. Bazen üç dizeden oluşan şiirler bazen ise kırk dizeden oluşan şiirler karşımıza çıkmaktadır.

Şiirlerde dil ve üslup noktasında da Garip akımının savunduğu sadelik anlayışının dizelere yansıdığı görülmektedir. Şiirlerinde kullandıkları kelime ve deyimler, şairlerin halkın konuşma dilinden yararlandıklarını göstermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GARİP AKIMI VE GARİP AKIMININ TÜRK ŞİİRİNDEKİ YERİ

1.1.Garip Akımı

Cumhuriyet Dönemi'nde geniş yankı uyandıran Garip akımı “Yeni Şiir, Birinci Yeni, Birinci Yeniciler, Garipçiler” adlarıyla da anılır. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet akımın kurucu şairleridir. Hüseyin Tuncer, “*Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat ve Melih Cevdet’i edebiyat dünyasına tanıtan Nahit Sırrı ÖRİK olur*” der (Tuncer, 1997, s. 1). Özellikle Orhan Veli Kanık, Garip akımının öncüsü olarak tanınmış ve Garip akımıyla bütünleşerek edebiyat tarihine geçmiştir.

Şairlerin bir araya gelmesi ise lise dönemlerinde olmuştur. “*Orhan Veli Kanık; on üçte Oktay Rifat’ı, on altıda Melih Cevdet’i tanıdığını söylemiştir*” (Mungan, 2002, s. 8). Kısa bir zaman sonra aralarına Melih Cevdet Anday da katılır. “*Bu üç arkadaş edebiyata olan sevgilerini ve ilgilerini o dönem Ankara Erkek Lisesinin yayın organı “Sesimiz” dergisinde yayımlarlar. İlk ürünleri ister istemez basit içeriklidir*” (Sazyek, 2016, s. 60). Garip şairleri, ilk ürünlerinden sonra belirli olgunluğa erişen şiirler kaleme alacaklardır. Şairlerin bu kadar başarılı olmasında lise öğrenimleri sırasındaki öğretmenlerinin de rolü büyüktür. Bu öğretmenlerden bazıları şunlardır: Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Saim, Rıfki Melul ve Halil Vedat vb. kişilerdir.

Topluluk, faaliyetlerine Orhan Veli’nin üniversite için İstanbul’a gidişiyle bir süre ara verir. Orhan Veli’nin tekrardan Ankara’ya dönüşüyle birlikte Garipçiler çalışmalarını devam ettirmiştir. “*PTT Umum Müdürlüğü Telgraf İşleri Reisliği Milletlerarası Nizamlar Bürosunda memurluğa başlar. Onun dönüşü, aynı zamanda üç arkadaşın şiire dönüşünü de birlikte getirir*” (Sazyek, 2016, s. 62).

Garipçiler, Orhan Veli’nin de dönüşüyle 1936 yılının sonlarına doğru o dönem Yaşar Nabi Nayır tarafından çıkarılan “*Varlık*” dergisinde eserlerini yayımlamışlardır. Sırasıyla bu üç arkadaşın şiirleri bu dergide yerini alır. Bu genç şairler “*Varlık*” dergisinden sonra kendi yayın organları olan dergiyi çıkarmışlardır. Derginin adı kendi şiir anlayışlarını da yansıtan “*Garip*” olmuştur. Kitabın adı, Cahit Yamaç’ın tavsiyesiyle “*Garip*” olur. Garipçiler ortak kitapları *Garip’i* 1941 yılında yayımlamış ve bu kitapla birlikte adlarını duyururlar. “*Garip*” kitabını, “*Bu kitap, sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir*” sloganıyla satışa çıkarmışlardır.

Orhan Veli Kanık, kitabın ön sözünde yer alan on sayfalık ve dokuz bölümden oluşan yazısında Garip şiirine dair görüş ve düşüncelerini anlatmıştır.

1950’de Orhan Veli Kanık’ın ölümü herkesi sarsmıştır. “*Bu üç arkadaşın 1937 yazında başlattıkları Garip hareketi, Türk şiirinin gidiş yönünü değiştiren, ona yeni imkanlar kazandıran on üç yıllık veriminin ardından, başlıca savunucusunu yitirdiği 1950 yıllarının sonlarında gündemden çekilmeye başlar*” (Sazyek, 2016, s. 87). Böylelikle Garip akımının yavaş yavaş faaliyetleri de sona ermiştir.

1.2.Garip Akımının Türk Şiirindeki Yeri

Yeni edebiyatının oluşumunda Tanzimat Dönemi ilk evreyi oluşturur. Bu dönem Batı etkisinde kalınan ilk dönem olduğu için hemen hemen her konuda yenilikler yapılmıştır. Askeri, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel vb. alanlarda yeniliklere rastlanılır. Edebiyatın şekillenmesinde ise kültürel kısım önem arz etmektedir.

Türk edebiyatının şiir serüveni ise şu şekildedir: Tanzimat Dönemi’nde şiirde ilk defa hak, hukuk, eşitlik, adalet ve hürriyet temaları karşımıza çıkmaktadır. Tanzimat’ın ilk döneminde ağırlıklı olarak şiirde toplumsal konular, ikinci döneminde ise bireysel temalar şiire hakim olmuştur. Tanzimat Dönemi’nden sonra Servet-i Fünûn Dönemi’nde de toplum hayatından etkilenmeler devam etmiştir. “*Tanzimat ile başlayan ve sonrasında Edebiyât-ı Cedîde ile devam eden bu süreçte batılılaşma hareketlerinin bir yansıması olarak Fransız edebiyatının da sanatçılarımızı etki altına aldığı tespit edilmektedir*” (Kuzu, 2021, s. 174-186). Servet-i Fünûncular yaşadıkları dönemin etkisiyle şiirde daha çok bireysel temaları kullanmışlardır. Fecr-i Âtî Dönemi de Edebiyât-ı Cedîde’nin bir devamı niteliğinde kalmıştır. Milli Edebiyat Dönemi’nde, ilk defa ağırlıklı olarak şiirde toplumsal konular ele alınmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan dilde sadeleşme hareketleri başarıya ulaşmıştır.

1923 yılında ise Cumhuriyet’in kurulmasıyla ortaya çıkan toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda değişiklikler gözlemlenir. Tüm bu değişimlerin toplamı günümüze kadar varlığını devam ettirecek olan Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatını ortaya çıkaracaktır. Cumhuriyet Dönemi’nde ise özellikle şiirde yeni arayışlar sonucunda çeşitli topluluklar ortaya çıkar.

Bu topluluklardan ilki Cumhuriyet Dönemi’nin ilk topluluğu olan Yedi Meşaleciler ’dir. Topluluğun temel amacı şiirin konusu üzerinde yapacakları birtakım değişikliklerdir. Topluluk

başlangıçta şiirdeki konuların kapsamını geliştirmek arzusuyla yola çıkmıştır. Bir başka ilkesi ise şiirde canlılık ve samimiyettir. Türk edebiyatında bu gibi yönelimler beraberinde edebiyatta uzun yıllar tartışmalara sebep olmuştur. “*Şiir alanındaki bu tartışmalar eski şiirin tamamen yıpranmasına, gücünü yitirmesine sebep olmuş ve bunun sonucu olarak yeni şiirin önü açılmıştır*” (Ay, 2009, s. 1234). Böyle bir ortamda Garip hareketi ilk olarak eski gelenekleri reddetmek düşüncesindedir. “*Çünkü onlara göre bu gelenek, yüzyılların yükselttiği bir kuledir ve kuleye bir taş daha döşemek, insanlığın gelişmesinden habersiz olmak demektir*” (Narlı, 2009, s. 130). Şiirdeki eski gelenekleri baz alan şiir ruhunun tam anlamıyla toplumu yansıtmadığını söylerler. Türk edebiyatında devrim niteliğinde hareketler yaparlar.

Orhan Veli Kanık, temelde geleneğin reddiyle ve yeni bir söyleyiş tarzı arama arzusuyla ilgili şunları söyler:

Yapıyı temelinden değiştirmek lazımdır. Biz, senelerdenberi zevkimize ve irademize hükmetmiş, onları tayin etmiş, onlara şekil vermiş edebiyatların sıkıcı ve bunaltıcı tesirinden kurtulabilmek için, o edebiyatların bize öğretmiş olduğu her şeyi atmak mecburiyetindeyiz. O ruhu atmak, o seviyeyi kaybetmek, o zevki unutmak mecburiyetindeyiz. Mümkün olsa da ‘şiir yazarken bu kelimelerle düşünmek lazımdır’ diye yaratıcı faaliyetimizi tahdit eden lisanı bile atsak, ancak bu suretledir ki, kendimizi alışkanlıkların sürüklediği gayri tabii inhiraftan kurtarmış, safiyetimize ve hakikatimize icra etmiş oluruz (Kanık, 2022, s. 12).

Garipçiler, şiiri toplumsal bir olgu olarak nitelendirirler. Ön planda olan konu toplum ve toplumun hayatıdır. Şiir, anlamsal açıdan yazılmalı ve yorumlanmalıdır. Topluma bu şekilde ithaf etmelidir. Garipçiler eskiye dair her şeyi yıkma düşüncesiyle yola çıkmışlardır.

Garip şairlerinin eski şiire dair yıkmayı düşündükleri konulardan biri de vezin ve kafiyedir. Garipçilerin bu konuda görüşleri ise şunlardır: Eskiden insanlar kafiyeyi diğer satırların hatırlanmasını kolaylaştırmak için kullanmışlardır. Fakat sonradan kafiyeyi şiirde kullanmayı bir maharet olarak gördüler. Halbuki vezin ve kafiyeyi kullanmak şiirde başka güzellikleri görmenin önüne geçmiştir. Orhan Veli, şiirde vezin ve kafiyeyi kullananları şu şekilde tasvir eder: “*Bu suretle farkına varılan yani vezin ve kafiye ile temin edilen bir ahenkten zevk duyabilmek yahut da lakırdıyı bu basit ölçüler içinde söylemeyi maharet sayabilmek; safdilliklerin herhalde en muhteşemi olmalıdır*” (Kanık, 2022, s. 10). Orhan Veli Kanık, bu konuyla ilgili düşüncelerini 1938 yılında yazmış olduğu “*Garip*” in ön sözünde şöyle açıklar: Şiirde kullanılan vezin ve kafiye gibi unsurlarla elde edilen müzikaliteyi de gereksiz

bulmaktadır. Garipçiler aslında vezin ve kafiyenin kullanılmasına değil, bunların şiirin özünde olması düşüncesine karşı çıkmışlardır.

Orhan Veli'ye göre şiir güzel sanatlardan ayrı tutulmalıdır. Yani “hiçbir sanatla ilişkisi olmamalıdır” diyerek sert bir ayırım yapar. Kanık, 1945’li yıllara geldiğinde değişim sürecinde bu konuyu da ele alır. Ve ılımlı bir tavır sergiler. Şiir, güzel sanatlardan unsurlar taşıyabilir hatta hikaye ögesini de kullanabilir der.

Garip akımı bilinçaltından da yararlanmıştı. Fakat bilinçaltı yapay bir şekilde anlatılmamalıdır. Duygu ve düşünceler, doğal ve saf yönden aktarılmalıdır. Bunun sonucu olarak da halkın konuştuğu konuşma dilinin esas alınması gerektiği vurgulanır.

Garipçiler şiirlerinde tema bakımından ise farklı konulara yer vermişlerdir. Bunlar: savaş, yoksulluk, işsizlik, ölüm, açlık, bunalım vb. temaları şiirlerinde tüm çıplaklığıyla kullanmışlardır. Toplumsal temaların yanında bireysel olarak aşk, yaşama sevgisi, zaman, geçmiş, hastalık, arkadaşlık, yolculuk, doğa, yalnızlık ve üzüntü vb. şiirlere tema olmuştur.

1940’lı ve sonraki yıllarda edebiyatımızda bu akımı takip eden birçok sanatçı vardır. Bu şairlere örnek olarak şunları saymak mümkündür: “*Garip hareketinin içinde yer almasalar da bu şiire en çok yaklaşan şairlerin başında Muzaffer Tayyip Uslu, Rüştü Onur, Sabahattin Kudret Aksal, Cahit Külebi, Orhon Murat Arıburnu ve Halim Şefik Güzelson gelir*” (Yılmaz, 2019, s. 202).

Garipçilerin yaşadıkları dönemlerde onlardan başka şiirle hemhal olan şairler de vardır. Bunlardan Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur yaşadıkları bölgede şiire gönül vermiş Zonguldaklı iki şairdir. Kısaca, Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur’un Garip akımı içerisindeki yerini açıklayacak olursak bu iki şair genç yaşlarında Garip akımının ilkelerini şiirlerinde yansıtmayı başarmışlardır. “*1930’ların ikinci yarısında şiir yazmaya başlayan Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur; yapı, tema, dil ve ahenk unsurları açısından Garip şiirini takip ederler*” (Yılmaz, 2019, s. 201). Yaşadıkları dönemlerde pek tanınmasalar da Garipçilerin izinden gitmeyi başarmışlardır. Hatta bu iki şairin şiirlerini yazdıkları dönemler Garip etkisini tam anlamıyla hissettirmediği dönemlerdir. Turgut Uyar bu konuda: “*İkisi de içten bir bağlılıkla o günlerin anlayışına uyarlar. Üstelik onların bu şiirleri yazdıkları yıllarda Orhan Veli, ‘Garip’ ini henüz poetika haline getirmemiştir; sezgileriyle varırlar bu şiir beğenisinin kıyasına*” der (Uyar, 2022, s. 73).

Edebiyat dünyasında kısa soluklu izler bırakan Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur, Garip akımının etkisiyle şiirler kaleme almıştır. İlk şiirlerini “*Varlık*” dergisinde yayımlamaları daha

sonra birçok dergi ve gazetelerde edebiyata dair faaliyetlerde bulunmuşlardır. “Her iki şairin de çeşitli dergilerde (Varlık, Karaelmas, Ocak gazetesi, Değirmen) yayımlanan şiirleri, dönemin ‘Garip Akımı’na’ güzel örnekler oluşturmuştur” (Aksu, 2007, s. 46).

Bu iki şairin Garip şairlerle yakın bir ilişki içerisinde olduğu da bilinmektedir. Garip hareketinin temsilcilerinden olan Oktay Rifat’la tanışmaları ise şu şekilde olmuştur. Oktay Rifat yedek askerliğini Zonguldak’ta yapmıştır. Bu vesileyle tanışmışlardır. Oktay Rifat’ın bu iki şairin şiirlerini beğenmeleri de onlar için mutluluk vericidir. Rüştü Onur, bu durumu Salah Birsnel’e yazdığı mektupta anlatmıştır: “Oktay Rifat’la tanışıyoruz. Çok iyi bir çocuk. O kadar sevimli ki, birkaç şiirimi istedi. Beğendiğini söyledi. Ama herhalde, ilk tanışmanın tesiriyle olacak” (Birsnel, 2021, s. 101).

Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur, Garip şairleri ve Garip ile ilgili yayınları da ilgiyle takip etmişler. Hatta Rüştü Onur, bu konuda Salah Birsnel’e yazdığı tarihsiz mektubunda Orhan Veli’nin Garip adlı eserine sahip olduktan sonraki yaşadığı mutluluğu tarif edememektedir. Mektubun içeriği ise şu şekildedir:

“ Bugün benim için bayram oldu. Garip çok güzel. O benim kitabım oldu...Ve beni bugün saat 4’de caddeden bir çocuk gibi koşarak, hatta zıplayarak geçtiğimi görenler garip buldular. Evet artık ben Garip’im. Süleyman Efendi’yle akrabalığımız anadan geliyor” (Birsnel, 2021, s. 95).

İKİNCİ BÖLÜM

MUZAFFER TAYYİP USLU'NUN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

2.1. Hayatı, Sanatı ve Eserleri

2.1.1. Hayatı

Muzaffer Tayyip Uslu, 1 Temmuz 1922'de İstanbul'un Fatih Semti'nde doğmuştur. Muzaffer Tayyip Uslu, “93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı nedeniyle İstanbul'a göçen bir Arnavut ailesinin torunudur” (Tığ, 2017, s. 2). Aile bireylerine bakılacak olursa babası Tayyip Talip adında bir polis memurudur. Annesi Şükriye Hanım ise ev hanımıdır. Muzaffer Tayyip, “Üsküdarlı Şükriye hanımın ortanca oğlu” dur (Uslu, 2022, s. 11). Şairin şiirlerinde “Babasının adı Talip Tayyip'in 'Tayyip'ini, kendi adının 'Muzaffer'ini bir araya getirerek, şiirlerinde 'Muzaffer Tayyip' adını kullanmıştır” (Kalyoncu, 2017, s. 28).

Muzaffer Tayyip'in kendisinden büyük Tayyar Azmi adında bir ağabeyi ve Müfit İlyas adında da bir erkek kardeşi vardır.

Muzaffer Tayyip Uslu, babasının polis memuru olmasından dolayı çeşitli şehirlerde bulunmuştur. Uslu, çocukluk dönemini ise İstanbul'da geçirmiştir. Daha sonra aile Mersin'e taşınır. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra aile tekrar İstanbul'a döner. İlkokul ve ortaokulu şiirlerinde de sıkça yer verdiği İstanbul'da bitirmiştir. Fakat geçim sıkıntısı geçiren aile, babasının emekli olmasından sonra Zonguldak'ta iş bulduğu için oraya göç eder.

Şair, eğitim hayatına Zonguldak'ta Mehmet Çelikel Lisesinde devam eder. “Uslu, M. Çelikel Lisesi 2/Ed. Sınıfına 842 numara ile kaydolar” (Kalyoncu, 2017, s. 25). Mehmet Çelikel Lisesi, Uslu'nun hayatının sonuna kadar birlikte yol aldığı arkadaşlıklarının da başlangıcı olan yerdir. Muzaffer Soysal ve Rüştü Onur ile burada tanışır. Özellikle Rüştü Onur ile yaşamlarının sonuna kadar arkadaşlıkları devam eder.

Mehmet Çelikel Lisesinin şairin sanat hayatına bir başka katkısı o dönemin ünlü edebiyat şairlerinden biri olan Behçet Necatigil'in bu lisede edebiyat öğretmenliği yapmasıdır. “1940-1941 yılları arasında Kars Lisesi'nde stajyer öğretmenliğini yapan Necatigil, Zonguldak Çelikel Lisesi'ne tayin olur” (Bıyıklı, 2021, s. 15). Behçet Necatigil, Muzaffer Tayyip Uslu'yu

lise sıralarında fark eder. Şair o yaşlarda bile sürekli bir şeyler karalamakta ve şiir yazmakla meşguldür.

Uslu'nun lise dönemlerinde yaşadığı hastalık onun eğitiminin aksamasına neden olur. Lise öğrenimini hem maddi hem de manevi açıdan zorluklarla 1943 yılında bitirir. Uslu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne kaydolar. Hem erken yaşta yakalandığı verem hastalığının peşini bırakmaması hem de yoksulluk nedeniyle eğitimine devam edemez. “Çaresiz kalınca Zonguldak'a döner ve Ereğli Kömür İşletmeleri İş Mükellefiyeti Dairesi 'nde memuriyete geçer” (Kalyoncu, 2017, s. 26).

O dönemin koşulları ve yaşam şekli Uslu'nun yaşadığı hayatla mücadele etmesini engeller. Hastalığı gün geçtikçe daha da ilerler. Çalıştığı kurum tarafından da gerekli desteği görmez. Bütün kapılar yüzüne kapanan şair, ölüme bir adım daha yaklaşmıştır. Muzaffer Tayyip Uslu, son çare olarak o dönem de çok sevdiği ve dostum dediği Oktay Rifat'a tedavi masraflarına yardım etmesi için acı bir mektup yazar:

“Seni yine rahatsız edeceğim, benim sanatoryum işi arapsaçına döndü. Ben işleri yoluna koydum diye sevinirken, az evvel, dairede şöyle bir tebligatta bulundular: ‘ Sen iki seneyi dolduramadığın için, biz ancak sana 200 lira kadar bir yardımda bulunabiliriz. Halbuki sanatoryumda üç ay yatacağıma göre 900 lira kadar bir para lazım. 700 lira verirsen, seni sanatoryuma yatırırız.’ Bu acayip, bu antika tebligat karşısında şaşırıp kaldım. Ne yapacağımı bilmiyorum. Oktay ağabey, işittiğime göre ‘Yardım Sevenler’ cemiyeti ve ‘Kızılay’ benim vaziyetimde bulunanlara yardım ediyormuş, acaba oradan bir şey yapılamaz mı? Yahut buraya tepeden inme bir şey yapmanın imkânı yok mu? Çok iyi biliyorum ki kuvvetli bir piston olsa böyle bir hadiseyle karşılaşmayacaktım... Senden kısa bir zaman içinde müspet veya menfi cevabını bildiren mektubunu bekliyorum” (Cumalı, 1956, s. 97).

Mektuba cevabın gelip gelmediğinin ise bir önemi yoktur. Bunlar garip şairin hayata karşı son direnişleridir. Verem onun tüm vücudunu sarmaya devam eder. Etrafında Uslu'ya destek olacak kimse kalmaz. Muzaffer Tayyip, “ yirminci yüzyılın/ eli ayağı bağlı/ zavallı şairi” dört ay sonra tedavi edilemeden hayata gözlerini yumar (Özbek, 2012, s. 216). Muzaffer Tayyip Uslu'nun ölüm tarihi 3 Temmuz 1946'dır.

Şair garip yaşamış ama garip gitmemiştir. O dönemin valisi tarafından bando takımıyla cenaze töreni yapılmıştır. Arkadaşı Muzaffer Soysal, bu cenaze törenini şöyle anlatır:

“Ama bir cenaze töreni yapıldı ki sormayın. O zamanın valisi evine bile gitmeye işenen bir zâttı. O gelince bütün hükümet erkânı da cenazeye taşındı. Kömür İşletmesinin bandosu arkasında sayısı yirmiye bulan çelenklerle muazzam bir

kalabalığı gören Zonguldak'lılar bir şairin ölümüne şaşılar, durdular. Şair ölmesine ölmüş ama, cenazesi de bir parti reisi gibi kaldırılır mı imiş” (Cumalı, 1956, s. 95).

2.1.2. Sanatı

Muzaffer Tayyip Uslu'nun sanat hayatına bakıldığında edebiyata merakının lise yıllarında başladığı görülmektedir. Lise yıllarında sürekli şiir yazmak arzusu içerisindeydi. Elinde her zaman bir defteri ve kalemi vardır. Gördüğü, hissettiği her şeyin şiirini yazar. Şairin sanat hayatına hem ailesi hem de yaşadığı çevre katkı sağlamıştır.

Şairin ilk olarak şiir dünyasının şekillenmesinde lisedeki edebiyat öğretmeni Behçet Necatigil etkili olmuştur. Behçet Necatigil, 1941 yılı sonlarında M. Çelikel Lisesine atanır. Şairin bu lisede çalıştığı yıllarda tam anlamıyla bir edebi ortam oluşur. *“Behçet Necatigil, Zonguldak'ta tanıştığı iki genç şair Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur ile istediği edebî ortama kavuşmuştur. Üç şair birlikte Zonguldak'taki Ocak gazetesine, Kara Elmas Dergisi'ne ve İstanbul'daki Değirmen dergisine şiirler göndermişlerdir”* (Bıyıklı, 2021, s. 23).

Muzaffer Tayyip'in sanat hayatına katkı sağlayan bir başka isim de yakın arkadaşı olan Rüştü Onur'dur. Rüştü Onur ile edebiyata ve sanata dair lise yıllarından itibaren çalışmalarda bulunurlar. Rüştü Onur'dan başka onlarla aynı havayı soluyan arkadaşı Kemal Uluser de vardır. Bu üç arkadaşın edebiyat tartışmaları, mektuplaşmaları ve edebi hayata birlikte yön vermeleri önemlidir.

Muzaffer Tayyip'in sanat hayatına katkı sağlayan isimlerin yanı sıra edebi hayatında yer verdiği mekanlar da önemli bir yer tutar. O dönemin ünlü mekanlarından biri de Zonguldak Halkevi'dir. Buradaki eserlere ulaşabilmesi şairin edebiyat dünyasını takip edebilmesi için önemlidir. Böyle ortamda yetişen şairin, edebiyata ister istemez ilgisi olması doğaldır.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun ilk şiirleri 1941 yılında *“Varlık”* dergisinde yayımlanır. Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiirlerinin bu dergide yayımlanması ve sanat hayatına bakıldığında Garip şiirine daha yakın olduğu görülmektedir. Muzaffer Tayyip Uslu, Garip hareketinin en zirve olduğu dönemlerde edebiyat dünyasında şiirler yazmıştır.

Hakan Sazyek, Muzaffer Tayyip Uslu'yu *“Garip Hareketinin Dönemindeki Etkisi”* başlıklı kısmında Garipçilerin etkisinde olan şairler arasında sayar (Sazyek, 2016, s. 407). Hakan Sazyek, Uslu'nun şiirlerinin Garip anlayışına benzer yönünü biçim anlayışına bağlamaktadır. Şiirlerinde biçim olarak ise vezin ve kafiye kullanmamıştır. Dizeler ise kısadır. Şair her ne kadar

Garip akımının izinde olsa da kendine ait başarılı bir yol da bulabilmiştir. “*Genç şair bu akımın etkisinde kalmış olsa da Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet’e öykünme yoluna gitmemiş, kendi çizgisinde yürümüştür*” (Tuncer, 2003, s. 35).

Cumhuriyet döneminin önemli isimlerinden ve şairin yakın arkadaşı Salah Bırsel ise 14 Ağustos 1953 tarihli günlüğünde : “*Onda yer yer Oktay Rifat, Sabahattin Kudret ve Orhan Veli'nin etkilerine rastlamamız bizi şaşırtmamalıdır. O hayran olmayı, kimi zaman, sanat eseri yaratmaktan da yeğ tutardı. Ama gerektiğinde, hayran kaldığı nesnelere, istediği kılığa sokmasını da gayet iyi becerirdi*” (Bırsel, 1955, s. 51). Bu sözlerden hareketle Muzaffer Tayyip Uslu’da Garip akımının izlerini görmek mümkündür.

Şiirlerinde işlediği temalar, şiirlerinin biçimsel özellikleri, şiirlerinde kullandığı dil ve üslubu onu Garip çizgisine yaklaştıran unsurlardandır. “*İnce duygularla işlenmiş şiirlerinde temiz dili ve ustaca söyleyişleriyle genç yaşta, yeni şiir akımının sevilen şairleri arasında kabul edildi*” (Kurdakul, 1973).

Garip dışında, sanat hayatında birçok dergide ve gazetede şiirleri yayımlanmaya devam eder. Bunlar “*Ocak*”, “*Değirmen*”, “*Varlık*”, “*Doğu*” ve “*Karaelmas*” gibi dergi ile gazetelerdir. Şair şiirlerinin yanında düzyazı türünde eserlerde yazmıştır. Bu düzyazılarında edebiyat dünyasının içerisinde bulunduğu konuları, yeni çıkan edebi hareketleri ve dönemin önemli şiirlerine dair fikirlerini ele almıştır. Düzyazılarının birçoğunda bilgi vermeyi amaçlamıştır.

2.1.3. Eserleri

Muzaffer Tayyip Uslu, 1945’te yıllardır hayalini kurduğu şiirlerini “*Şimdilik*” adıyla yayımlar. Bu kitap şairin tek şiir kitabıdır. Şairin kitapla buluşmasını Hamit Kalyoncu şu şekilde anlatır:

“Kitabın şairle buluşması 6 Ocak 1945 tarihindedir. Kitap, Ocak gazetesi sahibi Ali Rıza İncealemdaroğlu'nun matbaasında basılır. Muzaffer Tayyip, kitabın kâğıt giderini, Ereğli Kömür İşletmesi'nden aldığı aylığından artırdığı para ile sağlar. Dizgi ve baskı ücretleri ise, yazdığı yazılar karşılığında gazeteden aldığı aylıktan kesilir. Bu nedenle ya kimseye borçlu kalmamak için ya da minnet duygusuyla, kitabı çıktıktan sonra bile ölünceye kadar gazetede yazılarından para almaz. Kitap, bir liradan (yüz kuruş) satışa çıkar” (Kalyoncu, 2017, s. 29).

Muzaffer Tayyip Uslu’nun kitabına “*Şimdilik*” adını vermesinin nedeni zamanının yeterli olmayacağını bilmesinden kaynaklıdır. Hayat ile ölüm arasında gidip gelen şair şiir yazmaktan hiçbir zaman vazgeçmez.

Muzaffer Tayyip Uslu, şiire Garip akımı etkisinde başlar. Garipçilerin temel prensiplerinden biri olan “şiirde insanı aramak” fikri Uslu’nun şiir dünyasına da yansımıştır. Hangi şiirine bakarsak bakalım şair, bize insanı farklı farklı şekillerde anlatma çabası içerisindedir. “Şiirlerini daha çok Orhan Veli ve Oktay Rifat etkisinde kalarak kaleme alan şair, veremin ardındaki pencereden hayata bakar. Veremin onda yarattığı hisle ölüm ve yaşam arasındaki ince çizgi onun şiirini teşkil eder” (Bakan, 2018, s. 115). Şair yaşamayı sever ve ölmek istememektedir.

Şiirlerinde sokakta yaşayan küçük adamı tüm basitliğiyle gözler önüne serer. Aslında şiirleriyle bütün insanlara seslenir. Herkes onun şiirinde kendi ait bir tat, bir ses ve bir dünya bulabilmektedir. Orhan Veli bir yazısında Muzaffer’den şöyle bahsetmiştir: “Muzaffer Tayyip’in insan sesini duymak istiyorsanız ‘Şimdilik’ adlı kitabını mutlaka okuyun. Şiirimizin nasıl bir istidat kaydettiğini asıl o zaman anlayacaksınız” (Akbal, 1968, s. 57). Oktay Akbal da Orhan Veli ile bu konu da aynı görüşte olduğunu vurgulamaktadır.

Şair; yoksulluk, sıradan yaşam, yalnızlık, aşk, ayrılık, arkadaşlık, doğa sevgisi, zaman ve hastalık vb. temalarla şiirine şekil verir. Muzaffer Tayyip’in şiirlerinin günümüzde hala okunup beğenilmesini Selahattin Tuncer, lirizme bağlamaktadır. Hatta şairin yaşadığı zamanlarda lirizmin akım olarak bilinmediğini söyler. Selahattin Tuncer, Muzaffer Tayyip hakkında: “Bilinç altı bir sezi yakalamış ve Türk şiirine getirmiştir, bu da onun gerçek bir şair olmasında temel etkenlerden biridir” demiştir (Tuncer, 2003, s. 35).

Şairin şiirleri dışında edebiyat dünyasına dair *Ocak* gazetesi ve *Kara Elmas* dergisinde yayımlanan “Şiirde İnsanı Aramak 1”, “Şiirde İnsanı Aramak 2”, “Rüştü’ye Dair”, “Şiire ve Şiirde Primitif Anlayışa Dair”, “Tenkide Dair”, “Rıfat Ilgaz’ın Şiir Kitabı: Yarenlik, Halk Edebiyatından Yararlanma Yolları”, “Yirmi Yılda Türk Edebiyatı”, “Son Çıkan Şiir Kitapları Münasebetiyle” gibi düzyazıları da vardır.¹ Bu yazılarıyla dönemdeki güncel olay ve durumları değerlendirmiştir. Kendi yaşadığı dönemde etkisini devam ettiren Garip akımıyla ilgili görüşlerini ve genel olarak şiir ve edebiyata dair fikirlerini kaleme almıştır.

2.2. Muzaffer Tayyip Uslu’nun Şiirlerinde Tema

¹ Bu yazılara ve künye bilgilerine ulaşmak için bkz. Hamit Kalyoncu, Yaşamak Güzeldi- Kelebek Ömürlü Şair Muzaffer Tayyip Uslu, Telgrafhane Yayınları, 2017.

Garip şiirinde kullanılan temalara baktığımızda karşımıza şunlar çıkmaktadır: savaş, yoksulluk, işsizlik, ölüm, açlık, bunalım, aşk, yaşama sevgisi, zaman, geçmiş, hastalık, arkadaşlık, yolculuk, doğa, yalnızlık ve üzüntü vb. temalardır. Garip akımının izinde olan Muzaffer Tayyip birçok şiirinde Garipçilerin kullandığı temalara yer vermiştir. Şiirlerde temalar incelenirken Garip şiirlerinden verilen örnekler ile Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiiri arasındaki benzerlikler ele alınmıştır.

Muzaffer Tayyip'in 56 tane şiiri incelenmiş ve tema bakımından 18 tema tespit edilmiştir. Bu temalar: aşk, ölüm, sosyal eleştiri, savaş ve barış, arkadaşlık, şehir teması, zaman teması, sıradan insanların yaşamı, doğa teması, yolculuk/öte duygusu, Halk edebiyatı unsurları, üzüntü, geçmiş/hatıra, otobiyografik izler, hastalık, yaşama sevinci/memnuniyet, insanlık sevgisi ve yalnızlık temalarıdır. Uslu'nun şiirlerinde kullandığı temalar hayatın içerisinden bizzat yaşadığı toplumdaki izler taşımaktadır.

2.2.1. Aşk

Garip şairlerince ve Garip akımının izinde olan Muzaffer Tayyip Uslu'da da aşk temasını görmek mümkündür. Garipçiler çoğu şiirinde aşkı sınıfsal farklılıklar boyutuyla ele almıştır. Bu sınıfsal farklılığa sebep olan etken fakirlik ve yoksulluktur. Şiirlerde yoksullukta çoğu zaman aşkın karşılıksız olacağı anlamına gelir. Bazı şiirlerinde aşk karşılıklı olsa bile toplum tarafından bir engelle karşılaşır. Garipçiler zaman zaman aşkın zararsız ve masum taraflarını da ortaya koymuşlardır. Bazen de sevgiliye zarar veren tehlikeli yönünü yansıtmışlardır. Aşk ne olursa olsun sosyal hayatın bir parçasıdır. Sosyal hayatın bir parçası olan aşkın erotik ve cinsellik yönü de şiirlerde kendine yer bulmuştur.

Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde aşkın; karşılıksız, masum tarafları, çıkmaz yönü, erotik yönü ve basit tarafı üzerinde durmuştur. Kısaca Uslu'da aşk her şekilde karşımıza çıkmaktadır. Şairin; “Evadoksiya”, “Bir Sevda Şiiri”, “Çiçekçi Kız”, “Arzu”, “Bu Da Bir Sevda Şiiri”, “Gramer Dersi”, “Esmer” ve “Gurbet” isimli sekiz tane şiirinde tema aşktır.

Muzaffer Tayyip'in “Evadoksiya” şiirinde aşk teması işlenmiştir:

İnkar etmiyorum ki

Öpmesine öptüm Evadoksiya'yı

Hem de Zeyrek yokuşunda öptüm

Sinemaya da götürdüm

Fakat ben o zaman

Deli gibi seviyordum onu

Sanırsam, o da beni seviyordu

Sevmese ıslık çalar mıydı

Saat ondan sonra

Çabuk gel diye (Uslu, 2022, s. 37).

Uslu, “Evadoksiya” şiirinde aşkın karşısında yaşanan duyguları ve arzuları açıkça dile getirmiştir. Muzaffer Tayyip Uslu’nun bu şiirinden hareketle Orhan Veli’nin etkisini görmek mümkündür denilebilir. Kanık’ın ‘Dedikodu’ (Kanık, 2022, s. 58) adlı şiirinde “Kim görmüş, ama kim, Eleni’yi öptüğümü, Yüksekaldırım’da, güpegündüz” dizelerinde şair öptüğünü inkar ederken; Uslu ise ‘Evadoksiya’ şiirinde “Öpmesine öptüm Evadoksiya’yı/ Hem de Zeyrek yokuşunda öptüm.” diyerek öptüğünü alenen itiraf eder. Her iki şiir de aşka davetin bir yansımasıdır. Uslu, Garip şiirindeki erotik yönü bu şiirinde açıkça dile getirmiştir.

Şiirlerdeki kadın isimlerinin Evadoksiya ve Eleni olması yani Yunan kökenli özellikler taşıması da benzerliklerden biridir. Yine şiirdeki öpme olaylarının İstanbul’un önemli bir yokuşunda geçmesi de Muzaffer Tayyip’in Orhan Veli’den etkilendiğini göstermektedir. “Evadoksiya şiiri, şairin Garip şiiri ve Orhan Veli’nin takipçilerinden olduğunun açık bir göstergesi olmakla birlikte Orhan Veli’nin söz konusu şiirine yapılmış ufak bir gönderme niteliği de taşımaktadır” (Bakan, 2018, s. 123).

Şairin aşk temalı şiirlerinde biri de “Bir Sevda Şiiri” dir:

Sen eski bir sevda şiirisin

Bir koku var sende

Sıcak yaz akşamlarına mahsus

Ellerin de mi

Saçların da mı

Gözlerin de mi

Bilmem

Bir koku var sende

Sıcak yaz akşamlarına mahsus (Uslu, 2022, s. 25).

Muzaffer Tayyip Uslu, aşk temasını işlediği “*Bir Sevda Şiiri*” nde Garip akımında kullanılan aşk temasına benzer olarak aşkı basit bir şekilde ele almıştır. “*Aşkı yaşayan ve yaşatan figürler, toplumun içinden seçilmiş sıradan insandır*” (Sazyek, 2016, s. 201). Şiirde karşılıklı iki kişi vardır. Şair sen kavramıyla ona seslenmektedir. Eskiye dair unsurları sevgiliyle bağdaştırmaktadır. Bir koku olduğunu, kokunun sıcak yaz akşamlarına dair olduğunu söyler. Yani o kadar samimi ve insanı saran bir kokusu vardır. Diğer dizelerde ise bir bilinmezlik durumu vardır. Kokunun nereden geldiği bilinmemektedir.

Şair, “*Çiçekçi Kız*” şiirinde Garip şiirinde de kullanılan aşkın içe dönük ve masum taraflarını ele almıştır:

Çiçekçi kız

Sen sattığın çiçeklerden

Daha güzelsin

İnan bu sözüme (Uslu, 2022, s. 25).

“*Çiçekçi Kız*” şiirinin her mısrasında Garip etkisi hissedilir. Uslu, olabildiğince doğal ve samimi bir üslup kullanır. Şair dört kısa dizede, sevgiliye söylenebilecek en güzel mısraları sıralar. Çiçek, güzelliği ve kokusuyla insanları hayran bırakan bir varlıktır. Şair çiçek satan kızın sattığı çiçeklerden daha güzel olduğunu söyler. Son mısradan ise sevgilinin bu sözlerine inanması gerektiğini yineler.

“*Arzu*” şiiri de şairin aşk temasını işleyen üç mısradan oluşan ve kısa şiirlerinden biridir:

Bir güzele

Güzelliğini söylemek isterdim

Aynalardan evvel (Uslu, 2022, s. 38).

“*Arzu*” şiiri, Garip şiirinde de karşılaştığımız çıkmaz aşkın bir yansımasıdır. Çünkü bu durum hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Aynalardan önce bir şeyleri dile getirmek oldukça imkansızdır. Yine de Muzaffer Tayyip Uslu, arzu duyulan ve beğenilen sevgiliye güzelliğini söylemek istemektedir. Aynalardan önce bunu bilmesini istemektedir.

Şair “ *Bu Da Bir Sevda Şiiri*” adını verdiği şiirinde aşk temasını işler. Şiirde aşkın sınıfsal farklılıkları göze çarpmaktadır:

Sen koku almış ceylan gibi ürkek
Sen salına salına gezinen dilber
Seni düşündük
Sabahlara kadar
Avniyle beraber

Seni düşündük
Yoksulluğu içinde gecemizin
Küfür ederek bu alemin
Geçmişine
Geleceğine

Seni düşündük
Aç karnına
Sen bir dilim ekmek kadar aziz
Ve bir bardak şarap kadar leziz
Sen yürümesini bile güzel kız (Uslu, 2022, s. 51).

Uslu, şiirine öncelikle kızı methetmekle başlar. Şiirdeki kız ceylan gibi ürkek, salına salına gezinen çok güzel ve alımlı biridir. Muzaffer Tayyip Uslu, arkadaşı Avni ile sabahlara kadar bu kızı düşündüklerini söyler. Bu düşünme aç karna ve çaresizcedir. Ellerinden hiçbir şey gelmemektedir. Yoksulluk ve fakirlikle geçen ömürlerinde aşk onları mutlu kılmaktadır.

Şair “ *Gramer Dersi*” adlı şiirinde Garip akımındaki şairler gibi sevgiliyi tanımlamıştır:

“Sevmek” bir kelimedir
“Sarı saçlı” dersem bir kız için

Sıfat söylemiş olurum.

“Ben sarı saçlı bir kız sevdim”

Bir cümledir. Sevda dolu bir cümle

Nokta koymalı, durmalı zira

Zira “açlık” da bir kelime

Cümleye gelmez sarı saçlı kız gibi

Ah elbet dolaşırsa ölüm sık sık dilime

“Öleceğim, ölüyorum, öldüm”

Diyeceğim bir gün (Uslu, 2022, s. 58).

Şiirde sevgilinin sarı saçlı olması ona dair en belirgin özelliğdir. Şair böylelikle kızın sıfatını da tasvir etmiştir. Sevdiğini adeta herkese duyurur. Yoksulluğun içerisindeki açlığı ise kimseye duyuramamaktadır. Aşk ve açlık nerdeyse eşittir. Tüm bu dizelerin birer cümle olduğunu ve durmak için nokta koymak gerektiğini söyler. Şair bu kadar sıkıcı bir konuyu bile eğlenceli anlatmayı başarmıştır.

Muzaffer Tayyip’in aşk şiirlerinden biri de “*Esmer*” adlı şiirdir:

Ne zaman aklıma gelse

İstanbuldaki sevgilim

Hep aynı şarkıyı söylerim

Bu berbat sesimle

“Aman esmer

“Canı esmer

“Civan esmer”

Oysaki sarışındır

İstanbuldaki sevgilim

Esmer değil (Uslu, 2022, s. 34).

Garip akımı şairlerince kullanılan nükte ve ironi, Muzaffer Tayyip şiirlerinde de karşımıza çıkar. Garip şairlerinden Melih Cevdet’in ‘*Zavallı Ethem*’ adlı şiirinde “Çok çekti geçen kış /

Bütün kışı parklarda geçirdi / Şimdi durumu iyi / Sanatoryumda / Verem” şiirinde ironi kullanılmıştır (Anday, 2021, s. 90). Şiirde bütün kışı parklarda geçiren Ethem adlı birinin önce durumunun iyi olduğu söylenir. Daha sonra ise böyle bir durumun mümkün olmadığı dile getirilir. Çünkü bütün kışı geçiren kişi verem hastalığına yakalanmıştır.

Uslu da şiirinde nükte ve şaşırtmaca kavramlarına yer vermiştir. Şiirde İstanbul’da olan sevgilisi ne zaman aklına gelse hep aynı şarkıyı söylemektedir. Şairin söylediği şarkıda sevgili esmerdir. Oysaki şairin İstanbul’daki sevgilisi sarışıdır. Şiirin son dizelerinde de bunu zaten ironik bir şekilde dile getirdiği görülmektedir.

“*Gurbet*” şiirinde de aşk teması işlenmiştir. Sevdiklerinden uzakta olan birinin üzüntüsü dile getirilmiştir:

Aşıksın işte

Ne diye saklarsın

Söylediğin şarkıdan belli

Sevdiğin kız

Seni sevmez

Üstelik

Bir de gurbettesin

Mektup beklersin

Gelmez (Uslu, 2022, s. 36).

“*Gurbet*” şiirinde seven birinin duyguları dile getirilmiştir. Sevginin ötesinde bu kişi üstelik aşıktır fakat sevdiği kız onu sevmemektedir. Tüm bunların yanında evinden, memleketinden de uzaktadır. Seven kişinin gözü yollarda mektup beklemektedir, o bile gelmemektedir.

2.2.2. Ölüm

Ölüm teması, Türk edebiyatında şiirlerde yoğun olarak kullanılmıştır. Ölüm hayatın bir parçası ve hayatın sona erişini temsil eder. Garip şairleri gibi Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde bu temayı kullanmıştır. Hakan Sazyek ’in tespitlerine göre: “ *Hayatı sevinçle yaşayan ve bunu geniş ölçüde şiirlerine yansıtan Garipçiler, ilk evreye ait şiirlerinde ölümü de bir ana tema olarak işlemişlerdir*” (Sazyek, 2016, s. 211). Garip hareketi ile Türk edebiyatında ölüm

şiiirlerde daha belirgin olmaya başlamıştır. “Onu hayatın bir parçası olarak görme, bir başka deyişle hayatla iç içe kabul etme, yeni Türk şiirinde ilk kez Garip hareketinin ürünlerinde görülür” (Sazyek, 2016, s. 211). Garip şiirinde ölüm; iyimser, yer yer mizahi ve karamsar vb. durumlarla anlatılmıştır.

Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde ölümün acı yüzünü, ölümün gerçekliğini ve çoğu zamanda ölümü kabullenemeyen bir olgu olarak ele almıştır. Şairin ölüm temalı “Ölüler Konuşuyor”, “Ölümü Düşünmek”, “Kuş Misali” ve “Öldükten Sonra” adlı dört şiiri tespit edilmiştir.

Muzaffer Tayyip Uslu, “Ölüler Konuşuyor” şiirinde ölüm temasını işler:

Ben veremden öldüm

Belki ölmezdim

Sıkıntım olmasaydı

Paradan yana (Uslu, 2022, s. 20).

Muzaffer Tayyip’in ölüm temalı şiirlerine benzer şiirlere Garip akımında da rastlamak mümkündür. Muzaffer Tayyip Uslu’nun “Ölüler Konuşuyor” şiiri, Oktay Rifat’ın “Şehitlik” adlı şiirinden izler taşımaktadır (Rifat, 2022, s. 37-39). Oktay Rifat’ın Şehitlik şiirinde, ölümden sonraki hayatın varlığından bahseden şehitler karşımıza çıkar. Şehit olan insanların her biri kendi hikayesini ve geride bıraktıkları insanları anlatmaktadır. Şiirde diyaloglar yoluyla ölüm sebepleri ve öldükten sonraki hayatlar gözler önüne serilmiştir.

Muzaffer Tayyip Uslu da “Ölüler Konuşuyor” adlı şiirinde ölen insanların hayatlarını konu edinmiştir. Şiirin başlığı bize anlatımın diyaloglar yoluyla olacağını anlatır. Neden öldükleri yine bizzat kendilerince aktarılmıştır. Bu anlatım şiirde bir hikaye havası da yaratmıştır. İlk bölümde Muzaffer Tayyip, kendi ölüm sebebini açıklar. Veremden öldüğünü okuruna söyler. Belki diyerek bir ihtimali açıklar, o da eğer parası olsaydı ölmeyeceği ihtimalidir. Uslu’nun parasızlık ve sıkıntılarla geçen ömürden geriye sadece şiirleri kalmıştır.

Şairin “Ölüler Konuşuyor” şiirinin ikinci bölümden alınmış dizelerinde de ölüm sonrası hayata dair durumlara yer verilmiştir:

Bir ümit vardı içimde yaşarken

Belki diyordum kendi kendime

Belki öldükten sonra

Mümkündür yaşamak

Ekmek elden

Su gölden

Onu da kaçırdım şimdi elimden

Söyleyin ne yapayım ben (Uslu, 2022, s. 21).

Muzaffer Tayyip Uslu, şiirinde öldükten sonra rahat edebileceği bir hayat ister. Yaşarken hayatında iyi bir şeyler olacağı ümidi vardır. Ama bu gerçekleşmemiştir. Öldükten sonra ise artık rahat bir hayat ister. Ekmek elden, su gölden kısaca her şeyin bedava olmasını diler. Öldükten sonra şair bu durumu bile kaçırdığı için hayıflanır. Çünkü inancı sarsılmıştır.

Şairin bir başka ölüm temasını işleyen şiiri “*Ölümü Düşünmek*” tir.

Mümkün mü ağlasın annem

Mezarımın başucunda

Ben sesimi çıkarmayayım

Hayırsız bir evlat gibi

Ve bulut uçsun da

Ben başımı kaldırmayayım

Yağmur dindikten sonra

Gezinmeyeyim caddelerde

Ah, mümkün mü bir güzel kadın

Geçsin de yanımdan

Ben seyretmeyeyim

İçimi çekerek (Uslu, 2022, s. 46).

Şiirde şair, kendi ölümünden sonra neler olacağını düşünür. Öncelikle annesi ağlar ve üzüntü duyar. Buna karşılık şairin elinden ise hiçbir şey gelmeyecektir. Çevresinde olan olaylara da tepki vermenin mümkün olmadığını söyler. Aslında şair ölümünü kabullenmek istememektedir. Hayatın iyi taraflarını, yaşamanın güzel olduğunu dizelerine döker.

Şair, “*Kuş Misali*” şiirinde kendi ölümünü kısılalığı bakımından kuşlara benzetir:

Derler ki insan oğlu

Uçan bir kuş misali

Bir bakarsın burda şimdi

Bir bakarsın öldü gitti

Ve işte dünyamız

Ağacın kuşa,

Kuşun ağaca

Benziyen bir tarafı yok

Ben de diyorum ki

Muzaffer Tayyip adındaki insan

Güzel olan yaşadığımızdır

Bir gün öleceğimiz değil

Evet güzeldir yaşamak

Her şeye rağmen

Kocaya kaçsa bile

Sevdiğin kız (Uslu, 2022, s. 53).

Şiirde insanlar için hayatın uçan kuş misali gibi olduğu işlenmiştir. Yani hayat, bu kadar kısadır. Uslu, şiirin ikinci dörtlüğünde ise dünyadaki hiçbir varlığın diğer varlığa benzememesinden

bahseder. Şair, genel olarak ölümü düşünmek istememektedir. Bu dünyada yaşadıkları onun için gerçektir. Her şeye rağmen yaşamının güzel olduğunu dile getirir.

“Öldükten Sonra” adlı şiiri de Muzaffer Tayyip Uslu’nun ölüm temalı şiirlerdendir:

Diyecekler ki arkamdan

Ben öldükten sonra

O, yalnız şiir yazardı

Ve yağmurlu gecelerde

Elleri cebinde gezerdi

Yazık diyecek

Hatıra defterimi okuyan

Ne talihsiz adammış

İmanı gevremiş parasızlıktan (Uslu, 2022, s. 37).

Şair öldükten sonra arkasından neler söylenebileceğini tahmin etmektedir. Bu tahmin şiir yazdığı ve yağmurlu havalarda elleri cebinde yani yalnız gezdiği yönündedir. Hatıra defterini okuyanlar ise parasızlık yüzünden sıkıntılar çektiğini bu yüzden de şairin talihsiz biri olduğunu düşüneceklerdir. Böylece şair gününde neler çektiğini dile getirmenin yolunu bulmuştur. Yalnızdır, parasızdır ve bunu açık açık ifade etmektedir.

2.2.3. Sosyal Eleştiri

Garipçiler, sosyal boyutta yoksulluk ve işsizlik kavramıyla bunların sonucunda ortaya çıkan adaletsiz gelir dağılımının sınıfsal farklılıklara neden olmasını şiirlerinde işlemişlerdir. Ayrıca kendi dönemlerindeki sosyal, ekonomik ve siyasi bozuklukları fark edip bunları halka özgürce haykırışlardır. İşte Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde bu konulara yer vermiştir.

Garipçilerin etkisinde kalan Uslu da kendi yoksulluğu karşısında sessiz kalan insanların ve devletin duyarsızlığını eleştirir. Uslu’nun yoksulluğunu arkadaşı Behzat Baruönü şöyle anlatmıştır: “Muzaffer, iki günde bir uğrardı. Elinde reçeteler ile eczaneye gelirdi. Parası da yetmezdi. Ben, arkadaşım olduğu için verirdim. Çok yoksuldu. Bana hep açlıktan, sefaletten bahsederdi. Çok kez cebine harçlık koyardım“ (Kalyoncu, 2017, s. 108-109). Gençliğinin en

güzel zamanlarında isyan duygularıyla şiirler kaleme alır. Hamit Kalyoncu şairin isyankar duygularla şiirler kaleme almasını gözündeki probleme bağlamaktadır. “*Bir genç için bir gözünün doğuştan arızalı oluşu, sanırız içinde isyankar duygular doğmasına neden olmuş*” (Kalyoncu, 2017, s. 19).

Uslu'nun sosyal eleştiri temasını ele aldığı şiirleri “*İşsiz Adam*” ve “*Benden Size*” adlı iki şiiridir. Bu şiirlerde şair isyankar duygularını ve dönemin devlet anlayışını şöyle eleştirir:

Ben Zonguldaklı şair Muzaffer Tayyip Uslu,

Ölüme gitmek istemiyorum uslu uslu

Ölürsem eğer çok yakında.

Bundan yalnız DEVLET suçlu (Yalçın, 2011, s. 19).

Şiirde, şair içinde kopan fırtınaların sesini duyurmaya çalışır. Şiirde isyanla ölüm kavramını harmanlamıştır. Verem hastalığı yakasını hiç bırakmamıştır. “*Çalıştığı kurum, sanatoryum giderlerinin dokuz yüz lira tuttuğunu, ama Muzaffer'in çalıştığı süre iki yılı doldurmadığından kendisine topu topu iki yüz lira ödenebileceğini bildirince, beyaz bir karton parçasına*” bu şiirin dizelerini yazar (Yalçın, 2011, s. 19-20). Şair ilk dizede kendini tanıtmıştır. Sonraki dizede kendi soyadını da dizelerin sonunda kullanarak kafiye oluşturmuştur. Uslu uslu ölüme gitmek istememektedir. Öleceğini bile bile son ana kadar umutla mücadele etmiştir. Eğer ölürse de ölümünden yalnızca devletin suçlu olduğunu söyler ve isyan eder.

1940'lı yıllar savaşın hüküm sürmesinden dolayı hafızalardan silinmemektedir. İnsanlar yaşanan savaşın en masum varlıklarıdır. Bu dönemlerde yoksulluk, işsizlik, açlık ve parasızlık hüküm sürmüştür. Güç savaşlarının bu coğrafyalardaki yansımalarının sonuçları ağır olmuştur. Edebiyatta bu yıllarda yazılan şiirler incelediğinde acı gerçeklerle yüzleşilmektedir.

Sosyal eleştiri temasının getirdiği kavramlardan biri de yoksulluktur. Yoksulluğun getirdiği işsizlik kavramını da Muzaffer Tayyip'in “*İşsiz Adam*” şiirinde görmek mümkündür:

Parktaki tıraşı gelmiş

İşsiz adam

Farkındayım

Kafayı çekmek şöyle dursun

Sıgara alacak paran yok

Ama sen bulutları seveceksin her zaman

Ve tren sesi sana daima

İşbaşı düdüğünü hatırlatacak

Kocaman bacalı

Kocaman bir fabrikanın (Uslu, 2022, s. 33).

Muzaffer Tayyip Uslu, şiirde çevresinde olup bitenlerin trajedisini ortaya koyar. İşsiz bir adamın dış görünüşünden yansıyan perişanlığını şiirinin ilk dizelerinden itibaren anlatmaya başlar. Bu işsiz adamın sigara alacak parası bile yoktur. Ama adam her şeye rağmen gökyüzünü sevmeye devam eder. Duyulan bir tren sesi işçilere her zaman çalıştığı fabrikayı hatırlatacaktır. İnsanların hayatları da yaşadıkları şartlar gibi sınırlıdır. Hayalleri, umutları, hatırladıkları...

“*Benden Size*” şiiri sosyal eleştirinin isyan boyutuyla yazılmış şiirlerden biridir:

Yalnız ben mi inkar ediyorum Allahı

Mevsimler benden kafir

Ya kuşlar ve ağaçlara

Ne buyurulur

Uzun söze lüzum yok

Şahidimdir

Beş parasız gezindiğim sokak

Biz zaman yaşadığıma

Ve bir hatıra olsun diye

Benden size

Hiç sıkılmadan söyleyebilirim

Sarışın kızlara bayıldığımı (Uslu, 2022, s. 49).

Şiirde ilk defa Muzaffer Tayyip Uslu, Allah'a isyan ederken karşımıza çıkmaktadır. Ona göre Allah'ı inkar eden tek kendisi değildir. Bu inkar ve isyan duygularının nedenini bir zamanlar beş parasız gezdiğine bağlamaktadır. Buna şahit olarak da sokağı vermektedir. Tüm bu karışık duygularının yanında şair hatıra kalsın diye hiç sıkılmadan şarkı söyleyebileceğini dile getirir. Şarkıda da sarışın kızlara bayıldığını söyleyecektir.

2.2.4. Savaş ve Barış

1939-1954 yılları arasında gerçekleşen 2. Dünya Savaşı tüm dünyayı etkilemiştir. Türkiye savaşa fiilen katılmamış olsa bile savaşın yıkıcı etkilerini uzun yıllar hissetmiştir. Garip hareketinin daha yeni yeni şiire başladıkları dönemde bu savaş patlak vermiştir. *“Garipçiler, Hitler Almanya'sının yayılmacı politikası ve bu politikanın yol açtığı İkinci Dünya Savaşı karşısında tepkilerini göstermekte gecikmemişlerdir”* (Sazyek, 2016, s. 202).

Garipçiler dışında bu savaşın olumsuz yönlerini Garip etkisinde olan Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde ele almıştır. *“O yıllarda Muzaffer Tayyip Uslu da savaşın Türkiye üzerindeki yaptırımlarıyla hayatını güçlükle sürdüren bireylerden ve aynı zamanda genç kuşak şairlerindedir”* (Bakan, 2018, s. 124).

Uslu'nun savaş ve savaş sonrasındaki barış durumunu *“Harpten Önce”*, *“Dünya Harbi”*, *“Harpten Sonra”* ve *“Barış”* isimli şiirlerinde görmek mümkündür.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun *“Harpten Önce”* şiirinde savaştan önceki durumlar gözler önüne serilmiştir:

Siyah gözlüklü delikanlının

Deniz gibi mavi

Masmavi gözleri varmış

Harp başlamadan evvel (Uslu, 2022, s. 29).

Uslu, savaş başlamadan önceki durumu bir delikanlının tasvirinden yola çıkarak anlatmıştır. Bu delikanlı, deniz gibi masmavi gözleri olan ve siyah gözlük takan biridir.

Şair, savaşın başlamasının ve savaş halinin yansımalarını *“Dünya Harbi”* şiirinde işlemiştir:

Son günlerimi yaşıyorum sanki
Gökyüzünü seyretmemiştim böyle hiç
Başımı kaşıyarak
Bu kadar mahzun etmemişti beni
Babası ölen çocuk
Dalı kırılan ağaç
Kocası sarhoş kadın
Bu kadar mahzun etmemişti beni
Ah, boyu devrilesi
Körolası dünya harbi (Uslu, 2022, s. 24).

Şiirde savaşın insanlar ve doğa üzerindeki olumsuz etkileri anlatılmıştır. Muzaffer Tayyip Uslu, savaş zamanında yaşananlar karşısında etrafını seyreder. Şair, savaşın soğuk yüzü karşısında düşüncelidir. Ve son günlerde onu bu kadar üzen başka bir olay olmadığını dile getirir. Sonra aklına babası ölen çocuk, dalı kırılan ağaç ve kocası sarhoş kadın gelir bunlar bile yaşanan savaş karşısında daha az ehemmiyetlidir. Yaşanan dünya harbinin olumsuzlukları karşısında söyleyecek kelime bulamamaktadır. Şairin savaşın insanlar üzerindeki olumsuz ve acımasız haline karşın elinden hiçbir şey gelmemektedir. Uslu, yaşadığı çaresizlikten dolayı isyan eder. 2. Dünya Savaşı'nın başladığını Uslu'ya haber veren Behçet Necatigil, şairin üzüntülü tavrından dolayı “*Senin savaşın sana yeter Muzaffer/ senin savaşın sana yeter*” sözlerini söylemiştir (Erdoğan, 2013, s. 98).

Muzaffer Tayyip Uslu, “*Harpten Sonra*” şiirinde savaş sonrasının panoramasını ortaya koyar:

Diyor ki bir arkadaşım
Evlenmek olacak ilk işim
Hele bir harp bitsin
Ben de aynı düşüncedeyim
Hele bir harp bitsin
Hele bir harp bitsin (Uslu, 2022, s. 29).

Şiirde savaş bittikten sonra Muzaffer Tayyip Uslu'nun arkadaşlarından her birinin ayrı ayrı istekleri ve savaştan sonra yapmak istedikleri vardır. Şair, savaş bitiminden sonra bir arkadaşının evleneceğinden bahseder. Uslu da harbin bitiminden sonra evlenmek istemektedir. Son dizelerde de iki defa “*Hele bir harp bitsin*” şeklinde tekrar eder. Aslında hayatındaki birçok şeyi savaşın bitişine bağlamaktadır.

Muzaffer Tayyip Uslu, savaş ile ilgili şiirlerinden sonra barış temalı şiirler de kaleme almıştır. Bu konuda tek şiiri “*Barış*” adlı bentlerle yazılan şiiridir:

Barış ilan edildi nihayet

Herşey eski halini aldı

Ne olduysa cephede ölene oldu

Bir sabah aldılar evinden

Güneşli bir gün vardı dışarda

Ağaçlar da henüz çiçeklenmişti

Ne kadar durgundu Allahım deniz

Ve bir daha dönmedi geri

İşte bütün hikaye

Annesi ağlıyor şimdi (Uslu, 2022, s. 29).

Şiirde savaşın bitip barışın ilan edilmesi işlenmiştir. Barış ilan edilmesinden sonra cepheden geriye dönenlerin hayatında her şey eskisi gibi olmuştur. Savaşın acımasız yüzü ise cephede ölenlere olmuştur. Bu kişi cepheye gittiğinde güneşli bir gün, ağaçlar yeni çiçeklenmiş ve deniz de durgundur. Cepheye savaşmak için giden kişi tekrar dönmemiştir. Savaşın tüm hikayesi işte bu kadardır. Aslında savaş bitmiş, barış olmuştur fakat savaşın insanların hayatındaki olumsuz izleri hiç silinmeyecektir.

2.2.5. Arkadaşlık

Garipçilerde olduğu gibi Muzaffer Tayyip Uslu şiirinde de arkadaşlık karşımıza çıkan temalardan biridir. Garip akımının temsilcilerinden Orhan Veli'nin “*Ben Orhan Veli*” şiirinden alınmış dizesinde “*Oktay Rifat'la Melih Cevdet'tir/ En yakın arkadaşlarım*” derken şair arkadaşlarından bahsetmektedir (Kanık, 2022, s. 230-231). Orhan Veli'nin en yakın arkadaşları

edebiyat dünyasında da birlikte anıldıkları Garip akımının diğer iki şairi olan Oktay Rifat ve Melih Cevdet'tir.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun ise hayatındaki en yakın arkadaşı Rüştü Onur'dur. Bu iki şairin arkadaşlıkları lise sıralarında başlamış ve hayatlarının sonuna kadar devam etmiştir. Hatta iki yakın arkadaş şiir dünyasının kapılarını da birlikte aralamışlardır.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun "*Rüştü'den Gelen Mektup*" ve "*Cevap*" adlı şiirleri arkadaşlık temalı iki şiiridir.

Şair, arkadaşı Rüştü Onur'un ölümünden sonra duygularını "*Rüştü'den Gelen Mektup*" adlı şiiriyle dile getirmiştir:

Önce bütün şairlere selam

Sonra şunu söylemek isterim

Ölüm hiç de güzel değil

Ne sabah var ne akşam

Sokakların ellerinden öperim

Bana yaşamasını öğretmişlerdi

Dost olsun, düşman olsun

İnsanlara iyi günler dilerim

Söyle sarı saçlı daktiloya

Ben yokum artık

Vefasız dostlara hatırlat

Kimseye kalmaz o dünya

Nasıl unuturum güzeldi yaşamak

Fakat hakkı varmış Oktay'ın

"Hatıralar da dal istiyor

“*Kuşlar gibi konacak.*” (Uslu, 2022, s. 44).

Bu şiirde Rüştü Onur, öbür dünyadan sesleniyor. Ölümün ne olduğunu biliyor ve arkadaşına oradan mektup yazıyor. Genç yaşlarda ölen Rüştü Onur için ölüm hiç de güzel değildir. Rüştü Onur kendisine sokakların birçok şeyi öğrettiğini söyler. Artık bu dünyada yoktur ve bu dünyanın da kimseye kalmayacağını söyler. Kendisi nasıl bu dünyadan gittiye elbette herkes de gidecektir. Şair son dizelerinde yaşamının güzel yanlarını unutmanın mümkün olmadığını söyler. Fakat Oktay’ın dediği gibi “*Hatıralar da dal istiyor, kuşlar gibi konacak.*” sözleriyle de hatırlanmak için bir şeylerin olması gerektiğini vurgular.

Uslu, “*Cevap*” adlı şiirinde hayatında önemli bir yer edinen arkadaşı Rüştü Onur’un ölümünden sonraki duygularını dile getirmiştir:

(...)

Ben ki elini sıkımdım senin

Sigaranı ve kahveni içmiştim

Derdini dinlemiştim,

Derdimi anlatmıştım sana

Yalan söylemiş olurum inan

Unutmadım dersem seni

İsmin aklıma geldikçe fakat

İnanmak istemiyorum öldüğüne

Her şey bıraktığın gibi

Sen çekip gittikten sonra

Değişen bir şey yok

Eskiyen elbiselerimden başka

Dünya dönüyor

O kadar güzel ki bazı kadınlar

Çıldırılmak işten bile değil

Ve harp, devam ediyor hala (Uslu, 2022, s. 45).

Muzaffer Tayyip Uslu, ölümü arkadaşı Rüştü Onur'a hiç yakıştıramamıştır. Çok sevdiği arkadaşının öldüğüne bile inanmak istememektedir. Fakat Rüştü Onur'un ismini hatırladıkça aklına geldiğini söyler. Arkadaşı öldükten sonra ise Muzaffer'in hayatında değişen tek şey elbiseleridir. Bunun dışında değişen hiçbir şey yoktur.

2.2.6. Şehir Teması

2.2.6.1. Zonguldak

Birinci Yeniciler ve Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiirlerinde Zonguldak şehri önemli bir yere sahiptir. Garip şairlerden Oktay Rifat'ın askerliğini Zonguldak'ta yapması ve burada Muzaffer Tayyip Uslu ile tanışması bir tesadüf müdür? Orhan Veli Kanık ise "*Destan Gibi*" adlı kitabında '*Yol Türküleri*' şiirinde İstanbul'dan başlayıp Zonguldak'ta biten bir yolculuğu anlatmıştır (Kanık, 2022, s. 99). "*Türk şiirinin Orhan Veli ve arkadaşlarıyla birlikte kazandığı yeni ve güçlü sesin, yeşilden maviye siyahtan beyaza tüm renklerin birbirine karıştığı küçük bir Karadeniz şehri olan Zonguldak'tan duyulan yankısıdır Muzaffer Tayyip Uslu*" (Alpyürür, 2021, s. 31).

Zonguldak; Uslu'nun hayatına, şiirine çok şey katmıştır. Şair, sanatına ve şiirine bu şehrin havasını teneffüs ederek başlamıştır. Şehir, Uslu'nun şiirinin günümüze kadar gelmesinde önemli bir oynamıştır. Şair, arkadaşı Rüştü Onur'u kaybettikten sonra onun adına düzenlenen anma töreninde "*Bizi şair yaptı Zonguldak; Rüştü Onur da Kemal Uluser de ben de bu şehre borçluyuz şairliğimizi. Nasıl desem bilmem ki bu öyle bir gönül bağı ki nereye gitsem arkamdan geliyor Zonguldak; gölgem ve ölümüm gibi*" (Kalyoncu, 2017, s. 70). Şair Zonguldak şehrinin insanlarını, sokaklarını, pazarlarını, denizini vb. şeylerini şiirinde tema olarak kullanmıştır. Hayatının geçtiği Zonguldak şehrinin her köşesinde ise ayrı bir anısı vardır.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun hayatında önemli bir yer tutan Zonguldak şehri "*Balık Pazarı*" ve "*Cevap*" adlı iki şiirinde görmek mümkündür.

Geçme Muzaffer geçme Balıkpazarından

Bu yaz akşamı böyle

Koltuğunda bir okka ekmekle
Geçme Muzaffer geçme balıkpazarından
Eski günler gelir aklına,
Eski günler
Eski günler gelir de aklına
Oturup ağlarsın sonra,
Ağlarsın,
Geçme Muzaffer geçme balıkpazarından
Başını derde sokarsın

Karışmam (Uslu, 2022, s. 39).

“Balık Pazarı” şiirinde şair, Zonguldak’ın bilinen bir mekanı olan balık pazarından bahsetmiştir. Orhan Veli Kanık’ın “Cânân” isimli şiirinde de balık pazarından söz edilir. “Cânân ki Degüstasyon'a gelmez/ Balıkpazarı'na hiç gelmez” (Kanık, 2022, s. 247). Kanık, bu dizelerinde sevgilisinin vurdumduymazlığından şikayetçidir.

Muzaffer Tayyip ise balık pazarından geçerse başının derde gireceğini de düşünmektedir. O yüzden de şair eski günlere dönmek istememektedir. Balık pazarındaki hatıra ise onu ağlatacak derece üzücüdür.

Bir başıma kalmışım
Bu küçük şehirde
Sen ölüverince birdenbire
Yaşamak istediğin halde

Tek bir işaret bile yok şimdi
Senin de gelip geçtiğine sokaklarından
Teneffüs ettiğine havasını
Suyunu içtiğine Zonguldak'ın
(...)

(Uslu, 2022, s. 45).

“*Cevap*” adlı şiiri, şair arkadaşı Rüştü Onur’u kaybettikten sonra kaleme almıştır. Şair arkadaşının ölümüyle Zonguldak şehrinde bir başına kalmıştır. Acısı ve üzüntüsü şiirin her dizesine yansır. Rüştü’nün ölümüyle Zonguldak şehrinde şair daha da yalnız kalmıştır. Zaman geçtikçe arkadaşına dair bu şehirde tek bir iz olmamasına üzüdür. Sanki hiçbir şey yaşanmamış gibi ölüm her şeyi yok etmiştir.

2.2.6.2. İstanbul

Türk şiirinde İstanbul farklı dönemlerde hem konumu hem de kültürel özellikleri bakımından şiirlere konu olmuştur. Divan şiirinde Osmanlı Devleti’nin de başkenti olması yönüyle şairler tarafından sıklıkla ele alınmıştır. İstanbul şehri birçok şaire ilham kaynağı olmuştur. Bu şairlerden bazıları şunlardır: Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Behçet Necatigil, Ziya Osman Saba, Attila İlhan, Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi şairlerdir. “*Cumhuriyet dönemi şairleri İstanbul’u daha çok coğrafi güzellikleri, sosyal yaşantısı ve tarihsel dokusuyla şiirlerinde işler*” (Güneş, 2023, s. 191).

Garip şairlerden özellikle İstanbul aşığı olan Orhan Veli Kanık ve Garip akımının izinde olan Muzaffer Tayyip Uslu, İstanbul şehrini şiirlerinde hem şehrin doğal güzellikleri hem de tarihi yönleriyle konu edinmişlerdir. Garip şairler şiirlerinde İstanbul’a sevgi ve övgülerini dile getirirler. Şiirlerindeki İstanbul adeta canlı bir varlık gibidir. Orhan Veli’nin ‘*İstanbul’u Dinliyorum*’ şiirindeki “*İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı/ Önce hafiften bir rüzgar esiyor/ Yavaş yavaş sallanıyor/ Yapraklarda ağaçlarda/ Uzaklarda, çok uzaklarda/ Sucuların hiç durmayan çingirakları/ İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı*” dizelerinde İstanbul şehri anlatılmıştır (Kanık, 2022, s. 132). Şair, şiirde gözlerini kapatır ve şehri dinlemeye başlar. Yaprakların, rüzgarın, sucuların, kuşların seslerini dinler. Gözleri kapalı şekilde bu şehre ait tasvirleri zihninde canlandırır. Şair, şiirinde İstanbul’un tarihi mekanlarını ve sokaklarını da gözlemleyerek gerçekçi betimlemelerle aktarmıştır.

Muzaffer Tayyip Uslu için de İstanbul’un yeri ve önemi ayrıdır. Şair; dertlerini, mutluluklarını, hüznelerini ve ayrılık acılarını bu şehirle bütünleştirmiştir. İstanbul’u gerçekçi, basit ve yalın bir dille anlatmıştır. Uslu, İstanbul şehrinden yıllarca ayrı kalsa da bu şehre dair zihnindeki hatıralar hala canlıdır. Bu canlılığı şiirlerinde gerçekçi bir tarzda anlatmayı başarmıştır. Mehmet Narlı, şiir için şunu söyler: “*Şiir, aynı zamanda bir iç yaşantının dile dökülmesidir*” (Narlı, 2008).

Şairin İstanbul ile ilgili beş tane şiiri vardır. Bunlar: “*İstanbul*”, “*İstanbul’a Hasret*”, “*İstanbul’a Dönüş*”, “*İstanbul’a Veda*” ve “*İsimsiz*” başlıklı şiirleridir.

Doğduğu şehir olan İstanbul şair için her zaman özel bir yer olarak kalmıştır. Muzaffer Tayyip, “*İstanbul*” adlı şiirinde şehir temasını işlemiştir:

Adamın birine sormuşlar,

Paran olsa ne yapardın

Demiş ki:

“Birer kürk manto alırdım

“Bütün güzel kadınlara”

Bana da deseler

Ya sen ne yapardın

“Vapura atlayıp

“Doğru İstanbul’a giderdim

“Ah, benim güzel İstanbulum” (Uslu, 2022, s. 30).

Muzaffer Tayyip Uslu’nun çocukluğunun belli bir bölümü İstanbul’da geçmiştir. Ayrıca babasının işi gereği farklı şehirlerde ikamet etseler de İstanbul’a hep bir özlem duymuştur. Muzaffer Tayyip’in şiirde parası olsaydı doğrudan vapura atlayıp İstanbul’a gideceğini söyler. Şehirden uzakta olmanın üzüntüsü şiirin dizelerinde sezilmektedir.

“*İstanbul’a Hasret*” şiirinde şair İstanbul’a olan özlemini dile getirmektedir:

İstanbulun bir başka hatırası

Sigara dumanı dolu kahve

Güven olmaz erkenden gitmeli eve

Kararsızdır Eylül güneşinin seması

Sonbahardır yağmur yağacak elbet

Baksana, kuşlar yuva derdinde

Sen ekmek parası peşinde

Ah, dayanılmaz bir hale geldi gurbet

Dayanılmaz yolumun üstünde meyhane

“Çek canım çek

“Çek gülüm çek,

“Çek İstanbul aşkına bir tane.”

Ne iştir ben de bilmem

İçtikçe hatırlıyorum

Hatırladıkça içiyorum

Doldur kadehi anam babam (Uslu, 2022, s. 50).

Muzaffer Tayyip Uslu, şiirde İstanbul zamanlarını hatırlamaktadır ve anılarında yer bulan şehir şairin aklına geldikçe ona hasret duymaktadır. İstanbul sevgisi ise şairi rahat bırakmamaktadır.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun İstanbul temalı şiirlerinden bir başkası “ *İstanbul'a Dönüş* ” tür:

Neler olmuş, sormayın neler

Ben yokken İstanbul'da

Bıyık bırakmış Nedret

Sevgilisi istemiş de galiba

Feridun sigara tiryakisi

Ve bizim Mersinli Kemal

Evlenmiş

Çocuğu da var

Yok, eski hali İstanbul'un

Nerde o İstanbul

Ki uzun bir zaman

Avare kılmıştı gönülümü

Yine Fatih yolundayım işte

Omzuma çarptı kadının biri

Çorabını düzeltiyor bir başkası

Fakat nerde o eski İstanbul (Uslu, 2022, s. 60).

Şair, şiirde belli bir zamandan sonra İstanbul şehrine dönmesiyle başta değişen insanları ve şehrin farklılaşan çevresini görmenin şaşkınlığı içerisindedir. Uslu'nun "*İstanbul'a Dönüş*" şiirindeki İstanbul şehri ile Orhan Veli'nin "*Galata Köprüsü*" şiirindeki İstanbul, benzerlikler gösterir. "*İstanbul'un kimliğini insanların yaşantısı üzerinden yansıtan şair 'Galata Köprüsü' şiirinde köprü üzerinden insanları gözlemler*" (Tuna, 2020, s. 36). Şiirinde Orhan Veli hem geçmişini hem de geleceği gözlemler.

Muzaffer Tayyip Uslu da şiirinde İstanbul'da olmadığı zamanlarda nelerin değiştiğini gözlemler. Karşısında değişen, gelişen bir şehir vardır. Bazı arkadaşları evlenmiştir hatta çocuğu bile olmuştur. Bu dizelerden şairin uzun zamandır İstanbul'a gelmediği anlaşılır. Uslu'ya göre eski İstanbul her yönüyle bir değişime kapılıp gitmiştir.

Şair bu sefer şiirinde "*İstanbul'a Veda*" etmiştir:

Benim güzel İstanbul'um

Ne fena şey

Senden ayrılmak böyle

Elimde olmuyarak

Bu yüz gününde

Seni, bir daha göreceğim ne malum?

Ben bir hasta adamım

Ah, benim güzel İstanbul'um (Uslu, 2022, s. 59).

Şiirde Uslu bu sefer İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. “Okul nedeniyle İstanbul'a geri dönen şair hastalığının ilerlemesiyle okulunu yarıda bırakarak şehre bir kez daha veda etmek zorunda kalır” (Bakan, 2018, s. 122). Bu veda onun elinde olan bir durum değildir. Şiirin son dizelerinde ise şehri tekrar göremeyeceğini hastalığına bağlar. Bu durumdan dolayı üzüntü içerisindedir.

Şair, “İsimsiz” başlıklı şiirde de tema olarak İstanbul'u ele almıştır:

Ağaç, kuş ve güneş

Sizi dertsiz bildim

Dertli günümde

Sokak, seni sevdim

Ellerim cebimde

Bulut, seni aradım

İşsiz günümde

Saadet, seni buldum

Bu kalabalık şehirde

Ağaç, kuş ve güneş

Sizi dertsiz bildim

Dertli günümde (Uslu, 2022, s. 57).

Zonguldak şehri, Muzaffer Tayyip Uslu'da pek olumlu bir intiba bırakmamıştır. Şair kendi dertleri karşısında tabiat unsurlarını dertsiz bilmektedir. İstanbul ise onun için kalabalıktır, şair saadeti İstanbul'da bulmuştur. Tüm yaşanmışlıklarıyla beraber şehir onda hep güzel izler bırakmıştır. Çünkü umutlarını da alıp gelmiştir bu şehre.

2.2.6.3. Mersin

Şehir temalı şiirlerinden bir başkası Mersin'dir. Şair, babasının devlet memuru olmasından dolayı bir süre burada kalmıştır. Bu dönemler şairin tam çocukluk dönemlerine denk gelir. Şehirler, şairlerin anıları gibidir. Mersin de şairin anılarının bir parçası niteliğindedir.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun "Mersin" şiiri de bu şehirle ilgili yazdığı tek şiiridir:

Şaşırvermiştik... ortalık yaz gibi

Oysa ki trene bindiğimiz vakit

Kar yağıyordu İstanbul'da

Gözlerimiz buna şahit

Şaşırvermiştik... ortalık yaz gibi

İlk günümüz bir otelde geçti

Ne pis yerdi otel aman

Ve ne tuhaf gelmişti bize Mersin,

Güneşin altında küçük bir liman

İlk günümüz bir otelde geçti (Uslu, 2022, s. 40).

Çocukluk, Garipçilerin de şiirlerinde kaçtığı ve sığındığı bir liman olmuştur. Muzaffer Tayyip Uslu da şiirinde çocukluk yıllarındaki anılarını kaleme almıştır. Şiirin ilk dizelerinden İstanbul'dan Mersin'e trenle gelinmiştir. Bu şehir daha ilk karşılaşmada onları şaşırtmıştır. Şaşırmalarının nedeni ise İstanbul'da kar yağarken Mersin'de hava sımsıcaktır. Şehir, adeta güneşin odak noktasında bir limandır.

Nelere alışılmaz sanki zamanla

Zararsızdı işte havası ve suyu

Hâlâ düşmez annemin dilinden

İnsanlarının komşuluğu

Nelere alışılmaz sanki zamanla.

Ufacıktım ben o sıralarda

*Sevgilim yoktu hatırlayacak
Şimdi olduğu gibi İstanbul'da
Rahmetli haminnemi düşünürdüm ancak
Ufacıktım ben o sıralarda (Uslu, 2022, s. 40).*

Şair, burada da görüldüğü gibi zamanla Mersin şehrine de alışmıştır. Hatta havasına, suyuna, insanlarına, komşuluğuna bile... Şöyle ki şair üzerinden yıllar geçmesine rağmen şiirinin bir dizesinde annesinin Mersin'de yaşadığı yıllardaki komşularını dilinden düşürmediğini bizlere aktarmıştır. Şairin Mersin'e dair tek üzüntüsü orada bulunduğu yıllarda yaşının küçük olması ve şaire anılarını hatırlatacak bir sevgilisinin olmamasıdır.

*Ve bir gün Mersin'e veda ettik
Beş sene, tam beş sene sonra
Annem, ben ve küçük kardeşim
Hepimizde bir yığın hatıra
Bir gün, Mersin'e veda ettik.*

*Aradan bunca zaman geçti
Rüzgârdaki yaprağa döndüm
Saadet içinde yaşamak dururken
Felaketler içinde geçiyor ömrüm
Aradan bunca zaman geçti.*

*Ve bir rüya gibi hatırlıyorum şimdi,
Sıcak yaz gecelerinde,
Bundan bilmem kaç sene evvel
Hür ve mesut yaşadığım Mersin'de
Bir rüya gibi hatırlıyorum şimdi (Uslu, 2022, s. 41).*

Muzaffer Tayyip Uslu, beş yıl burada kaldıktan sonra annesi, kendisi ve küçük kardeşiyle Mersin'e veda etmiştir. Ailenin her bir üyesinde bu yıllara dair bir sürü hatıra birikmiştir. Aradan bunca zaman geçmiştir. Şairin hayatı şimdilerde felaketlerle doludur. Bir rüya gibi sıcak yaz gecelerini özlemektedir. Ve o yıllara dönme isteğini dile getirir.

2.2.7. Zaman Teması

Şiirlerde zaman kavramıyla sabah, akşam, gece, dün, bugün ve yarın gibi anlar ifade edilir. Zaman teması, başta Garipçiler olmak üzere Muzaffer Tayyip Uslu'nun da kullandığı bir tema olmuştur. Bu tema günlük hayattan bir anı içerir.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun zaman temalı şiirlerine bakıldığında şair sürekli zamanının kısıtlı olduğundan bahseder. Aslında ölüm korkusu ona yaşadığı zamanda sürekli beklemeyi öğretir. Çoğu zaman şair artık beklemek istememektedir. Şair zaman temalı şiirlerinde teşhis ve intak sanatı da kullanmıştır.

Şairin zaman temalı “*Gece*”, “*Mektup Bekliyen*”, “*Pazartesi Sabahı*” ve “*Bazı Saatler*” adlı dört tane şiiri vardır.

Geceyi kapımda bekletemem

Ya içeri odama almalıyım

Ya beraber dışarı çıkmalıyım

Geceyi kapımda bekletemem (Uslu, 2022, s. 28).

Yukarıda dizeleri verilen “*Gece*” adlı şiirde zaman teması kullanılmaktadır. Şair, geceyi canlı bir varlık olarak ele almış ve kişileştirmiştir. Uslu, geceyi kapısında bekletmek istemez. Ya onu içeriye almak ya da onunla dışarıya çıkmak ister.

Böyledir mektup bekleyenin hali

Denizi görse rüyasında

Sevinir

Bir haber var diye (Uslu, 2022, s. 32).

Muzaffer Tayyip Uslu, “*Mektup Bekliyen*” adını verdiği şiirinde bir haber beklemektedir. Bu zaman ise belirsizdir. Rüyasında denizi bile görse sevinmekte olan şair bir haber geleceğine inanmaktadır.

Denizle deniz olduğum saatler vardır

Küçük ve beyaz bir bulutum

Çay içerken

Sabah vakti (Uslu, 2022, s. 33).

Muzaffer Tayyip Uslu'nun zaman temalı şiirlerinden biri de “*Bazı Saatler*” dir. Uslu, şiirde kendini beyaz bir buluta benzetir ve bazı zamanlar denizle deniz olmaktadır. Bu saatler sabah çay içerken ki saatlerdir.

Üzerimden akıyor avarelik

Bu pazartesi sabahı

Bu pazartesi sabahı ki ortalık

Alabildiğine günlük güneşlik

Kafa tutuyor

Ellerim ayaklarıma

Ayaklarım ellerime (Uslu, 2022, s. 36).

“*Pazartesi Sabahı*” şiirinde üzerinden avarelik akan biri karşımıza çıkar. Pazartesi sabahı ortalık günlük güneşliktir. Şair dışarı çıkmak istemektedir ama elleri ve ayakları ona kafa tutmaktadır.

2.2.8. Sıradan İnsanların Yaşamı

Gündelik hayat ve bu hayatın içindeki sıradan insanların durumları Garip şiiri ve Muzaffer Tayyip Uslu tarafından sıklıkla kullanılan temalardandır. Özellikle Garip akımının ilk evresinde bu tema kullanılmıştır. “*Toplumun alt ve orta katmanını oluşturan bir başka deyişle ekonomik ve kültürel bakımlardan az gelişmiş kentli insanların Türk şiirinde ana tema olarak ele alınması Garip hareketinin bu ilk evre şiirleriyle başlamıştır*” (Sazyek, 2016, s. 87). Garip şairleri gibi Uslu da insanları günlük hayat içerisinde doğal bir şekilde anlatır.

Muzaffer Tayyip Uslu, yaşadığı dönemde şiire yeni bir soluk getiren, öncülüğünü Orhan Veli Kanık ve iki arkadaşının üstlendiği Garip akımının getirdiği, eski kalıpları atan ve sokaktaki insanın yaşantısına taşınan yeni şiir anlayışıyla ‘şiirde insanı aramak’ düşüncesini kendisine vizyon edinmiş ve bu doğrultuda şiirler yazmıştır (Fidanten & Aydın, 2018).

Uslu'nun "*Remzi Bey'e Şiirler*"indeki Remzi Bey ile Orhan Veli'nin "*Kitabe-i Seng-i Mezar*" (Kanık, 2022, s. 59-61) şiirindeki Süleyman Efendi ortak özellikler göstermektedir. Süleyman Efendi ile Remzi Bey sıradan hayatlarıyla toplumun bir yansıması haline gelmiş iki kişidir. Bu iki kişi kendi dünyasında yaşayan sıradan insanlardır. Temadan başka "*Remzi Bey'e Şiirler*" ile "*Kitabe-i Seng-i Mezar*" şiirleri biçimsel olarak da birbirine benzerdir. Şiirler manzume niteliği taşır ve iki şiir de üçer bölümden oluşmuştur.

Şairin sıradan insanların yaşamına dair iki şiiri vardır: "*Remzi Bey'e Şiirler*" ve "*Kenar Mahalle Şarkısı*"dır.

"*Remzi Bey'e Şiirler*" adlı şiirinde şair kendi kabuğunda hayat sürdüren bir insanı ele almıştır:

Nasıl yaşamışsın Remzi Bey

Nasıl yaşamışsın sen

Bugüne kadar böyle

İnsanlardan habersiz.

Oturup bir masa başına

Kaydederek

Falanca evrağın

Nereden gelip

Nereye gittiğini

Hiç de mi canın sıkılmadı

Hiç de mi gözüne ilişmedi deniz

Bunca zamandan beri

Hayret Remzi Bey

Hayret doğrusu

Hayret (Uslu, 2022, s. 14).

Şair, şiirde tek kişi üzerinden bütün toplumu yansıtmayı başarmıştır. Yıllar hızla akıp geçse de Orhan Veli'nin Süleyman Efendi'si Türk edebiyatındaki değerini hiç kaybetmemiştir. Ayağındaki nasırdan şikayetçi olan adamın sesini kimse duymamış, nasıl yaşamışsa öyle de

ölüp gitmiştir. Remzi Bey ise bir kalemde memur olarak yaşamıştır. Sürekli evraklar arasında geçen hayatında karşısındaki deniz bile gözüne ilişmemiştir. Böylesine sıradan bir hayattır onunkisi.

Muzaffer Tayyip Uslu, bu sefer “*Kenar Mahalle Şarkısı*” şiirinde kıyıda köşede kalmış bir mahalle hayatını işlemektedir:

O bir kenarmahalle dilberi

Başında

Bir siyah başörtüsü

Elinde testi

Suya gider

İkindiüstü

Ben buna dayanamam

Dayanamam dostlarım

Dayanamam gayri

Sabırım tükendi

Saçları var

Sarı mı sarı

Gözleri var

Mavi mi mavi

Bir yüzü var

Hafif çilli

Hele bir bakışı var

Deli divane eder beni

Ben buna dayanamam

Dayanamam dostlarım

Dayanamam gayri

Sabırım tükendi.

O bir kenar mahalle dilberi

Ben bir kenarmahalle şairi (Uslu, 2022, s. 19).

Muzaffer Tayyip, sıradan insanların içinde yaşadıkları mahalleyi gözlem yoluyla şiirlerine yansıtmıştır. Garipçilerden gündelik hayatı anlatan sanatçılardan biri de Oktay Rifat'tır. Oktay Rifat'ın 'Karaca Ahmet' şiirinden " Akşamları parka çıkmaktı/ En büyük eğlencesi" alınmış dizesinde insanların tek eğlencesi yani tek yapacakları durumdan bahsedilmiştir (Rifat, 2022, s. 47).

M. Tayyip Uslu'nun anlattığı mahallede çok sıradan bir yerdir. Az çok herkesin yaşadığı mekanlardan biri niteliğindedir. Şiirde ilk olarak karşımıza elinde testisiyle bir güzel çıkar. Kızın başında siyah bir örtü vardır. Kız testisine su doldurmak için bir yere gider. Her zaman yapılan ve gündelik hayatın parçası olan bir durum anlatılmıştır. Şair şiirinin son dizelerinde kızın kenar mahalle güzeli, kendisinin ise kenar mahalle şairi olduğunu vurgular. Sonuç olarak ikisi de aynı mahallenin sıradan insanıdır.

2.2.9. Doğa Teması

Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişim ve değişim gösteren, canlı ve cansız varlıkların hepsine verilen isme doğa denir. Doğa, çok eski zamanlardan günümüze kadar gizemini korumuştur. Edebiyat ve diğer bilim dallarında da konu edinilen bir kavram olmuştur. "Garip hareketi; Orhan Veli ve Oktay Rifat'ın birlikte kaleme aldıkları "Ağaç" adlı şiirdeki tabiat temasıyla başlar. 15.09.1937 tarihli ve altı mısralık bu şiirde Orhan Veli yeni tarz şiirin habercisi konumundadır." ²

² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/orhan-veli-kanik> (Erişim Tarihi: 25/03/2023)

Garip akımının izinde olan Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde doğa temine sıklıkla yer vermiştir. Doğa sevgisi ve doğadaki olan her şeyi en ince ayrıntısına kadar şiirlerinde ele almıştır. Uslu, “Edebiyat delisi, kendi dışındaki bütün renklere, bütün güzelliklere hayran bir şairdi” (Birsell, 1955, s. 51). Uslu doğa teminde; ağaç, bahar, deniz, yağmur gibi canlı ve cansız varlıkları ele almıştır. Bu varlıklar şiirlerinde teşhis sanatıyla anlamlandırılmıştır.

Şairin doğa temalı “Bahara Kaside”, “Yağmur”, “Deniz”, “Erik Ağacı ve Kelimeler” adlı dört şiiri vardır.

“Bahara Kaside” şiirinde şair konu başlığından da görüldüğü üzere doğanın bir unsuru olan baharı işlemiştir:

Bir ben bilirim

Bir de ayaklarım

Baharın bana ettiğini.

Ah yalnız ben değilim

Şaşırın evin yolunu

Ve unutan

Kitaplarını masada

Yatağını bilhassa

Bahar gelince.

Her bahar böyle olurum

Bir kızı severim muhakkak

Sarı saçlı.

Ve ceplerimi arasanız

Metelik bulamazsınız (Uslu, 2022, s. 16).

Garip akımı yeni, modern şiir temleriyle birlikte eski edebiyattan da yararlandığını Muzaffer Tayyip şiirlerinde de görmek mümkündür. Kaside kavramı eski edebiyatta övmek ve yermek anlamında kullanılır. Şiirde de bahar mevsiminin gelişiyile meydana gelen değişimler anlatılmıştır. Muzaffer Tayyip Uslu, baharın kendisine ettiklerini ilk mısralardan itibaren anlatmıştır. Baharın kendisine ettiklerini yine sadece kendi elleri ve ayakları bilmektedir. Baharın gelmesi tüm insanlarda aynı heyecana sebep olur. Bu heyecanla evinin yolunu şaşırınlar, masalarda kitaplarını unutanlar hatta yatağını bile unutanlar şiirde şair tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca bahar mevsiminin gelişi hem şaire hem de herkese aşkı hatırlatmıştır. Çünkü edebiyatımızda da bahar mevsimi; umudun, aşkın ve heyecanın mevsimi olarak bilinir. Şairin tek sitemi bu kadar güzel şeylere rağmen cebinde parasının olmamasıdır.

Bahardan sonra bu sefer de “Yağmur” şiirinde doğanın bir parçası ele alınmıştır:

Sabahleyin evden çıktım

Güneş vardı

İyi hatırlıyorum

Hafif bir sonbahar güneşi

Eski bir dosta rastladım

Köprüünün ortasında

Tam o sırada

Bir vapur kalktı Kadıköy iskelesinden

Selam verdim

Selam aldım

Birkaç defa

Derken ne bakayım

Beyoğlundayım

Bir güzel kadın geçiyor yanımdan

Sinemanın birine girdim sonra

Akşam eve dönerken

Öyle bir yağmur yağıyordu ki (Uslu, 2022, s. 17).

Şiirde şairin günlük hayatından bir kesit anlatılmıştır. Garipçilerde olduğu gibi Uslu da şiirlerinde insanın yanı sıra doğayı da konu edinmiştir. Doğanın alelade tasvirlerini şiirinde kullanmıştır. Bu şiirinde yağmur yağmadan önceki çevre betimlenmiştir. Şiir, sabah vakti doğan güneş tasviriyle başlar ama bu güneş sonbahar zamanı doğan güneştir. Uslu; yolda yürürken eski bir dostuna rastlar, düşüncelere daldığı sırada ise bir vapurun kalkması dikkatini çeker. Dostuyla selamlaşır, bir bakar Beyoğlu'ndadır. Son dörtlükte yanından güzel bir kadın geçer. Gün bitip, akşam eve geldiğinde ise şiddetli bir yağmurla karşılaşır.

Muzaffer Tayyip Uslu, şiirinde karşımıza çıkan doğa temlerinden biri de denizdir. Şiirlerde deniz; sonsuzluk, özgürlük, huzur, büyüklük, mutluluk gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun "Deniz" adlı şiirinde de doğa temi işlenmiştir:

Deniz kelimesi nerde

Denizin kendisi nerde

Ah, insanları yorulmadan

Sokakları yorulan

Bu küçük şehirde

Bir kelimedir deniz

Pencereye ve masaya

Masanın üzerindeki sürahiye benzeyen

Alelade bir kelime

Ve işte buna alışamadım gitti (Uslu, 2022, s. 26).

Şairin yaşadığı yer olan Zonguldak, denize kıyısı olan şehirlerdendir. Uslu, yaşadığı yerde denizi hayatının merkezine koymuştur. Ama onun hayalindeki deniz İstanbul şehrindeki gibi insanlara huzur verip, onları yormayan bir ögedir. Bu nedenle de aradığı denizi bulamayan şair şiirinin bir dizesinde "Deniz kelimesi nerde/ Denizin kendisi nerde" diye sorgular. Çünkü burada deniz sadece sıradan bir kelimedir. Şair ise bir türlü bu duruma alışamadığını söyler.

Ağaç kavramı da doğanın önemli bir unsuru olarak şiirlerde işlenmiştir. Genel olarak ağaç ögesi, dertlerini paylaştıkları ve görünümüyle de üstünlük sağlayan kutsal bir varlığa benzetilmiştir. Ağaç adeta tabiat anadır.

Muzaffer Tayyip Uslu, “*Erik Ağacı ve Kelimeler*” şiirinde doğadaki erik ağacını üstün bir varlık olarak görmektedir:

Oh, ne güzel erik ağacı

Anlatmak için derdini

Muhtaç değilsin kelimelerin yardımına

Biz zavallı

Zavallı insanlar gibi (Uslu, 2022, s. 35).

Şiirde, erik ağacı üstün bir varlıktır çünkü kendini anlatması için başka şeylere ihtiyacı yoktur. İnsanların ise derdini anlatması, sıkıntısını paylaşması için kelimelere ihtiyaçları vardır. Oysa erik ağacı hiçbir şeye ihtiyaç duymamaktadır, her şey ortadadır.

2.2.10. Yolculuk /Öte Duygusu

Yolculuk, Garip şiirinin ilk evresinde görülen temalardandır. “*Yeni kurulmuş Cumhuriyet’in sancılı ilk yıllarına, İkinci Dünya Savaşının bunalımlı havası eklenince Orhan Veli ve nesli bundan olumsuz etkilenmiş, yetişme şartları, sosyal çevreleri ve kişiliklerinden daha başka nedenlerle bulunduğu mekândan ve zamandan uzaklaşmak istemişlerdir*” (Yılmaz A. , 2011, s. 257) .

Garip şairleri gibi Muzaffer Tayyip Uslu da yaşadığı hastalıktan ve ekonomik koşullardan dolayı sürekli başka yerlere gitme arzusu duymaktadır. Bu gitme arzusunu dile getirdiği yolculuk şiirlerinde melankolik bir hava sezilir. Gitmek ve kalmak arasında gidip gelen bir insanın duygu karmaşası hissedilir. Şairin “*Kime Söylesem*” ve “*Sakın*” adlı şiirleri yolculuk temalı şiirlerindedir.

“*Kime Söylesem*” şiiri şairin yaşadığı şehirden ayrılırken çektiği hüznü dile getirir:

Şimdi kime ve nasıl söylesem

Ayrılırken bu şehri sevdiğimi

Ben ki bahsetmişim herkese

Canımın sıkıldığından

Bu küçük şehirde (Uslu, 2022, s. 27).

Şair, bu şehri sevdiğini yolculuğa çıkmadan önce sürekli dile getirmiştir. Şimdi ise bu küçük şehir dediği Zonguldak'tan ayrılma vakti gelmiştir. Muzaffer Tayyip Uslu, yaşadığı şehri sevdiğini fakat buradan sıkıldığını da dile getirmiştir. İki zıt ruh halinin şiire yansıdığını da görmek mümkündür.

“ *Sakın* ” adlı şiirde Muzaffer Tayyip Uslu, yaşadığı şehre özgün olan bir durumdan bahsetmiştir:

Sakın yağmurlu havalarda

Terketme pencereyi

Ben bu şehri terketmeden (Uslu, 2022, s. 28).

Zonguldak şehri, iklimsel olarak sürekli yağmur yağan bir bölgede yer alır. Şair, şiirinde seslendiği kişinin kendisi şehri terk etmeden pencereden asla ayrılmaması gerektiğini vurgular.

2.2.11. Halk Edebiyatı Unsurları

Garip şiirinde de karşımıza çıkan Halk edebiyatı, Muzaffer Tayyip Uslu şiirlerinde de tema olarak kullanılmıştır. Halk edebiyatında genel olarak halkın yaşamı ve gelenekleri anlatılmıştır. Buna bağlı olarak masal, destan, efsane, bilmece ve tekerleme gibi Halk edebiyatı unsurları şiirlerde de karşımıza çıkmaktadır. Garip şairlerden Oktay Rifat'ın “*Tekerleme*” adlı şiirinde Sözlü edebiyatta eğlenceli vakit geçirmek ve dil gelişimi için tekerleme unsurunu kullandığı görülmektedir: “*Lüleburgaz çamurunu/ Karamadım karamadım/ Komşu oğlu Sülün Beye/ Varamadım varamadım/ Ben beyimi ince belden/ Saramadım saramadım*” (Rifat, 2022, s. 101).

Muzaffer Tayyip Uslu da Halk edebiyatından yararlanma yoluna gitmiştir. Şiirlerinde de Halk edebiyatına dair fabl, hikaye ve Yunus Emre gibi unsurlar karşımıza çıkmaktadır. Şairin Halk edebiyatından yararlanarak oluşturduğu iki şiiri vardır: “*Acımak*” ve “*Yunus Emre*” başlıklı şiirlerdir.

Gel etme karınca kardeş.

Ağustos böceğine acı

Kabahat onun mu sanki

Şarkı söylediye bütün yaz (Uslu, 2022, s. 27).

Dizeleri verilen “ *Acımak*” şiirinde Türk edebiyatında önemli bir tür olan fabldan yararlanılmıştır. Fablların amacı okuyucuyu düşündürürken aynı zamanda öğüt vermektir. Şair bu şiirinde, bilinen bir fabl örneği olan Ağustos Böceği ile Karınca ’nın hikayesine yer vermiştir. Şarkı söyleyen ağustos böceğine karıncanın acımasını istemektedir.

(...)

Çekip gitti mi insan

Bir defa güzelim dünyadan

Bir uzak bir hatıra bile değildir

Artık yaşamak

Her şey meydanda işte

Yalan söylemiyor Yunus Emre

Derviş Yunus ölmüş gitmiş

Lakin Yunus Emre yaşıyor (Uslu, 2022, s. 54).

“*Yunus Emre*” başlıklı şiirde Halk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Yunus Emre’ye telmih yapılmıştır. Yunus Emre, 13.yy. Halk şairlerinden biridir. Şiirlerinde tasavvuf, ölüm, insan sevgisi vb. konuları işlemiştir. Yunus Emre, bu dünyanın geçiciliğini anlatır. Tek gerçeğin ölüm olduğunu şiirlerinde vurgular. Muzaffer Tayyip Uslu da ölüm gerçeğinin farkındadır. Şiirin son dörtlüğünde derviş olan Yunus Emre’nin gittiğini fakat onu temsil eden Yunus Emrelerin ise halen yaşamakta olduğunu vurgular. Oktay Akbal “*Yunus Emre*” şiiri için “*Şair şiirini sağlam kurgulamış, tek bir mısranın yerini bile değiştirmek mümkün değildir. Duyguyu, düşü ve biçimi kaynaştırdığını*” söyler (Akbal, 1968, s. 57).

2.2.12. Üzüntü

Garip şairlerinin de şiirlerinde kullandığı temalardan bir başkası üzüntüdür. Şairler, hayatlarında genel olarak parasızlık, karşılıksız aşk, yalnızlık ve ayrılık gibi nedenlerle üzüntü duymaktadırlar. Yaşadıkları hayat karşısındaki üzüntü durumlarını şiirlerine yansıtmışlardır.

Orhan Veli Kanık'ın “*İstanbul Türküsü*” adlı şiirinde “*Gözlerimden boşanır hicran yaşları/ Edalı ‘m/ Senin yüzünden bu hâlim*” aşkın verdiği üzüntü dile getirilmiştir (Kanık, 2022, s. 89). Şiirde anlatıcı sevdiğine ulaşamadığı veya sevdiğiyle ayrıldığı için ağır bir üzüntü ve bu üzüntüden kaynaklanan bir umursamazlık içinde bulunmakta bulunan bir Orhan Veli Kanık'tır.³

Muzaffer Tayyip Uslu da kısacık hayatında çeşitli sıkıntılar yaşamıştır. Uslu'yu en çok üzen durum ise hayata erken yaşta veda edecek olmasıdır. Şair sürekli ölüm ile yaşam arasındaki o ince çizgide yaşamak zorunda kalmıştır.

Şairin “*Sıkıntı*”, “*Dert*” ve “*Yaşamak*” isimli üç şiiri üzüntü temasında kaleme alınmıştır.

Şiire adını veren “*Sıkıntı*” sözcüğünden de anlaşılacağı üzere şair hastalığından ve yaşadığı hayattan dolayı üzüntülüdür:

(...)

Kanadı kırık kalsaydım

“Gurbet ellerde”

Anlat derdim “ahvali perişanımı”

Benden haber soranlara

Havada uçup giden tayyare

Ne gurbet eldeyim

Ne de şikayetçidir kalbim

Sevdadan yana

Bununla beraber

Bir derde düştü ki Muzaffer

³ <https://tankuaa.wordpress.com/orhan-veli-kanikin-istanbul-turkusu-incelemesi/> (Erişim Tarihi: 18/05/2023)

Sıyıramaz yakayı bu sefer

Öyle kolay kolay

Zannım budur ki

Tükendi gitti sabrı

“İflah” olmaz gayrı

Bulunmaz artık derdine çare

Havada uçup giden tayyara

İmrenip duruyorum sana;

Ben de biliyorum ama,

Niçin ve neden? (Uslu, 2022, s. 61).

Şair, yaşadığı sıkıntı karşısında bir tayyare ile dertleşirken görülmektedir. Tayyareye kendi derdini soranlara ne kadar perişan olduğunu anlatmasını ister. Kalbinin ise yakalandığı hastalıktan başka bir şeyden şikayetçi olmadığını dile getirir. Şair içerisinde bulunduğu durumdan artık kurtulamayacağını bilir, sabrı da tükenmiştir. Derdine de çare bulunamayacağını bilmektedir. Şair havada uçan tayyareye imrenmiştir. Ama bu imrenmenin nedenini kendisi de bilmemektedir.

Şair “Dert” şiirinde ise gündelik hayattaki insanların dertleriyle dertlenir. Onlar için de üzülür:

Bakarsın pazar gelir

Memurlar hep sevinir;

Ben de sevinirim

Sanki bir dairede memurum.

Bakarsın bayram olur,

Çocuklar yeni giyinir;

İçim içime sığmaz

Sanki ben de giyinirim.

Bakarsın mektup gelmez,

Gurbetteki dosta, üzülür;

Ben de üzülürüm

Sanki ben de gurbetteyim.

Bakarsın biri sevdalanır,

Uykusu kaçır geceleyin;

Benim de uykum kaçır

Sanki ben de sevdalıyım (Uslu, 2022, s. 63).

Şair, “*Dert*” şiirinde insanların duygularını paylaşır. Bu duyguların bazıları olumlu çoğu zaman ise olumsuz üzüntüye varan duygulardır. Şiirinin ilk dizelerinde memurların pazar günleri geldiği için sevinmeleri şairi de mutlu etmektedir çünkü o gün memurlar için dinlenme günüdür. Bir başka dizede bayram gelince çocukların yeni elbiselerini giymeleri şair için de güzel bir duygudur. Sanki şair kendisi o elbiseleri giymişçesine heyecan duymaktadır. Diğer dizelerde ise gurbette olup sevdiklerinden mektup bekleyenlerin, sevdikleri kişilerden haber gelmeyince duydukları üzüntüyü paylaşır. Şiirin son dizelerinde ise bu sefer sevdalananların uykusu kaçarsa şair de dertlenir ve şairin de uykusu kaçır.

“*Yaşamak*” şiirinde şair olaylar karşısında yaptığı şeylerden dolayı üzüntü duymakta ve pişmanlık hissetmektedir:

Ben de isterdim şüphesiz

Çiçek koparmak olsun

Bütün günahı ellerimin

Olmadı işte

Dağıttım kendimi

Ayaklarımdan

Saçlarıma varıncaya dek

Neyim varsa

Dudaklarımı

Güzel şarkılar eskitti

Ve aldı gitti ayaklarımı

Kalabalık sokaklar (Uslu, 2022, s. 48).

Şiirde, tek günahının çiçek koparmak olmasını isteyen bir şair vardır. Ama durum böyle olmadığı için şair üzülür ve hayıflanır. Bu sebeple şair saçlarından, ayaklarına varıncaya dek kendisini dağıtmıştır. Dudaklarını ise güzel şarkılar eskitmiştir. Kalabalık sokaklar ise onu, kendisine davet etmiştir. Ayakları da bu davete duyarsız kalmamıştır.

2.2.13. Geçmiş/ Hatıra

İnsanların hayatı, gelecek ile geçmiş arasındaki yaşantılarının toplamıdır. Özellikle geçmiş zamanı anılarla hatırlamak ve geçmişi uzun uzun yad etmek şiirlere tema olmuştur. Tayyip Uslu'nun dermansız hastalığı, çektiği sıkıntılar, parasız kaldığı günler şairin kendi kimliğini tanıttığı unsurlardandır.

Yine Garipçiler de bu temayı şiirlerinde sıklıkla kullanmışlardır. Garip şairlerden Oktay Rifat'ın 'Anış' adlı şiirinde “*Her dakikasını ayrı hatırlarım / Erenköy'de geçen zamanımın / Rüyama girer bir arada / İstanbul bahar ve Türkân'ım*” dizeleriyle vereme yakalanan sevgilisi Türkan'ı yad eder (Rifat, 2022, s. 55).

Muzaffer Tayyip Uslu'nun “*Hatıralar*”, “*Unutmak*”, “*Şarkı*” ve “*Avare*” adlı dört şiiri geçmiş temasını işleyen şiirlerindedir.

Şair, “*Hatıralar*” başlığı taşıyan şiirinde hayatında olan durumların bir bir aklına geldiğini ele almıştır:

Hiçbir şey düşünmemeli uzun uzun

Biliyorum ağacı

Ağaç olarak seyretmeli

Lâkin elimden gelmiyor bir türlü

Ne yapalım,

İnsan yaratılmışım çünkü

Sırası gelmiş

Ağlamışım

Gülmüşüm sırasında

Parasız kalmışım

Aç kalmışım sonra

Artık nereye gitsem

Hatıralar peşimde (Uslu, 2022, s. 32)

Şair, aslında bir şeyleri düşünmek istememektedir. Hayata olduğu gibi anlam yüklemeyi istemektedir. İnsan olmak biraz da geçmişle var olmaktır diyor. Aklına ağladıkları, gülüşleri, parasızlığı ve aç kalışları gelir. Nereye giderse gitsin hatıralar bir gölge gibi şairi takip etmektedir.

Şair “Avare” adlı şiirinde eski beni ile şimdiki benini karşılaştırır:

Ben böyle avare değildim eskiden

Bulutlarla merhaba yoktu

Kapısını çaldığım bir ev vardı

Parka gittiğim vakit sorardım

Ağaçların hatırını

Kırk yılda bir kere

Hele sokakları

Yalnız sabahları seyrederdim

Penceresinden odamın (Uslu, 2022, s. 31).

Avare, boş boş gezen ve bir şeylere karşı ilgisini kaybeden kişi olarak tanımlanabilir. Muzaffer Tayyip Uslu, geçmişte parka giderken en azından kapısını çaldığı bir evin olduğunu söyler. Veya ağaçların hatırını kırk yılda bir kere de olsa sormaktadır. Sokakları ise yalnız sabah

vakitleri odasının penceresinden seyretmektedir. Şimdilere baktığında boş boş ve amaçsız gezen bir kişi olduğunu anlatır. Artık etrafındaki hiçbir şey ilgisini çekmemektedir.

Şair, “*Unutmak*” adlı şiirinde geçmişini unutmak isteyen birinin unutmaya çabalarını şiirinde işlemiştir:

Seni unutmak için içmiştim

İlk kadehi

Sarı saçlı sultanım

Ve ikincisinde

Oh ne güzel demiştim,

Unutmak, böyle her şeyi

Üçüncü kadehte

Karşıma yine sen çıktın

Sarı saçlı sultanım (Uslu, 2022, s. 39).

Şair, “*Unutmak*” şiirinde sarhoş biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İçki içmesinin nedeni ise sevdiği kişiyi unutmaktır. İlk kadeh ve ikincisinde şair sevdiği sarı saçlı sultanını unuttuğunu zanneder. Fakat üçüncü kadehte tekrar karşısına sevdiği çıkar. Geçmiş unutmamanın aslında zor olduğunu zaman zaman unutulduğunu sansa da geçmiş silinmeyecek bir hatıra defteri niteliği taşır.

Şair, “*Şarkı*” isimli şiirde geçmişe dair bir şeylerin hatırlanmak istenmediğini dile getirir:

Bir şarkı söylensin, bir şarkı

Ne esmerden bahsetsin

Ne sarışından

Eski günleri getirmesin yade

Bir şarkı söylensin

Hatırlamak için değil

Unutmak için değil

Bulunmaz zaten derdimize çare

Bir şarkı söylensin

Uçan bulutlar misali

İstemez bu perişan hali

Arz etmesin, o vefasız yâre

Bir şarkı söylensin bir şarkı

Ne rengin olsun

Ne de kokusu

Hoşumuza gitsin sade (Uslu, 2022, s. 52).

Şiirde, bir şarkının dizelerinde olmaması gereken unsurları şair tek tek sıralar. Ve bunları duymak ve hatırlamak istemediğini okuyucuyla paylaşır. “Şarkı” adlı şiirinde şair ne esmer ne de sarışın kızlardan bahsedilmesini istememe nedeni şaire geçmişini hatırlatmasıdır. Şair yine bir dizesinde şarkıların hatırlamak ve unutmak için söylenmemesi gerektiğini dile getirir. Çünkü içinde bulunduğu derdine hiçbir şeyin çare olamayacağını bilmektedir. Şair vefasız yâre bu şarkının arz edilmesini istemez. Son olarak şarkının sadece hoşça gidecek bir biçimde olması gerektiğini söyler.

2.2.14. Otobiyografik İzler

Şairlerin şiirleri hayatlarının bir panoraması niteliğindedir. Garip şairlerinin de şiirlerinde otobiyografik izlere rastlamak mümkündür. Garip şairlerinden Orhan Veli Kanık’ın hayatı da garip şiirinde yer bulmuştur. Kanık ‘Ben Orhan Veli’ şiirine “Duydum ki merak ediyormuşsunuz hususi hayatımı” diye başlar şiirine (Kanık, 2022, s. 230-231). Şiirinde neleri sevip sevmediğini, yaptığı şeyleri, malda mülkte gözü olmadığını ve sevdiği bir kızın varlığından söz eder.

Muzaffer Tayyip Uslu da Kanık gibi hayatını nice şiirlerine sığdıran şairlerden biridir. Muzaffer Tayyip Uslu’nun genç yaşlarda zatürreyle başlayan hastalığı vereme dönüşmüştür. Şair artık ölüm ile yaşam arasında gidip gelen biri olmuştur. Yaşadığı dönemin ekonomik ve sosyal

koşulları da şairin bu hastalıkla yaşamasına sebep olmuştur. Çünkü ne yaparsa yapsın kendisine yardım edecek kimsesi yoktur. Şiirlerinde yaşadığı hayatın acı gerçeklerini sesli bir şekilde dile getirmiştir. Uslu'nun “Arkadaşlık”, “Kan” ve “Şair” şiirlerinde otobiyografik izlere rastlanır.

Otobiyografik izlere ilk rastladığımız şiiri “Arkadaşlık” şiiridir. Şiirin ilk bölümünden alınmış dizelere yer verilmiştir:

(...)

Ben

Rivayete göre

Allahın talihsiz kulu

Ben

Üsküdarlı Şükriye hanımın

Ortanca oğlu

Ve yirminci yüzyılın

Eli ayağı bağlı

Zavallı şairi

Muzaffer Tayyip Uslu (Uslu, 2022, s. 11).

Şiirde, şair kendini okuyucularına kısaca tanıtmıştır. Muzaffer Tayyip Uslu, İstanbullu ve Şükriye Hanım'ın ortanca oğludur. Rivayete göre Allah'ın talihsiz kuludur. Şiirdeki dizeler yaşadığı hastalıktan dolayı çareler arayan bir şairin acı çığılığı niteliğindedir. Bunun sebebi ise hiç kimseden bir yardım görememesidir. Sanatoryuma yatması için 900 lira gerekmektedir. Bu parayı bile verecek kimsesi yoktur. Tüm bunlar şairin ölüme adım adım gidişine neden olmuştur.

Şairin bir başka otobiyografik izlere rastladığımız şiiri “Kan” dır. Uslu, gencecik yaşta yakalandığı verem hastalığıyla hayatının son anına kadar savaşıyor. Ölümün kendisine ne kadar yakın olduğunu bildiği halde şiir yazmaktan hiç vazgeçmemiştir. Edebiyata olan tutkusu hep muttasıl devam etmiştir. “Kan” şiiri şairin kendisine yazdığı bir ağıt niteliğindedir. Öleceğini

bile bile hayata dair umudunu kaybetmemiştir. Selahattin Tuncer: “Şairimiz ömrü boyunca hep ölüm sızısını içinde duyarak yaşadı.” der (Tuncer, 2003, s. 33).

*Önce öksürüverdim
Öksürüverdim hafiften,
Derken ağızımdan kan geldi
Bir ikindi üstü durup dururken*

*Meseleyi o saat anladım
Anladım ama, iş işten geçmişola
Şöyle bir etrafıma baktım,
Baktım ki yaşamak güzeldi hâlâ.*

*Mesela gökyüzü,
Maviydi alabildiğine
İnsanlar dalıp gitmişti
Kendi âlemine (Uslu, 2022, s. 47).*

Şair şiirinde hastalığın bir belirtisi olan kan kelimesini başlık olarak kullanmıştır. İkinci üstü öksürdükten sonra şairin ağızından kan gelmesi hastalığının ilerlediğinin kanıtıdır. Şair, o saat anlar ama artık her şey geçtir. Bu hastalıktan kurtulmak o dönemin şartlarına göre gerçekten çok zordur. Ölüme yaklaşmış olduğunu hisseden şair etrafına bakar ve hayatın hala güzel olduğunu söyler. Oktay Akbal, “Rüştü Onur-Muzaffer Tayyip” adlı yazısında şiiri okurken “Ölüme giden bir hastanın mariz sesinin değil taptaze bir duygunun içime doluverdiğini duymaktayım” der (Akbal, 1884, s. 97). Muzaffer Tayyip, yaşamak umudunu az da olsa taşımaktadır. Bu hastalık sadece onu etkilemektedir. Çünkü etrafındaki insanlar kendi dünyalarında yaşamaya devam etmektedirler. Şiirin her dizesinde sade, yumuşak ve etkileyici bir söylem duyulmaktadır.

“Şair” şiirinde şairliğin nasıl olması gerektiğine ironi yoluyla vurgu yapılmaktadır:

Siz bakmayın bana

Ben şairim

Denizin üzerinde yürüyebilirim

Islık çalarak

Hatta ellerim cebimde

Bir de sigara bulunsun

İsterseniz ağzımda (Uslu, 2022, s. 38).

Şiirde şair, ıslık çalarak elleri cebinde deniz üzerinde yürüyebildiğini söylemiştir. Hatta bunlar da yetmezse bir de sigara bulunsunuz diyerek şairliğe insanların ne kadar büyük anlamlar yüklediğini dile getirir. “Şair” şiirin de ironi yoluyla şairde bulunması gereken özellikleri anlatmıştır.

2.2.15. Hastalık

Muzaffer Tayyip Uslu, şiirlerinde yakalandığı hastalığı sık sık dile getirmiştir. Hastalık ve hastalığın ilerleyen aşamalarında genç birinin o amansız sesi duyulur mısralarında.

Şairin hastalık temalı tek şiiri “Güneşli Gün” dür. Şiirde hastalık şairi gündelik hayattan koparmış, hastane odalarında kalmak zorunda bırakmıştır. Bu süreç aylarca devam etmiştir. Hastane odası şiirde adeta bir hapishaneyi andırır. Şairde bir mahkum gibi demir parmaklıklar arkasından hayatı seyretmeye çalışıyordu:

Söyleme sakın söyleme güneşli gün

Aylardan beri sokakları

Sokakları ve insanları

Demir parmaklıklı pencereden

Seyreden o delikanlıya

Baharın geldiğini

Sakın söyleme (Uslu, 2022, s. 35).

Şiirde geçen delikanlının vereme yakalanan şairin kendisi olduğu ve veremden dolayı hastanede aylarca kaldığı bilinmektedir. Uslu, hastanede kaldığı zamanlarda dışarıda neler olup bittiğini

bilememektedir. Şiirde de tedavi olmak için hastanede kaldığı günlerde hatta aylarda şairin baharın gelişinden bile haberi yoktur. Güneşe baharın geldiğini o delikanlıya söylememesi konusunda uyarır.

2.2.16. Yaşama Sevinci/ Memnuniyet

Garip şiirinde olduğu gibi Muzaffer Tayyip Uslu'nun da şiirlerinde yaşama sevincinin sesi duyulur. Garipçiler; İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği bunalım, ruhsal sıkıntılar ve karamsarlık vb. nedenlerden dolayı bir tepki olarak bu temayı kullanmışlardır. Yaşama sevinci, hayattaki tüm olumsuzluklara rağmen küçük şeylerle mutlu olabilmektir.

Muzaffer Tayyip Uslu, 24 yıllık hayatına birçok şeyi sığdırmıştır. Bunların başında ise yaşamak arzusu gelir. Uslu'nun yaşadığı hastalık ve hayatındaki sıkıntılara rağmen yaşamak onun için başka bir eylemdir. Öleceğini bile bile yaşamının umutlu yanlarını yazmaya devam etmiştir. Şair gerçek şiiri yaşama sevgisi üzerine temellendirir. Behçet Necatigil'e göre; “Yaşamındaki acılara rağmen, gizli bir üzgünlük içinde yaşamının güzelliğini” yazar (Necatigil, 1985, s. 336).

Şairin yaşama sevincini ele aldığı şiirleri şunlardır: “*Remzi Bey'e Şiirler*”, “*Günaydın*” ve “*Arkadaşlık*” adlı üç şiiridir.

“*Remzi Bey'e Şiirler*” başlığını taşıyan şiirin ikinci bölümünde şair yaşamının tarifini yapar:

Remzi bey diyor ki bana

İyi ki bir kelime öğrenmişsin

Söylenip duruyorsun ikide bir

Yaşamak, yaşamak

Fakat yaşamak dediğin nedir

Ben de diyorum ki Remzi beye

Gülerekten

Sigara içmek aziz dostum (Uslu, 2022, s. 15).

Şair, Remzi Bey adındaki dostunun şairin sürekli “yaşamak” kelimesini söylemesinden muzdariptir. Şaire göre yaşamak, gülerek sigara içmektir. Aslında basit bir eylemdir. Bu bile şair için umut verici bir sevinci ifade eder.

Uslu, ölüme hep bir adım yakınken, bir o kadar da kalbi yaşama sevinciyle doludur. “Günaydın” şiirinde de bunun izleri duyulur:

Kapalı duran pencereden

Odama giren sabah güneşi

Günaydın diyor

Sandalyanın sırtında ceketim

Dün gece olup bitenleri unutmuş

Uzun etme diyor işte.

Ve bir mırıltı

Kulağımın dibinde

Ben başlayan günüm

Aydınlığı getirdim sana

İnsanoğlu

Hadi kalksana

Peşinden lafa karışıyor pencere

Günaydın Muzaffer bey

Sokaklar seni bekliyor

– Sokaklar beni bekliyormuş-

Günaydın (Uslu, 2022, s. 18).

Şairin bu şiirinde onu hayata davet eden unsurlar vardır. Şaire ilk olarak kapalı olan pencereden odasına giren sabah güneşi günaydın demektedir. Güneş, teşhis kavramıyla canlı bir varlık olmuştur. Ve güneşin konuşmasıyla intak sanatı yapılmıştır. Odasındaki eşyalarından biri olan giysi de konuşur. Burada bir diyaloga yer verilmiştir. Giysilerden ceketini bana dün gece yapılanları unut der. Ve uzun etme diyerek uyarır. Sonra etrafta bir mırıltı duyulur. Bu sefer ses, ona yeni bir günün doğduğunu hatırlatarak onun yerinden kalkmasını ve hayata karışmasını

istemektedir. Eşyalardan pencere söze girer ve şaire seslenir. Muzaffer diyerek ona önce günaydın sözünü söyler. Böylelikle sokakların onu beklediğini hatırlatır.

“Arkadaşlık” şiirinin üçüncü bölümünden alınmış dizelerde yaşama gerçeğinden bahsedilir:

Bilmelisiniz ki insan kardeşlerim

Deniz denilen bir şey vardır yeryüzünde

Ve gökyüzü mavidir ekseriya

Ne olur ne olmaz

Aklınızda bulunsun

Yalnız yaşamak için geldik bu dünyaya

Başka hiçbir şey için değil

Mesut olabilmemiz içindir

Ne varsa bu dünyada

Gökyüzünden tutun da

Ağaçların meyvesine

Hatta gölgesine varıncaya kadar

Ne varsa bu dünyada

Mesut olabilmemiz içindir

Aklınızda bulunsun (Uslu, 2022, s. 13).

Uslu, ölüme yavaş yavaş giderken bile ümitsizliğe kapılmıyordur. Yaşamak, her şeye rağmen güzeldir. Şair; denizin, gökyüzünün, ağaçların vb. tüm bu unsurların bizim için olduğunu söyler. Evren, bizim mutlu olmamızı sağlayan yegane şeydir. Şair de bunu aklımızda bulundurmamız gerektiğini vurgulamaktadır.

2.2.17. İnsanlık Sevgisi

Muzaffer Tayyip Uslu, her şeye rağmen insanları sevgiyle kucaklar. İnsan sevgisi, yaşadığı tüm sıkıntılardan önce gelmektedir. Tüm insanlara, “*Şiirler söylemek istiyorum size / Siz sevgili insan kardeşlerime*” dizeleriyle seslenir.

Bu konuda tek şiiri “Arkadaşlık” şiiridir. “Arkadaşlık” şiirinin ikinci bölümünden alınmış dizelerde şair arkadaşı adı altında tüm insanlara seslenmektedir:

Sevgili insan kardeşlerim

Size bütün kalbimle teşekkür ederim

Ellerinizin yardımıyla

Saçlarımı tarıyorum

Her sabah

Siz kitaplara yazmasaydınız

Ben nereden bilecektim

İki kere ikinin dört ettiğini

Ve gökyüzünü yatağımdan

Seyredebilir miydim böyle

Aklınıza gelmeseydi

Bu pencereyi açmak odama

Ah biliyorum

Biliyorum bir gün gelir de ölürsem

Omuzlarınızda gidecek cenazem

Size teşekkür ederim şimdiden (Uslu, 2022, s. 12).

Uslu, şiirde hayatında olan ve onun hayatını kolaylaştıran herkese teşekkür etmektedir. “Tarağını yapan ustaya, elindeki kitabı yazan yazara, evinin duvarlarını ören duvarcıya ve hatta öldüğünde tabutunu taşıyacak cemaate bile şimdiden teşekkür etmiştir şair bu şiiriyle” (Alpyürür F. , 2021, s. 29).

2.2.18. Yalnızlık

Garip şairlerin şiirlerinde de rastladığımız temalardan biri de yalnızlıktır. Orhan Veli “*Yalnızlık Şiiri*” adlı şiirinde yalnızlığın nasıl bir kavram olduğunu tanımlamıştır. “*Bilmezler yalnız yaşamayanlar/ Nasıl korku verir sessizlik insana/ İnsan nasıl konuşur kendisiyle/ Nasıl koşar aynalara/ Bir cana hasret/ Bilmezler*” (Kanık, 2022, s. 140). Dizelerinde yalnızlığı sadece yaşayanların bilebileceğini, biriyle bunun paylaşılmasının ne derece önemli olduğunu vurgular.

Muzaffer Tayyip Uslu da hayata aynı noktadan tek başına bakmaktan sıkılmıştır. Onun için yalnız bir hayat tüm dertlerin sebebidir. Bu konudaki tek şiiri “*Pencere*” dir:

Odamda açık duran pencere

Bıktım damlardan

Bıktım bacalardan

Değişmeli biraz manzara

Yalnızlıktır, benim bütün derdim

Bana kalabalık lazım

Kalabalık cadde

Kalabalık kahve (Uslu, 2022, s. 43).

Şair “*Pencere*” şiirinde kendi yalnızlığından bahseder. Şair yaşadığı hastalıktan dolayı belli bir müddet hastanede kalmıştır. Hep aynı yere bakan bir pencereden hayata bakmaktadır. Şair bunun değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ve her seferinde de tek derdinin yalnızlık olduğunu vurgulayıp ona sadece kalabalık caddelerin ve kahvelerin iyi geldiğini vurgulamıştır.

2.3. Muzaffer Tayyip Uslu’nun Şiirlerinde Biçim

Garip akımının şiirdeki bütün şekilsel yapılara karşı çıktığı bilinmektedir. Garip akımının izinde olan M. Tayyip Uslu da şiirinde şekilsel yapılara karşı çıkmıştır. Şairin toplamda 56 şiiri biçim bakımından incelenmiştir. Biçim bakımından incelemede ilk olarak nazım birimi başlığı altında dize sayılarındaki sözcükler, daha sonra dizelerdeki hece sayılarının uzunluk-kısalık yönünden birbirinden farklı olması tespit edilmiştir. Vezin olarak ise serbest ölçü kullanılmıştır. Ve serbest ölçünün getirmiş olduğu dizelerin özgürlüğüne kucak açmış olan bent nazım birimi

tercih edilmiştir. Serbest tarzda yazılan şiirlerde düzenli bir kafiye şemasına da yer verilmez. Bunun yanında kafiye ve redifin olmaması da bir başka biçimsel özelliktir. Şiirde ahenk ise çeşitli kelime ve dize tekrarları ile sağlanmıştır.

2.3.1. Nazım Birimleri

Garip şiiri, mısra bütünlüğünü kıran ve şiir bütünlüğünü esas alır. Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde mısra bütünlüğüne yer vermemiştir. Onun yerine iki veya daha çok mısradan oluşan bentlere yer verir. Mısralardan oluşan bentleri kullanmadaki başarısını Salah Birsal: “*Yeni edebiyatımız içinde Muzaffer Tayyip Uslu kadar mısraları rahatlıkla söylemiş bir başka şairimiz daha yoktur. Hem sonra, Muzaffer bu rahatlığı şiirini nesre düşürmeden elde etmesini de bilirdi*” der (Birsal, 1955, s. 51). Onun şiirleri Garip şiirinde olduğu gibi kısa dizelerden teşekkül etmektedir. Dizelere bakıldığında az sözcükle oluştuğu görülmektedir. Uslu’nun şiirlerinde dizelerde ortalama sözcük sayısı da dört veya en fazla altıdır. Buna şairin “*Arzu*” şiiri örnek verilebilir:

Bir güzele

Güzelliğini söylemek isterdim

Aynalardan evvel (Uslu, 2022, s. 38).

“*Arzu*” şiirinin dizelerindeki sözcük sayısı ortalama ikidir. Uslu, Garipçiler gibi sözcük sayısını sınırlı tutarak şiirlerini kaleme almıştır.

Dize konusunda bir başka ele alacağımız nokta şiirdeki dizelerin uzunluklarıdır. Garip şiirinde de farklı uzunluktaki dizelere rastlamak mümkündür. Dizelerdeki hece sayılarının birbirinden uzak olması ya da birbirine yakın olması “*Bu iki dize tarzı, Garip şiirinin karakteristik biçim özellikleri arasında bulunur*” (Sazyek, 2016, s. 258). Orhan Veli Kanık’ın “*Anlatamıyorum*” şiirindeki dizelerde hece sayıları “11-5-8-10/ 12-14-8/7-8-11-6” biçiminde, Oktay Rifat’ın “*Gelin*” şiirinde “7-4-4-4-8-2-7-8” şeklinde ve son olarak Melih Cevdet Anday’ın “*Apartman*” şiirinin dizelerindeki hece sayılarına baktığımızda “6-5-2-10-11-7” şeklinde dizelerin birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Muzaffer Tayyip Uslu’nun çoğu şiirinde farklı uzunluktaki dizeler göze çarpar. Dörtlükten oluşan “*Bazı Saatler*” şiirine bakıldığında:

Denizle deniz olduğum saatler vardır

Küçük ve beyaz bir bulutum

Çay içerken

Sabah vakti (Uslu, 2022, s. 33).

Dörtlükten oluşan “*Bazı Saatler*” şiirinde dizeler “13-9-4-4” şeklindedir. Şiirdeki dizelerde hece sayılarının uzunluk ya da kısalık bakımından birbirinden farklı olduğu görülür.

M. Tayyip Uslu’nun bent nazım birimiyle oluşan “*Balık Pazarı*” şiirinin hecelerine bakıldığında:

Geçme Muzaffer geçme Balıkpazarından

Bu yaz akşamı böyle

Koltuğunda bir okka ekmekle

Geçme Muzaffer geçme balıkpazarından

Eski günler gelir aklına,

Eski günler

Eski günler gelir de aklına

Oturup ağlarsın sonra,

Ağlarsın,

Geçme Muzaffer geçme balıkpazarından

Başını derde sokarsın

Karışmam (Uslu, 2022, s. 39).

Uslu’nun “*Balık Pazarı*” şiirindeki dizeler incelendiğinde “13-7-10-13-9-4-10-8-3-13-8-3” şeklinde dizelerin uzunluk ile kısalıkların birbirinden farklı olduğunu ve dize sayılarının birbirinden uzak olduğu görülmektedir. Bunun dışında Uslu’nun birçok şiirinde de bu özelliği görmek mümkündür.

Garip şiirinde hece sayısının birbirine yakın olduğu dizelerinde var olduğu bilinmektedir. Orhan Veli Kanık’ın “*Bayram*” şiirinde 12 ve 13 hece sayısı , “*Delikli Şiir*”inde ise dizeler “7-7-7-8” şeklinde birbirlerine yakın kullanılmıştır.

Muzaffer Tayyip'in bazı şiirlerinde de dize sayılarındaki hece sayılarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Muzaffer Tayyip Uslu'nun dörtlüklerden oluşan "Acımak" şiirinde hece sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir:

Gel etme karınca kardeş

Ağustos böceğine acı

Kabahat onun mu sanki

Şarkı söylediye bütün yaz (Uslu, 2022, s. 27).

"Acımak" şiirinde "8-9-8-9" şeklinde hece sayıları mevcuttur. Yine şairin "İsimsiz" adlı şiirinde hece sayısı "6-6-5-6-6-7-5-7-8-6-6-5" şeklindedir. Muzaffer Tayyip Uslu, dizelerdeki hece sayılarını Garip şiirine uygun kullanmayı başarmıştır.

Dize sayılarının miktarı Garip şiirinin her evresinde değişiklik göstermiştir. Garip'in ilk evresinde şiirlerin dize sayısı oldukça azdır. İkinci evrede ise dize sayılarında artış yaşanmış ve üçüncü devrede de bu artış devam etmiştir. Orhan Veli Kanık'ın "Ayrılış" ve "İçerde" şiirleri sayı olarak üç dizeden oluşmaktadır. Şairin "Destan Gibi" kitabında yer alan 'Yol Türküleri' şiiri ise yüz yetmiş dört dizeden oluşmuştur. Oktay Rifat'ın "İthaf" adlı şiiri altmış dört dizeden, yine şairin "Fadik ile Kuş" adlı şiiri yüz yirmi dizeden oluşmuştur.

Garip etkisini dize sayısı olarak da devam ettiren Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiirlerinde bunu görmek de mümkündür. Şiirlerde dize sayıları birbirinden farklıdır. Garip şiirinin başlangıcında görülen az dizeye şiir yazma geleneğinin bir uzantısı göze çarpar. Şairin en az dizeye oluşan şiirleri: "Sakın", "Arzu", "İsterdim" başlıklı şiirlerdir. Bu şiirler üçer dizeden oluşmuştur.

Şairin dize sayısı bakımından en uzun şiiri "Ölümler Konuşuyor" dur. "Ölümler Konuşuyor" şiiri dört bölümden oluşur ve 80 dize kullanılmıştır. "Arkadaşlık" şiiri ise üç bölümden ve 50 dizeden oluşur. Yine buna benzer "Remzi Bey'e Şiirler" başlığını taşıyan şiirini 37 mısrayla kaleme almıştır. "Mersin" şiirinde de beşliklerden oluşan 35 dize kullanmıştır. "Kenar Mahalle Şarkısı" şiiri ise 24 dizeye yazılmıştır.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiirlerinde şekilsel olarak incelememiz gereken bir başka husus nazım birimidir. Uslu'nun şiirlerinde Rüştü Onur'da kullanılan beyit nazım birimine rastlanılmaz. Şairin en az dizeye yazılan şiirleri vardır. Bunlar "Sakın", "Arzu", "İsterdim" şiirleri üç dizeden oluşur.

Şiirinde kullanmış olduğu bir başka nazım birimi dördürlüktür. Şairin, bentlerden sonra en fazla nazım birimi dördürlüktür. Şair 21 şiirinde dördürlük nazım birimini kullanmıştır. Bu şiirler şunlardır: “Çiçekçi Kız”, “Acımak”, “Gece”, “Harpten Önce”, “Mektup Bekliyen”, “Bazı Saatler”, “Üzüntü”, “Pencere”, “Ölümü Düşünmek”, “Kan”, “Rüştü’den Gelen Mektup”, “Cevap”, “Yaşamak”, “Benden Size”, “İstanbul’a Hasret”, “Şarkı”, “Kuş Misali”, “Yunus Emre”, “İstanbul’a Dönüş”, “Sıkıntı”, “Dert” şiirlerinde dördürlük nazım birimini tercih etmiştir.

Şairin tek dördürlükten oluşan şiirleri ise şunlardır: “Çiçekçi Kız”, “Acımak”, “Gece”, “Harpten Önce”, “Mektup Bekliyen”, “Bazı Saatler” adlı şiirleridir.

Muzaffer Tayyip Uslu’nun beşliklerle yazılan şiirlerine baktığımızda: “Erik Ağacı ve Kelimeler”, “Mersin”, “Bu Da Bir Sevda Şiiri” ve “Kime Söylesem” adlı şiirler karşımıza çıkmaktadır. Altılı dizeden oluşan tek şiiri “Harpten Sonra”dır.

“Güneşli Gün”, “Pazartesi Sabahı” ve “Şair” adlı şiirleri yedi dizeden oluşur. Sekiz dizeden oluşan tek şiiri “İstanbul’a Veda” adlı şiirdir. Dize sayısı dokuz olan şiirleri “Gurbet”, “Öldükten Sonra”, “Unutmak”, “Bir Sevda Şiiri” ve “Avare” dir.

Uslu’nun on dize ve ondan fazla dize sayısına sahip olan şiirlerinin de olduğu karşımıza çıkar. “Esmer”, “Evadoksiya”, “İşsiz Adam”, “Barış”, “Deniz”, “Dünya Harbi” ve “İstanbul” on dizeden oluşur. “Gramer Dersi” on bir dizeden; “Balık Pazarı” ve “İsimsiz” şiirleri on iki dizeden oluşur. “Pansiyondan” ve “Hatıralar” on üç dizeden; “Bahara Kaside” on dört dizelik şiirlerdir.

“Günaydın” ve “Yağmur” şiirleri on yedi dizeye yazılmıştır. “Kenar Mahalle Şarkısı” şiiri 24 dizeye yazılmıştır. “Mersin” şiirinde de beşliklerden oluşan 35 dize kullanılmıştır. “Remzi Bey’e Şiirler” başlığını taşıyan şiirini 37 mısrayla kaleme almıştır.

En uzun şiirlerinden biri olan “Arkadaşlık” şiiri elli dizeden oluşur. En uzun şiiri ise “Ölümler Konuşuyor” seksen dizeden oluşmaktadır.

2.3.2. Ölçü

Şairin toplam 56 tane şiiri incelenmiştir. Şairin vezin yönünden şiirleri incelendiğinde hece ve aruz ölçüsünü kullanmadığı tespit edilmiştir. M. Tayyip Uslu, Garipçiler gibi genellikle serbest ölçü tarzını benimsemiştir. Uslu’nun şiirleri incelendiğinde 35 tanesinde bent nazım birimi kullanıldığı tespit edilmiştir. Garip şairler gibi Muzaffer Tayyip Uslu da şiirde şekil bakımından

her şeyi reddeder. Bent ile kaleme alınan şiirlerine bakıldığında serbest ölçü kullanmıştır. Dizelerin uzunluk kısımları birbirine eşit değildir.

Üç dizeden oluşan “*Sakin*”, “*Arzu*” ve “*İsterdim*” şiirlerinin ölçüsüne bakıldığında şair bentlerde kullandığı serbest ölçüyü burada da devam ettirmiştir.

Dörtlük nazım birimiyle yazılan “*Çiçekçi Kız*”, “*Acımak*”, “*Gece*”, “*Harpten Önce*”, “*Mektup Bekliyen*”, “*Bazı Saatler*”, “*Üzüntü*”, “*Pencere*”, “*Ölümü Düşünmek*”, “*Kan*”, “*Rüştu'den Gelen Mektup*”, “*Cevap*”, “*Yaşamak*”, “*Benden Size*”, “*İstanbul'a*”, “*Şarkı*”, “*Kuş Misali*”, “*Yunus Emre*”, “*İstanbul'a Dönüş*”, “*Sıkıntı*”, “*Dert*” şiirleri incelenmiştir. Ve şairin dörtlüklerden oluşan şiirlerinde de bent nazım biriminde kullanmış olduğu serbest ölçüyü kullandığı görülmektedir.

2.3.3. Kafiye Düzeni

Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde düzenli bir kafiye şemasına yer vermez. Garipçiler şiirde geleneksel olan her şeye karşı çıktıkları gibi düzenli bir kafiye şemasına da karşı çıkmışlardır. Bu nedenle de şiirlerinde düzenli kafiye şeması görülmemektedir. Orhan Veli Kanık'ın “*Ölümden Sonra Neşelenmek İçin Lied*” başlıklı şiirinde “a-b-c-b/ d-e-b/ f-g-h” kafiye şeması düzensizdir. Yine şairin “*Dağ Başı*” şiirinin dizelerinde “a-b-c-c-a” düzensiz bir kafiye şemasıyla karşılaşılır. Melih Cevdet'in “*Eski Tiranlar*” şiirinde “a-b-b-c/ d-e-f-d/ g-b-c-e/ e-f-b-b” dörtlüklerin kafiye şeması düzensizdir.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun hem bentlerden hem de dörtlüklerden oluşan şiirleri incelendiğinde genellikle düzensiz bir kafiye şemasına yer verdiği görülür.

Şairin bentlerle yazılan serbest tarzdaki şiirleri incelendiğinde düzenli bir kafiye şemasının olmadığı tespit edilmiştir. Şairin serbest tarzda yazılan “*Arkadaşlık*”, “*Remzi Bey'e Şiirler*”, “*Bahara Kaside*”, “*Yağmur*”, “*Günaydın*”, “*Kenar Mahalle Şarkısı*”, “*Ölümler Konuşuyor*”, “*Dünya Harbi*”, “*Bir Sevda Şiiri*”, “*Deniz*”, “*Kime Söylesem*”, “*Sakin*”, “*Barış*”, “*İstanbul*”, “*Harpten Sonra*”, “*Avare*”, “*Hatıralar*”, “*İşsiz Adam*”, “*Esmer*”, “*Güneşli Gün*”, “*Erik Ağacı ve Kelimeler*”, “*Gurbet*”, “*Pazartesi Sabahı*”, “*Evadoksiya*”, “*Öldükten Sonra*”, “*Şair*”, “*Arzu*”, “*Unutmak*”, “*Balık Pazarı*”, “*Mersin*”, “*İsimsiz*”, “*Gramer Dersi*”, “*İstanbul'a Veda*”, “*İsterdim*”, “*Bu da Bir Sevda Şiiri*” ve “*Pansiyondan*” şiirlerinde kafiye şeması düzensizdir.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun serbest dizelerle oluşan “Şair” şiirinin kafiye düzeni incelendiğinde:

Siz bakmayın bana

Ben şairim

Denizin üzerinde yürüyebilirim

Islık çalarak

Hatta ellerim cebimde

Bir de sigara bulunsun

İsterseniz ağzımda (Uslu, 2022, s. 38).

Uslu'nun “Şair” adlı şiirinin kafiye şeması “a-b-b-c-a-d-a” şeklindedir. Şiirde düzenli bir kafiye şemasının olmadığı tespit edilmiştir.

Bentlerle kaleme alınan şiirlerinden sonra şairin dörtlüklerle yazılan şiirlerinde de genellikle düzenli bir kafiye şeması karşımıza çıkmaz. Dörtlüklerden oluşan “Çiçekçi Kız”, “Acımak”, “Harpten Önce”, “Mektup Bekliyen”, “Bazı Saatler”, “Üzüntü”, “Rüştü'den Gelen Mektup”, “Cevap”, “Ölümlü Düşünmek”, “Kan”, “Yaşamak”, “Benden Size”, “Şarkı”, “Kuş Misali” ve “Yunus Emre” adlı şiirlerinde düzensiz bir kafiye şeması görülmektedir.

Uslu'nun düzensiz kafiye şemasına sahip şiirlerinden sonra iki şiirinde düzenli bir kafiye şeması karşımıza çıkar. Bunlar “Gece” ve “İstanbul'a Hasret” adlı şiirleridir. Birden fazla kafiye şemasının iç içe olduğu şiiri ise “Pencere” dir.

Geceyi kapımda bekletemem

Ya içeri odama almalıyım

Ya beraber dışarı çıkmalıyım

Geceyi kapımda bekletemem (Uslu, 2022, s. 28)

Şairin tek dörtlükten oluşan ve düzenli kafiye şemasının görüldüğü ilk şiiri “Gece” dir. Dörtlüklerden oluşan “Gece” şiiri “a-b-b-a” şeklinde sarmal kafiye şemasına sahiptir.

Şairin “Gece” şiiri dışında dörtlüklerle oluşan “İstanbul'a Hasret” şiirinde düzenli bir kafiye şeması görülmektedir:

*İstanbulun bir başka hatırası
Sigara dumanı dolu kahve
Güven olmaz erkenden gitmeli eve
Kararsızdır Eylül güneşinin seması*

*Sonbahardır yağmur yağacak elbet
Baksana, kuşlar yuva derdinde
Sen ekmek parası peşinde
Ah, dayanılmaz bir hale geldi gurbet*

*Dayanılmaz yolumun üstünde meyhane
'Çek canım çek
Çek gülüm çek,
Çek İstanbul aşkına bir tane.'*

*Ne iştir ben de bilmem
İçtikçe hatırlıyorum
Hatırladıkça içiyorum
Doldur kadehi anam babam (Uslu, 2022, s. 50)*

“İstanbul’a Hasret” şiiri dört tane dörtlükten oluşan bir şiirdir. Şiirde “a-b-b-a/ c-b-b-c/ b-d-d-b/ e-f-f-e” şeklinde düzenli bir sarmal kafiye şeması görülür.

*Odamda açık duran pencere
Bıktım damlardan
Bıktım bacalardan
Değişmeli biraz manzara*

Yalnızlıktır, benim bütün derdim

Bana kalabalık lazım

Kalabalık cadde

Kalabalık kahve (Uslu, 2022, s. 43).

Muzaffer Tayyip Uslu'nun "Pencere" şiirinde ise "a-b-b-a/ c-c-a-a/ a-b-b-a/ b-b-d-b/ d-c-a-a" şeklinde birinci ve üçüncü dördlükte sarmal kafiye şeması, ikinci dördlükte düz uyak, dördüncü dördlükte mani tipi ve beşinci dördlükte ise kafiye şeması yoktur. Şiirin genelinde karışık kafiye örüntüsü görülür.

2.3.4. Redif Ve Kafiye

Orhan Veli, şiirin söz sanatı olduğunu savunurken, ondaki fazlalıkların da ayıklanması gerektiği kanaatine varır. Şiirde ilk atılması gereken geleneksel öğelerden biri olan kafiye'dir. Şair bunu da "Garip" ön sözünde şu şekilde açıklar:

Anane, şiiri nazım dediğimiz bir çerçeve içinde muhafaza etmiş. Nazmın belli başlı unsurları vezinle kafiye'dir. Kafiye'yi ilk insanlar ikinci satırın kolay hatırlanmasını temin için, yani sadece hafızaya yardımcı olmak maksadıyla kullanmışlardı. Fakat onda sonradan bir güzellik buldular. Onu, hikmeti vücudu aşağı yukarı aynı olan vezinle birlikte kullanmayı bir maharet saydılar... Bu şiirde eğer takdir edilmesi lâzım gelen bir ahenk varsa, onu temin eden şey, ne vezindir, ne de kafiye. O ahenk vezinle kafiye'nin dışında da, vezinle kafiye'ye rağmen de mevcuttur. Fakat onu şiirde şuurlu hâle getirip anlayışları en kıt insanlara bile bir ahengin mevcut olduğunu haber veren şey vezinle kafiye'dir. Bu suretle farkına varılan, yani vezinle, kafiye ile temin edilen bir ahenkten zevk duyabilmek yahut da lâkırdıyı bu basit ölçüler içinde söylemeyi maharet sayabilmek; safdilliklerin herhâlde en muhteşemi olmalıdır. Bunun haricinde bir ahenge inanmaksa, onun şiir için ne kadar lüzumsuz, hattâ ne kadar zararlı olduğunu biraz sonra anlatacağım (Kanık, 2022, s. 11-12).

Orhan Veli, şiirde kafiye'yi insanların ikinci satırın hatırlanması amacıyla kullanmışlardır. Fakat sonradan onda bir güzellik buldular ve bunu marifet sandılar diyerek sözlerinde kafiye ve redifi tamamen gereksiz bulduğunu anlatmıştır. Orhan Veli'nin "Pazar Akşamları", Melih Cevdet Anday'ın "Köyde Başka" ile Oktay Rifat'ın "Ekmek ve Yıldızlar" şiirlerinde şairlerin vezin ve kafiye'ye yer verilmedikleri görülmektedir. Garip şiirinde kafiye örnekleri ise çok az örnekte karşımıza çıkar.

Her yönden Garip'in izinde olan Muzaffer Tayyip Uslu, redif ve kafiye konusunda da onları takip etmiştir. Muzaffer Tayyip Uslu'nun şiirlerinde de kafiye ve redife yer vermediği görülmektedir.

Muzaffer Tayyip Uslu'nun "Günaydın" başlıklı şiiri kafiye ve redif yönünden incelendiğinde:

Kapalı duran pencereden

Odama giren sabah güneşi

Günaydın diyor

Sandalyanın sırtında ceketim

Dün gece olup bitenleri unutmuş

Uzun etme diyor işte.

Ve bir mırıltı

Kulağımın dibinde

Ben başlayan günüm

Aydınlığı getirdim sana

İnsanoğlu

Hadi kalksana (Uslu, 2022, s. 18).

Şair, şiirinin dizelerinde kafiye ve redife yer vermemiştir. Bunun dışında "Çiçekçi Kız", "Acımak", "Barış" vb. şiirlerine baktığımızda da kafiye ve redif kullanmadığı göze çarpar. Genel olarak şair neredeyse şiirlerinde kafiye ve redif kullanmamıştır. Garip şiirinde olduğu gibi Muzaffer Tayyip'in de şiirlerinde kelime ve dize tekrarları ile ses uyumu yakalanmaya çalışılmıştır.

2.3.5. Tekrarlar

Şiirde kullanılan tekrarlar kelime ve dize şeklinde iki kısımda incelenebilir. Başta Garipçiler ve Muzaffer Tayyip Uslu da şiirde vurguyu sağlamak için tekrar unsurlarına yer vermiştir.

Garipçiler şiirlerinde müzikaliteye önem vermeseler de şiirde yapılan tekrarlarla bir ahenk yakalamaya çalışmışlardır.

İlk olarak Garip şairleri tarafından da şiirlerde kullanılan tekrarlardan biri kelime tekrarlarıdır. Orhan Veli Kanık'ın “*Sol Elim*” şiirindeki “elim” kelimesi üç defa tekrar edilerek kullanılmıştır. Şairin “*Ne Kadar Güzel*” şiirinin mısralarında ise “güzel” kelimesi vurgu amaçlı dört defa tekrar edilmiştir. “*Gemilerim*” şiirinde yine “gemiler” sözcüğü nerdeyse her dizinin başında, altı defa kullanılmıştır. Melih Cevdet Anday'ın “*Deniz*” şiirindeki “*Deniz/ İşte esiyor rüzgar/ Deniz/ Taş ocağı hüüzün/ Deniz/ Gelincik tohumu kokar/ Deniz/ Ağıt dinledim ondan/ Deniz/ Kuş kılığında/ Deniz/ Kayıtsızlık*” dizelerinde “deniz” kelimesi altı defa tekrarlanmıştır (Anday, 2021, s. 490). Şair neredeyse her mısrada deniz kelimesini kullanmıştır.

Muzaffer Tayyip Uslu da Garipçiler gibi hem ahenk hem de vurgu amaçlı kelime tekrarlarını şiirlerinde kullanmıştır.

Uslu, dizeleri verilen “*Deniz*” şiirinde kelime tekrarlarına yer vermiştir:

Deniz kelimesi nerde

Denizin kendisi nerde

Ah, insanları yorulmadan

Sokakları yorulan

Bu küçük şehirde

Bir kelimedir deniz

Pencereye ve masaya

Masanın üzerindeki sürahiye benzeyen

Alelade bir kelime

Ve işte buna alışamadım gitti (Uslu, 2022, s. 26).

Şiirde “deniz” kelimesi şiirin mısralarında birden fazla kullanılmıştır. Üç kere “deniz” ve “kelime”, iki defa da “nerde” sözcüğü farklı dizelerde tekrar edilmiştir. Amaç, vurguyu ve ahengi sağlamaktır. Uslu'nun başka şiirlerinde de kelime tekrarlarını kullandığı görülmektedir.

Muzaffer Tayyip'in bentlerden oluşan “*Esmer*” şiirinde:

Ne zaman aklıma gelse

İstanbuldaki sevgilim

Hep aynı şarkıyı söylerim

Bu berbat sesimle

“Aman esmer

“Canı esmer

“Civan esmer”

Oysaki sarışındır

İstanbuldaki sevgilim

Esmer değil (Uslu, 2022, s. 34).

“Esmer” şiirinde şiire de adını veren “esmer” sözcüğü dört defa tekrar edilmiştir. Özellikle tekrarın son dizelerde yapıldığı görülmektedir. Muzaffer Tayyip’in amacı vurgu yapmaktır.

Bir başka şiiri olan “*İstanbul’a Hasret*” de “*Dayanılmaz yolumun üstünde meyhane/ Çek canım çek/ Çek gülüm çek/ Çek İstanbul aşkına bir tane*” dörtlüğünde “çek” kelimesi üç defa art arda kullanılmıştır.

Garip şiirinde ve Muzaffer Tayyip Uslu şiirlerinde de karşımıza çıkan tekrarlardan bir başkası dize tekrarıdır. Garip şiirinin biçimsel özelliklerinden biri olan dize tekrarı ağırlıklı olarak şiirlerde kullanılmıştır. Amaç söylenilen dizinin gücünü arttırmak ve verilmek istenen mesajı güçlendirmektir. Garip şairlerinden Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet’in şiirlerinde karşımıza çıkan biçimsel özelliklerinden biridir.

Garip şairlerinden Orhan Veli Kanık’ın “*Harbe Giden*” şiirinde “*Harbe giden sarı saçlı çocuk!*” dizesi aynı şekilde iki defa tekrarlanmıştır (Kanık, 2022, s. 64). Şairin yine “*Gözlerim*” şiirinde *Gözlerim/ Gözlerim nerde?/Şeytan aldı, götürdü/ Satamadan getirdi/Gözlerim/ Gözlerim nerde?*” iki dize hem başta hem de sonda aynı şekilde tekrar edilmiştir (Kanık, 2022, s. 55).

Oktay Rifat’ın “*Kuşdili*” şiirinde “*Param olsa satar mıydım*”, “*Kahverengi elbisemi*” dizeleri ilk dizede ve sonlarda aynı şekilde kullanılmıştır (Rifat, 2022, s. 57). “*Eza*” adlı dörtlüklerden oluşan şiirlerinde “*Nedir bu içinde yıldız dolu sular/ Bu gördüğüm rüya bu billur mahfaza/ Sulardan içime yayılan bu eza/ Ve mercan dallarda aydınlık balıklar*” dörtlüğü şiirin son dörtlüğünde dizelerin yerleri değiştirilerek tekrarlanmıştır (Rifat, 2022, s.76).

Melih Cevdet Anday'ın da “*Her Gece Böyle Değilim*” adlı şiirinde “*Benim de öyle akşamlarım vardır*” dizesi iki defa tekrarlanmıştır. “*Yörük Mezarlığı*” şiirinde ise birkaç dizenin birden fazla tekrar edildiği görülür. (Anday, 2021, s. 59).

Muzaffer Tayyip Uslu'nun da birçok şiirinde kelime tekrarları gibi dize tekrarlarına da yer verdiği görülmektedir. “*Kenar Mahalle Şarkısı*” şiirinde dize tekrarlarına yer vermiştir:

Ben buna dayanamam

Dayanamam dostlarım

Dayanamam gayri

Sabrim tükendi.

Saçları var

Sarı mı sarı

Gözleri var

Mavi mi mavi

Bir yüzü var

Hafif çilli

Hele bir bakışı var

Deli divane eder beni

Ben buna dayanamam

Dayanamam dostlarım

Dayanamam gayri

Sabrim tükendi (Uslu, 2022, s. 19).

Şiirin dizelerine bakıldığında ilk dört dize, aynı şekilde sonlara doğru yine tekrarlanmıştır.

Yine şairin “*Bir Sevda Şiiri*” adlı şiirinde de dize tekrarları görülmektedir:

Sen eski bir sevda şiirisin

Bir koku var sende

Sıcak yaz akşamlarına mahsus

Ellerinde mi

Saçlarında mı

Gözlerinde mi

Bilmem

Bir koku var sende

Sıcak yaz akşamlarına mahsus (Uslu, 2022)

Şiirde “*Bir koku var sende /Sıcak yaz akşamlarına mahsus*” dizeleri hem başta hem de sonda aynı şekilde tekrarlanmıştır.

“*Gece*” adlı dördlüklerle oluşan şiirde ise yine tekrara yer verdiği tespit edilmiştir:

Geceyi kapımda bekletemem

Ya içeri odama almalıyım

Ya beraber dışarı çıkmalıyım

Geceyi kapımda bekletemem (Uslu, 2022, s. 28)

Şairin dördlük nazım birimiyle kaleme aldığı şiirinde “*Geceyi kapımda bekletemem*” dizesi şiirin hem ilk dizesinde hem de son dizesinde tekrar edilerek kullanılmıştır.

Şairin bir başka şiiri “*Dünya Harbi*” adlı şiirinde ise “*Bu kadar mahzun etmemişti beni*” dizesi farklı yerlerde iki kere tekrar edilir.

2.4. Düzyazıları

Muzaffer Tayyip Uslu, şiirleri dışında düzyazı türünde de yazılar kaleme almıştır. Şairin “*Şiirde İnsanı Aramak I*” yazısında yeni şiirin sosyal bir hayatın neticesi olarak ortaya çıktığını söyler. Uslu sözlerine “*Zamanımızın şairi, şiiri gökten yere indirmek gibi çetin bir davanın peşindedir.*” diye devam eder (Kalyoncu, 2017, s. 163). Şair yazısında bu sefer her şeyin zamanla değişebileceğini vurgular. Bizim edebiyatımızda eski- yeni tartışması bile bir dünya görüşü haline gelmiştir. Tanzimattan beri süregelen inkılapçılık hareketiyle birlikte hayatın her

alanında değişimler olmuştur. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak şiirdeki değişimleri de normal görmek gerektiğini vurgular.

Şair, “Şiirde İnsanı Aramak 2” adlı yazısında bu sefer muasırlaşmadan bahseder. Şark ve Garp üzerinden örnekler verir. Şark’tan Garb’a dönmek elbette daha iyidir. Çünkü Garp daha üstündür. Bunun sebebi ise daha realist olmasından dolayıdır. Şark zekasını terkipçi, Garp zekası ise tahlilci olarak ayırır. “*Muasırlaşmak, romantiklikten kurtulup realist dünya görüşüne sahip olmakla mümkündür*” (Kalyoncu, 2017, s. 164). Edebiyatın dünya ölçüsünde değere sahip olmamasının nedenini ise insanı önemsemediğinden dolayı olduğunu söyler. Bu durumun ise son yıllarda değiştiğini ve insana gereken değerin verilmeye başlandığını vurgular. Şair, bunu da genç şairlerin başarmış olduğunu söyler. Çünkü genç şairler çıktıkları bu yolda kimseye aldırış etmemiş ve bildikleri yoldan gitmişlerdir.

Muzaffer Tayyip’in “*Rüştü’ye Dair*” başlıklı yazısı da düzyazılarından biridir. Uslu, arkadaşı Rüştü Onur’un ölümünden sonra bu yazıyı kaleme almıştır. Şair, arkadaşının ölümünden sonra derin bir üzüntü içerisinde ve arkadaşının ölümünü kabullenmek istemez. M. Tayyip Uslu, arkadaşı Rüştü Onur’u anlatmanın ve konuşmanın gereksiz olduğunu söyler. Çünkü Muzaffer Tayyip, “*Şair Rüştü Onur’dan bahsedecek değilim; zira bu, kendimden bahsetmek gibi bir şey olacak*” der (Kalyoncu, 2017, s. 156). Şair, arkadaşıyla birlikte yaptıkları şeylerin hiçbirini artık yapamayacağı için üzgündür. Yine düzyazısının son cümlelerini Rüştü’nün ölmesini kabullenmeyen bir ruh haliyle bitirir.

Şairin bir başka düzyazısı “*Şiire ve Şiirde Primitif Anlayışa Dair*” adlı yazıdır. Şair, gerçek şairin ve şiirin yaşamak sevinci üzerine kurulu olduğunu söyler. Şiiri ise vezin, kafiye hatta mana vb. unsurların dışında diye tanımlar.

Yakın olduğu "Garip" hareketinin yeni şiir anlayışının manifestolarından biridir diyebiliriz. Bu bakımdan O. Veli'nin ilk şiir kitabı "Garip" in (1941) önsözünde deklare ettiği ve daha önce Nazım Hikmet'in "putları kırmak/yıkmak" iddiasının bir devamı gibi duran, eskiye ait her şeye, özellikle şairaneliğe karşı çıkan bir anlayışı sergiler. Bu bakımdan M.T. Uslu şiirin genç filozoflarındadır da.⁴

⁴ Yavrutürk, Mehmet, Bir Şehir/İki Şair, http://gazete.tiyatroterapi.com/haber_detay.asp?haberID=243 (Erişim Tarihi: 07.04.2023)

Ataol Behramoğlu, Uslu'nun bu yazısındaki fikirlerini, düşüncelerini “*Garip hareketinin öncülük ettiği yeni şiir anlayışının çok önemli bir belgesi*” niteliğinde görür. (Behramoğlu, 2013, s. 788).

Yukarıdakilerin dışında “*Tenkide Dair*”, “*Rıfat Ilgaz'ın Şiir Kitabı: Yarenlik*”, “*Halk Edebiyatından Yararlanma Yolları*”, “*Yirmi Yılda Türk Edebiyatı*”, “*Son Çıkan Şiir Kitapları Münasebetiyle*”, “*Anadolu Gazeteleri ve Ocak*”, “*Denizin Çağırışı*”, “*Şarkılı Kahve*”, “*9 Eylül-İzmir'in Kurtuluşu*”, “*Halkçılık*”, “*Halkçılık 2*”, “*Resai Eriş'e İkinci Cevabım*”, “*Resai Eriş'e İlk ve Son Cevap*” gibi düzyazıları da vardır.

2.5. Dil ve Üslup

Muzaffer Tayyip Uslu, Garipçiler gibi şiirindeki tüm kalıpları yıkar. Şiirde az sözle çok şey anlatmak temel ilkelerinden biri olmuştur. “*Şiirlerinde Rüştü Onur gibi, Garip akımının öncüleri Orhan Veli ve Oktay Rifat'ın izleri görülür. Zaman zaman duygusal, kimi zaman da acı bir olayın egemen olduğu, ince bir duyarlılıkla işlediği şiirlerindeki temiz dili ve ustaca söyleyişleri bunun kanıtıdır*” (Tığ, 2017, s. 3). Uslu, şiirde dili yalın ve ustaca bir şekilde kullanmayı başarmıştır.

Garipçiler söz sanatlarına artık şiirde yer olmadığını, söz sanatlarının şiire bir şeyler katmayacağı fikrini savunur. “*Sıradan okurun entelektüel seviyesini zaman zaman aşan, söz sanatlarıyla anlamı arka planda kalan şiiri yıkmak isteyen Garipçiler, sıradan insanın konu edildiği şiirlerinde kelime oyunlarından uzak durmuşlardır*” (Ova, 2016).

Muzaffer Tayyip Uslu da vezin, kafiye ve söz sanatları konusunda Garipçiler ile benzer şeyler söylemektedir. Bunu ‘*Şiire ve Şiirde Primitif Anlayışa Dair*’ düzyazısında şöyle açıklar: “*Bugün artık inkar edilmez bir gerçektir ki bütün sermayesi vezin ve kafiyenin temin edeceği ahenkle; teşbih, istiare gibi lafız sanatlarından ibaret olan şiir tarzı iflas etmiştir ve şiirin kapıları insanı ilgilendirmeyen problemlere çoktan kapanmıştır*” (Uslu, 2022, s. 71). Muzaffer Tayyip Uslu, söz sanatları konusunda daha fazla bir şey söylemek istemez çünkü Orhan Veli'nin zamanında bu konuyla ilgili her şeyi söylediğini belirtir.

Muzaffer Tayyip'in neredeyse tüm şiirlerinde dil günlük konuşma dilidir. Aslında Garip şairler gibi sokağı şiire taşımıştır. Sözcükler yalın, sade ve açık bir şekilde kullanılmıştır. “*Sözcükleri en yakışır biçimde dizmiş şiirlerinde. Böylece duygu tazeliği sürüp gidiyor mısralarında.*”

Kalıcılığı ve etkileyciliği yılların ötesine doğru gidiyor” (Akbal, 1968, s. 57). Uslu’nun şiirleri taptaze ve sıcaktır.

Garipçiler, şiirlerinde anlatım tekniklerini de kullanmışlardır. Kullandıkları anlatım tekniklerinden ilki karşıtlıktır. *“Karşıtlık, Garip hareketinin bütün evrelerinde görülen bir anlatım tekniğidir. Dize bölümleri arasında anlam ve söyleyiş bakımından aykırılıklar kurmak biçiminde tanımlanabilecek bu tekniği Türk şiirinde ilk kez Garipçiler kullanmıştır”* (Sazyek, 2016, s. 285). Muzaffer Tayyip Uslu da şiirlerinde karşıtlık tekniğini kullanmıştır. Buna bazı şiirlerinde rastlamak mümkündür. Uslu, ‘Acımak’ şiirinde *“ Gel etme karınca kardeş/ Ağustos böceğine acı/ Kabahat onun mu sanki/ Şarkı söylediye bütün yaz”* karıncanın Ağustos böceğine acıması gerektiğini vurgular, daha sonra ise acımanın gereksiz olduğunu çünkü bütün yaz şarkı söylediğini söyleyerek karşıtlık yapar.

Yine şair *“Kime Söylesem”* şiirinde karşıtlık anlatım tekniğini kullanmıştır. Şiirin *“Şimdi kime ve nasıl söylesem/ Ayrılırken bu şehri sevdiğimi/ Ben ki bahsetmişim herkese/ Canımın sıkıldığından/ Bu küçük şehirde”* dizeleri de şairin en belirgin karşıtlık örneklerinden biridir. Dizelerde de görüldüğü gibi şairin bu küçük şehri önceleri çok sevdiği sonrasında ise bu şehirden sıkıldığı şair tarafından dile getirilmiştir.

Garipçilerin kullandığı ikinci anlatım tekniği mizahtır. *Mizah, “gerçeğin kimi görünümünün, gülünç, alışılmamış yönlerini vurgulamayı amaçlayan sanat türüdür”* (Ansiklopedi, 1987). Garip şairlerinin izinde olan Muzaffer Tayyip Uslu’nun da mizahi öğeler içeren şiirleri mevcuttur. *“Esmer”* şiirinde *“ Ne zaman aklıma gelse/ İstanbuldaki sevgilim/ Hep aynı şarkıyı söylerim/ Bu berbat sesimle/ Aman esmer/Canı esmer/ Civan esmer/ Oysa ki sarışındır/ İstanbuldaki sevgilim/ Esmer değil”* dizelerinde şair sürekli esmer biri ile ilgili şarkı söylemektedir. Fakat şairin sevgilisi esmer değil sarışındır. Bunların dışından *“Şair”* ve *“Unutmak”* şiirlerinde de mizaha yer verilmiştir.

Garip şairlerince kullandığı tekniklerden sonuncusu da öyküleme anlatım tekniğidir. *“ Garip şiirinde tematik yapı büyük ölçüde bir olay’a dayanır. Bu özellik, figüre ya da hayatın çeşitli kesitlerine ait somut durumları içeren temaların yanı sıra varlık, evren, ölüm, rüya gibi metafizik, soyut kavram ve olguları kapsayan temalarda da söz konusudur.”* (Sazyek, 2016, s. 303). Orhan Veli’nin *“Misafir”*, Oktay Rifat’ın *“Cepheye Giden Çocuk”* ve Melih Cevdet’in *“Fotoğraf”* şiiri bu teknikle yazılan şiir örneklerden birkaç tanesidir.

Muzaffer Tayyip Uslu da öyküleme tekniğiyle birçok şiir yazmıştır. “ *Yağmur*” şiirinde şair sabahleyin evden çıkar. Ve yaşadığı olayları tek tek dizelerine yansıtır. Yine Muzaffer Tayyip’in, “*Ölüler Konuşuyor*” şiiri de öyküleme tekniğinin bir alt tekniği olan ‘iç konuşma’ kullanılarak yazılmıştır. Şiirde insanların neden öldüklerini, hayatlarında nelerin eksik kaldığını iç konuşmalarla anlatılmıştır. “*Mersin*” şiirinin her dörtlüğünde şairin anıları, özlemleri ve neler yaşadıkları öyküleme tekniğiyle kaleme alınmıştır.

Şiirlerinde rastladığımız açık ve duru anlatım şairin düzyazılarında da karşımıza çıkmaktadır. Fakat şair düzyazılarında belli bir fikri anlatmaya çalıştığı için biraz daha edebi bir üslup kullanmayı tercih etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RÜŞTÜ ONUR'UN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

3.1. Hayatı, Sanat ve Eserleri

3.1.1. Hayatı

Rüştü Onur, 3 Ağustos 1920'de Zonguldak'ın Devrek köyünde doğmuştur. “*Devrek Nüfus Müdürlüğü'nden verilen nüfus kütüğündeki bilgilere göre asıl adı Mehmet Rüştü Onur'dur*”(Tuncer, 2013, s. 13). Fakat edebiyat hayatında Rüştü Onur adını kullanmıştır.

Şairin büyük dedesi Yusuf Ziyaeddin Efendi, Halveti tarikatı şeyhi olarak Devrek'e gelip tekkeyi kurmuştur. Dedesinin adı ise Abdullah Sabri Aytaç'tır. Abdullah Sabri, Milli Mücadele'de ön safhalarda yer almış ve aynı zamanda milletvekilliği de yapmıştır. “*Rüştü Onur'un dünyaya geldiği 1920 yılı ulusal mücadelenin en zorlu, en karmaşık bir dönemidir ve dedesi Abdullah Sabri Efendi 'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucusu olarak Kuzeybatı Anadolu'da işgal ordularına karşı direnişin zeminini oluşturmakla meşguldür*” (Sarıkoyuncu, 1993). Dedesi Sabri Efendi sadece bununla yetinmez tekke kurarak savaşın en yoğun olduğu dönemlerde halkın bir arada bulunmasına katkı sağlamıştır.

Annesi Hatice Fikriye ev hanımıdır, babası Mehmet Emin ise çeşitli köy okullarında öğretmenlik yapmıştır. Rüştü Onur'un Hüseyin Vasfi ve Cemal Saffet adında iki erkek kardeşi vardır.

Eğitim hayatına bakıldığında ilkokulu 1933 yılında Devrek 1. Mektepte bitirmiştir. Ortaokulu ise Zonguldak'ta bitirir. Lise yıllarının bir kısmını Kastamonu'da geçirir. Bu lise onun hayatında önemli bir yere sahip olur. Özellikle Kastamonu Lisesinde ona ders veren hocalardan biri de Abdülbaki Gölpınarlı 'dır. Gölpınarlı, şairin edebi ve fikri hayatında katkısı olan şairlerdendir. Gölpınarlı Türk edebiyatında şöyle bilinmektedir: “*Türk edebiyat tarihçisi Şehyülmuhabirin ve Baba diye anılan gazeteci Ahmet Agah Efendi'nin oğlu; özellikle 'Türk- İslam Tasavvuf ve Edebiyatı' dalında, çeşitli tarikat ve mezhepler üzerine geniş çalışmaları olan Abdülbaki Gölpınarlı 'dır*” (Ansiklopedi, 1986).

Rüştü Onur, bu lisede kısa süre eğitim gördükten sonra tekrar Zonguldak'a geri döner. Çünkü şair hem ailesinden hem de evinden uzak kalmaya dayanamaz. Şair, Zonguldak'ta Mehmet Çelikel Lisesine kayıt olur. Zonguldak M. Çelikel Lisesinin 5-B sınıfına verilen Onur, burada Muzaffer Tayyip ile tanışır. Bu iki şairin arkadaşlıkları ömürlerinin sonuna kadar devam etmiştir.

Her şeyin güzel gittiği yıllarda Rüştü Onur, hastalığının farkına varır ve tedavi sürecine başlar. 1939 yılında lise ikinci sınıfa giderken hastalığı daha da artar, okulu bırakmak zorunda kalır. Bu yılların başında "Varidat Memuru" olarak işe başlar. Tekrar liseye kaydını yapan Rüştü Onur, kısa bir süre sonra hastalığının tekrar nüksetmesinden dolayı eğitimine devam edememiş ve okulu yarıda bırakmıştır. "1941 yılının Aralık ayında, Heybeliada Sanatoryumu'na ilk defa yatar" (Yalçın, 2011, s. 24). Rüştü Onur, hasta olduğu için her şeyden nefret eder hale gelmiştir. Ne parası ne de ona destek olacak kimsesi yoktur. Şair, Salah Birsal'e tarihsiz yazdığı mektubunda "Ben sizi düşünüyorum. Sizin beni düşünmediğinizi bildiğim halde" sözleriyle insanlara seslenir (Birsal, 2021, s. 99). O her şeye rağmen yine de insan sevgisini yüreğinde taşımaya devam etmiştir.

Şair, 1942 yılında Heybeliada'daki hastanede yatar. "İstanbul'dan Zonguldak'a dönerken Anafarta Vapurunda, annesi Giresunlu, babası ise Bitlis Şerefhanogulları sülalesinden olan Mediha Sessiz'le tanışır ve ona aşık olur" (Tığ, 2020, s. 19). Mediha Sessiz ile tanışması şairin hayatında mutlu olduğu olaylardan biridir. Bu iki kişi arasındaki mektuplaşmalar uzaktan bile olsa devam etmiştir. "Beşiktaş pazarında tezgah açan annesi Sultan ve dayısı ile birlikte yaşayan Mediha, kısa hayatında tıpkı Rüştü gibi yoksullukla mücadele eder." (Güreşir, 2021). Aşkları gibi yaşamlarındaki yoksullukla mücadele etmeleri de benzerlik gösterir. Rüştü Onur "1942 yılının Eylül, Ekim, Kasım aylarında İstanbul'da nişanlısının evine gelir, yerleşir" (Birsal, 2021, s. 11). Bu nişanlılık süresi kısa olur. Baldızı Sabahat Sessiz Hanım'ın verdiği bilgiye göre "Rüştü ile Mediha 07.08.1942 tarihinde, Zonguldak Terakki Mahallesi Suatbey Sokak No:12'deki Rüştü Onur'un dayısı Abdullah Saraç'ın evinde nişanlanırlar. 15 Ekim 1942'de ise Beşiktaş Evlenme Dairesinde nikahları kıyılarak evlenirler" (Tığ, 2014, s. 18).

Evlendiklerinden kısa süre sonra bu sefer eşi de hastalıkla mücadele etmek zorunda kalır. Bir ara hastalıkları iyileşme gösterince Mediha Hanım'ın bir akrabasının evine yerleşirler. Ama bu durum çok sürmeyecektir. Çünkü ölüm mutlu yuvalarının kapısında onları beklemektedir. Ve beklenen olmuştur eşi Mediha, 12 Kasım 1942'de vefat eder.

Eşinin ölmesinin üzerinden çok zaman geçmeden Rüştü Onur da hayata veda eder. Rüştü Onur'un ölümü ise Salah Birsnel'in verdiği bilgilere göre: “1 Aralık 1942’yi 2 Aralık 1942’ye bağlayan gece Beşiktaş’ta Şair Leyla Sokağı’nda, ciğerlerinden fazla kan gelmesiyle boğularak ölür” (Birsnel, 2021, s. 11). 22 yaşında olan şair hayatının baharında bu dünyadan ebediyen gider. Şairin bu ölümüne edebiyat hocası Behçet Necatigil çok üzülmüştür. Necatigil; arkadaşı, öğrencisi Rüştü Onur’un erken olan ölümü hakkında şunları söyler: “Ölümün kız kardeşi yalnızlıktır. Ölümlerden geriye kalanlara yalnızlık kalır, adeta.” der (Özlu, 2012, s. 18). Rüştü Onur’un mezarı halen Ortaköy’dedir.

3.1.2. Sanatı

Rüştü Onur, sanat hayatına şiir yazmakla başlamıştır. Şiirden başka hikaye ve denemelerde yazar. Şiirlerinde genel olarak şairin hayatı, ailesi ve yaşadığı çevre etkili olmuştur. Aile bireylerinden babasının öğretmen olması, dedesi Abdullah Sabri Efendi’nin ise neredeyse her konuda bilgi sahibi olması şairin çocukluktan itibaren bazı bilgileri öğrenmesini sağlamıştır. Abdullah Sabri’den gelen tekke ve mistik bilgisi şiirlerine de yansımıştır. Rüştü Onur’un tasavvuf temalı şiirlerinde bu mistik hava sezilmektedir.

Ailesinden sonra doğup büyüdüğü yer olan Zonguldak şehri de şairin sanat hayatına farklı bir pencere açmıştır. Birçok şiir ve yazısında bu yere ait izleri görmek mümkündür. Zonguldak’ın ünlü mekanlarından biri olan Halkevi Kütüphanesi de şairin edebi hayatını olumlu etkilemiştir. Buraya yeni gelen kitap, dergi ve gazete vb. şeyler önce şair tarafından okunmuştur. Bu da şairin edebi hayata dair heyecanının devam etmesini sağlamıştır.

Şairin lise öğrenimi sırasında Kastamonu’da hocası olan Abdülbaki Gölpınarlı da sanatında önemli yere sahiptir. Necati Cumalı’ya 5.12.1939 tarihli mektubunda hocası Gölpınarlı’dan “ O kadar iyi ders anlatırdı ki, zil çalmasını diye yerimizde oturamazdık.” diye anlatır (Birsnel, 2021, s. 91).

Behçet Necatigil de şairin hayatına ve sanatına etki eden isimlerden biridir. Necatigil, Zonguldak’ta edebiyat öğretmeni olarak görev yapmıştır. Rüştü Onur’un da edebi kimliğinde önemli bir yere sahiptir. Yine bu lise sıralarında tanıştığı Muzaffer Tayyip Uslu da şairin en yakın arkadaşıdır. Arkadaşlıklarının yanında hem sanatları hem de hayatları da benzerlikler göstermektedir.

Necati Cumalı ve Salah Birsal de şairin ara ara mektuplaştığı yakın arkadaşlarındandır. Bu mektuplaşmalarda edebiyat hayatına dair birçok şeyi bulmak mümkündür. Mektuplar, şairin hem sanatına hem de döneme ışık tutmuş önemli kaynaklardır.

Rüştü Onur'un yaşadığı 1940'lı yıllar Türk şiirinde Garip etkisinde olan dönemdir. “*Melih Cevdet Anday, Oktay Rıfat, Rüştü'nün arkadaşları arasındadır. Garip Kuşağı (Birinci Yeni) şairlerinin üçüyle de iletişim içindedir Rüştü. Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday'ın şiirleriyle arasında yakınlıklar vardır. Bu üç has şairin 'Garip Dönemi'ne yakın yeredir*” (Tığ, 2012, s. 3). Bu etkilenme Rüştü Onur'un şiirlerinin başta temasını, biçimsel özelliklerini, dil ve üslubunu da etkilemiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nin önemli isimlerinden biri olan İnci Enginün “*Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*” kitabının ‘Garip Akımı’ bölümünde Rüştü Onur'u Garip akımı tarzını benimseyen şairler arasında gösterir. “*Garip hareketini benimseyen ve yaşama sevincini dile getiren şiirlerinde Garip tarzını kullanan bir şair de genç yaşında ölen Rüştü Onur'dur (1920- 1 942)*” (Enginün, 2005, s.89).

Sanat hayatında şiirleriyle tanınsa da düzyazı türünde de eserler kaleme almıştır. Yazıları “*Yeni İnsanlık*”, “*Gündüz*”, “*Varlık*”, “*Ses*”, “*Bağ*”, “*Servet-i Fünun*”, “*Ocak*” ve “*Yeni Zonguldak*” gibi dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır.

3.1.3. Eserleri

Şairin yaşarken basılı herhangi bir kitabı yoktur. Sonradan bu yazıları ve şiirleri bazı edebiyatçılar tarafından derlenip, toplanarak kitap haline getirilmiştir. Bu kitaba da “*Hülasa*” adı konulmuştur. Bu kitap, şairin kısacık hayatının bir nevi özetidir.

Rüştü Onur, 22 yıllık hayatından geriye birçok şiir ve bunun yanında çeşitli yazılar bırakmıştır. Şiirleri dışında şairin “*Türkçe'nin Arınmasına ve Oluşumuna Doğru*”, “*Yaşayan Sanat*”, “*Modern Şiir*”, “*Birkaç Düşünce ve Bir Not*” adlı dört denemesi; “*Alagözlerin Fikriye*”, “*Kenar Dilberi*” adında iki hikayesi ve çeşitli isimlere yazdığı mektupları mevcuttur.

Bu düzyazılarının dışında şair birkaç hikaye de kaleme aldığını dile getirir. Hatta piyes bile yazdığını Necati Cumalı'ya mektubunda anlatmıştır: “*Ben son olarak Cevizli Park diye bir hikaye yazdım...Nargile diye bir hikayem de bitmek üzere. Bir de Tanrı Misafiri diye iki perdelik bir piyes yazdım*” diyerek eserlerinden bahseder fakat bu eserleriyle ilgili bir bilgi yoktur (Birsal, 2021, s. 91). Bir başka mektubunda “*Ölüm Melodisi*” piyesinin

adını “Tanrı Misafiri” olarak söylediğini “Geçen mektupta zannedersem bu piyesten başka bir isimle bahsetmiştim.” şeklinde dile getirir (Birsal, 2021, s. 91). “Ölüm Melodisi” piyesi ise halk tarafından beğenilmiştir.

Düzyazılarından sonra şair için şiir yazmak hayatında asla vazgeçemeyeceği bir durumdur. Hatta Salah Birsal’e yazdığı tarihsiz mektubunda bu konudan şöyle bahseder: “Şiir hayatımda tali bir unsur olarak kalsaydı bir müddet için vazgeçebilirdim. Böyle olmadığı için şiiri bir zaman için bırakmak benim için ölümü beklemek gibi bir şey olur. Zaten şiir varsa ben varım” (Birsal, 2021, s. 95).

Rüştü Onur, şiir yazmaktan vazgeçmese de ara ara kendi şiirlerini yetersiz görmektedir. Garip şairlerinden Oktay Rifat, şiirlerini beğendiğini dile getirmiştir. Şair buna bile ikna olmaz. Oktay Rifat ise şairin ölümünün ardından onun şiiri hakkında şunları söyler: “Rüştü Onur, lirik bir şairdi. Türkiye’de geç başlayan bir hareketin bayrağı altında şiir yazıyordu” (Şahin & Tığ, 2013, s. 312). Rüştü Onur’un şiirleri geleneği yıkmak değildir tam aksine geleneğe yeni bir form kazandırmaktır. Geleneğe dair unsurları özellikle Halk edebiyatı unsurlarını şiirlerinde kullanmıştır. O dönemdeki Halk edebiyatıyla ilgilenen ozanlarla tanışmıştır. Şiirlerinde toplum ve toplumdaki insanların panoraması yansıtılır. “Şiirlerinde; akıl, aşk ve yaratı vardır. Hüznün ve gülümseme birbirinden ayrı ama yan yanadır. Kimi zaman düşler, gerçeküstülükler kimi zaman da somutluklar, insanlar, kadınlar, yaşananlar vardır” (Tuncer, 2013, s. 44).

Ataol Behramoğlu, “şairi ölümünden kısa bir süre önce yazdığı şiirlerde Orhan Veli şiirine yaklaştığını gözlemiştir” (Behramoğlu, 2013, s. 756).

3.2. Rüştü Onur’un Şiirlerinde Tema

Rüştü Onur için şiir hayatının en temel yaşam amaçlarından biridir. Hayatındaki tüm çıkmazlara karşın edebiyata ve şiire olan tutkusunu kaybetmemiştir. Arkadaşı Salah Birsal’e şiir yazma tutkusunu “ Biz her gün sıtma geçiriyoruz. Şiir sıtması. Daha doğrusu nöbet geliyor” diye benzetir (Birsal, 2021, s. 9). Rüştü Onur; hayatı, insanları ve kendisini şiirlerine yansıtmayı başaran şairlerdendir. Rüştü Onur’un 74 şiiri incelenmiştir ve şiirlerinde toplam 23 tema belirlenmiştir. Bu temalar şunlardır: Aşk, yaşama sevinci/memnuniyet, anne sevgisi, zaman teması, geçmiş/hatıra, tasavvuf, şehir teması, yalnızlık, yolculuk/öte duygusu, sosyal eleştiri, ayrılık, doğa, özgürlük, sıradan insanların yaşamı, ölüm, arzu/istek, özlem, çocukluk, sitem, arkadaşlık, savaş, Halk edebiyatı unsurları ve üzüntüdür. Rüştü Onur, şiirinde neredeyse Garipçiler ile ortak temaları

kullanmıştır. “Sanatçının, biçim ve içerik bakımından Garip Akımı ile benzerlikler gösteren şiirlerinde aşk, ölüm, yoksulluk, hasret, yolculuk, deniz gibi temalara yer verdiği görülür” (Türk, 2021, s. 314). Şiirlerde temalar incelenirken Garip şairlerin şiirlerinden de örneklerle Rüştü Onur’un şiirleri arasındaki benzerlik ve konuya bakış açıları da incelenmiştir.

3.2.1. Aşk

Garip şairleri ve Rüştü Onur da şiirlerinde aşkı her yönüyle işlemişlerdir. Aşkı, hayatın olağan akışında bir durum olarak algılamışlardır. Aşkın büyülü bir durum olduğunu Türk edebiyatında Orhan Veli Kanık’ın dizelerinde de rastlamak mümkündür. Şairin “Davet” adındaki şiirinden alınmış “Bekliyorum/ Öyle bir havada gel ki/ Vazgeçmek mümkün olmasın” dizelerinde aşkın kutsallığı ve vazgeçilmez olması istenilmektedir (Kanık, 2022, s. 68).

Rüştü Onur da aşk temasını hayatında sınırlı tutmuştur. Hastalıklarla geçen hayatının son dönemlerinde eşi ile tanışır. Eşi ile mutlu olduğu günler bile çok uzun sürmemiştir. Hayatının baharı gibi aşkı da yarım kalmıştır.

Şairin aşk temalı “Söyle Bana Çocuk”, “Sen Varken” ve “İsimsiz” olmak üzere üç şiiri vardır.

Rüştü Onur, “Söyle Bana Çocuk” şiirinde aşk temasını işlemiştir:

Gülsen gülerim

Ağlasan ağlarım

Düşünsen düşünürüm seninle.

Söyle bana çocuk

Neye yormalı bunu

Aşka mı hayır

Aşık da değilim sana (Onur, 2020, s. 35).

Şiirde sevilen ve istenilen bir durum vardır ama adı tam belli değildir. Şöyle ki sürekli sevgiliyle ortak duygular hissedilir. Ağlamak, gülmek ve düşünmek bu duyguların bazılarıdır. Bunların ne anlama geldiği bilinmemektedir. Arkadaşlık mı yoksa arkadaşlıktan öte aşk duygusu mu belli değildir. Bu kişi karşısındaki kişiden bazı soruların cevabını bulma peşindedir.

Şair, “*Sen Varken*” adlı kısa şiirde de aşk temini işlemiştir:

Sen varken

Yalnız değilim bu şehirde,

Oturup konuşabiliyorum

Hatta gezinebiliyorum

Sokaklar boyunca.

Ya sen olmasan (Onur, 2020, s. 44).

Şiirdeki kişi, sen diye seslendiği birinin varlığıyla mutlu oluyordur. Yaşadığı şehirde sevdiği kişi olduğu için kendisini yalnız hissetmemektedir ve sokaklar boyunca gezer.

Şairin eşi Mediha’ya ithaf ettiği “*İsimsiz*” başlıklı şiir aşkın en güzel örneklerindendir:

Sen yoksun ki, yalnız sana açayım içimi

Sarhoş kalbimin sırrını sana söyleyeyim

Sensiz ayışığını ve ilahi geceye neyleyeyim

Sen yoksun ki yalnız sana açayım içimi

Sen yoksun diye her yanı aradım durdum

Sen yoksun diye türlü hayaller kurdum

Gündüz güneşe gece mehtaba seni sordum

Sen yoksun ki yalnız sana açayım içimi (Onur, 2020, s. 96).

Rüştü Onur ile Mediha Sessiz’in evlilikleri kısa süreli olmuştur. Çünkü ölüm onları ansızın ayırmıştır. Mediha’nın ölümü Rüştü Onur’u derinden etkilemiştir. Şiirde aşık olduğu kadına bütün kalbinin sırlarını açan bir şair vardır. Onun gidişiyle hayatının bir anlamı olmadığını söyler. Bu gidişle birlikte şair de yapayalnız kalmıştır.

3.2.2. Yaşama Sevinci/Memnuniyet

Rüştü Onur; genç yaşlarda yakalandığı hastalık, fakirlik ve yoksulluktan zaman zaman muzdarip olsa da şairin yaşama sevinci ölene kadar devam etmiştir. Onur, öleceğini bile bile hayatın güzelliklerini yazmaya devam eder. İçerisinde bulunduğu dönemde etkili olan Garip akımının temalarından olan küçük şeylerden mutlu olma, hayatı olabildiği şekilde kabullenme Rüştü'nün şiirlerine de yansımıştır. *“Orhan Veli’lerin şiirlerinde dolaylı veya dolaysız olarak sürekli karşımıza çıkan; kısa kaçamaklardan, sebepsiz veya küçük mutluluklardan doğan o meşhur yaşam sevinci Onur’da da belirginleşmiştir”* (Güngör, 2021, s. 15). Şair yaşama sevinci ile ilgili yazdığı şiirleriyle tam da Garip hareketi içerisinde yer alır. *“Dünyaya umutlu, yaşama sevinciyle baktığı şiirlerinde daha çok Orhan Veli’ye yaklaşır; dahası onun ‘gibi’ yazar”* (Bek, 2004, s. 97).

Rüştü Onur, sürekli ölüm korkusu ve yaşama sevinci arasında gidip gelen bir kişi konumundadır. Hayatta daha yapamadığı çok şey vardır, aklına en çok da yazamadığı şiirleri gelmektedir. Salah Birsel’e 5.6.1942 tarihli mektubunda bunları şöyle dile getirir:

“Bugün çok sevdiğim dünyaya doyamayacağım gibi geliyor bana. Daha koklamadığım çiçekler var, tanımadığım meyvalar, havasını teneffüs edemediğim, insanlarıyla omuz omuza gezemediğim şehirler. Ve nihayet yazamadığım şiirler” (Birsel, 2021, s. 101). Şairin sadece mektupları değil şiirleri de buram buram yaşama sevinci kokmaktadır. Çiçekler, kuşlar, şehirler, insanlar, şiirler her şey onu yaşama bağlayan unsurlardandır. Şairin yaşama sevinci temalı şiirleri şunlardır: *“Şükret Allaha Çocuğum”* ve *“Yaşamak Alımın Yazısı”* adlı iki şiiridir.

“Şükret Allaha Çocuğum” adlı şiirde hayatın tüm olumsuzluklarına rağmen yine de şükretmeye devam eden bir şair görülmektedir:

Ne karanfil açtı saksıda,

Ne şarkılar değişti

Mevsimler değiştikçe pencerelerde.

Ve ne meyva verdi ağaç,

Ne tarla verdi umduğunu.

Şükret Allaha çocuğum.

Beklenilen rahmet ve bahar,

Gelecektir nasıl olsa

Şükret Allaha çocuğum

Mademki günler kısa (Onur, 2020, s. 32).

Şair, şiirinde her şeye rağmen memnuniyetini dile getirmektedir. Değişen zaman mevhumunda yaşamında ne karanfil açar ne de şarkılar değişir. Ağaçlar meyve vermez, tarla ise yine umduğu gibi olmamıştır. Tüm bu hayatın yoksul, acımasız hallerine karşı tek yaptığı Allah'a şükretmektir. Geleceği sadece Allah bilir. Teslimiyet ve sabrın dizelere yansımaları görülmektedir. Çünkü son dizelerde şair, beklenilen rahmet ve baharın elbet bir gün geleceğinde umutludur.

Rüştü Onur, “Yaşamak Alnımın Yazısı” şiirinde de yaşam sevinci temasını ele almıştır:

Kimden sual ettiysem halimi

Güldüler.

Anam bile şiir yazdığım için

Bakmadı yüzüme.

Yalnız bir öğleüstü sofrada

Ölüm mukaddermiş dedi

Halbuki yaşamak alnımın yazısı (Onur, 2020, s. 40).

Şair, hastalıkla geçen ömründe hep yaşama sevinci duymuştur. Ölmeyi istememektedir. “Verem olan şair çok genç yaşta öleceğini hissetmiş gibi ölüm korkusunu eserlerine yansıtmış ve yaşama sevincini duyurmuştur” (Enginün, 2005, s. 89). Şiir yazıp, hayatın tüm güzelliklerini yaşayacak yaşıdadır. Şiirinde de yaşamın ilahi bir alın yazısı olduğuna kanaat getirir. Annesi ölümle ilgili gerçekleri dile getirirse de şair bunu kabullenmemektedir. Belki yaşından belki de yaşamak istediklerindedir.

3.2.3. Anne Sevgisi

Rüştü Onur, annesinden belli bir süre eğitimi için ayrı kalmıştır. “Dede Abdullah Sabri, aile içi sorunlardan etkilenmemesi ve daha iyi bir eğitim alması için, aile meclisinde alınan kararla, Rüştü’yü 1935 yılı öğretim döneminde eski vilayet merkezi olan

Kastamonu'ya gönderir” (Tuncer, 2013, s. 27). Kastamonu'ya kısa sürede olsa gitmesi şairi derinden etkilemiştir. Bu sebeple anne sevgisi, özlemi ve yokluğu şiirlerinde başlıca temalarından biri olmuştur. İrfan Yalçın, bu durumu şöyle anlatır: “ *Eskimiş çocuk düşleriyle dolu ranzalardan, sınıflardan, tahta sıralardan, teneffüs zillerinden içine sızan ne varsa hepsini, annesine yazdığı mektuplarda onunla paylaşıyor, anne ve annesine duyduğu özlemi anlatıyordu*” (Yalçın, 2011). Şairin anne sevgisini ele aldığı iki şiiri, “*Uykudan Evvel*” ve “*Kuşluk Vakti*” isimli şiirleridir.

“*Uykudan Evvel*” şiiri Rüştü Onur'un Kastamonu'daki dönemlerini anlatır:

Her pencereden sen uzanıyorsun

Her odada annem

Ve her sokaktan kardeşim geliyor (Onur, 2020, s. 37).

Şair, şiirinin mısralarında annesine olan sevgisini ve özlemini dile getirir. Şiirde kısa süren ayrılığın bile şairi ne kadar derinden etkilediğine tanıklık edilmektedir. Her baktığı yerde annesinin hayalini görmeye başlamıştır. Kaldığı yurt odasının her odasını annesinin hasreti sarmıştır. Ailesini özleyen şair bu yalnızlık duygusuyla baş edememiştir.

Rüştü Onur iki aydır memleketi olan Zonguldak'tan uzakta oluşunu “*Kuşluk Vakti*” şiirinde ele almıştır:

Anneme mektup yazacağım

Çayın demlene dursun mutfakta

Tam iki ay oldu

Memleketten ayrılalı

Ne bir mektup aldım

Ne bir kart

İki gündür sol gözüm seğiriyor

Hayırdır inşallah (Onur, 2020, s. 83).

Şiirde annesinden uzakta olan şair bu yüzden annesine mektup yazma niyetindedir. Rüştü Onur, şiirinde annesiyle konuşur ve sanki yanındaymış gibi çayı demlemesini istemektedir. Rüştü Onur, bu iki ay boyunca sevdiklerinden ne mektup ne de kart yoluyla bir haber alamamıştır. Ama yakın zamanda bir haberin geleceğini tahmin etmektedir.

3.2.4. Zaman Teması

Şairin şiirinde kullandığı temalardan biri de zamandır. Bu tema hayatın olağan akışında da önemli bir yere sahiptir. “Genç yaşta yakalandığı ince hastalık ve yaşadığı sıkıntılardan dolayı şair ömrünün kısa süreceğini bilir, zaman ile ilgili kavramlara da bu yüzden şiirlerinde oldukça fazla yer vermiştir” (Duman & Furtun, 2014, s. 537).

Şairin zaman temalı dokuz şiiri vardır. Bunlar: “Gece Yarısı”, “Gün Sonu”, “Geçmiş Gün”, “Tanrıma”, “Sabaha Karşı”, “Akşam Olur”, “Gece”, “Dün Akşamüstü” ve “Midye Çıkmayacak” isimli şiirleridir.

Rüştü Onur, bentlerle yazdığı “Gece Yarısı” şiirinde zaman temini işler:

Şehrin sokaklarında insanlar niye uyur

Niye şarkı söyler sarhoşlar camlarda

Niye gece kuşları.

Meyvasını paylaşır uykumuzun?

Niye büyük annem

Sarı bir gül kokan başörtüsünü

Örter üzerime?

Niye gece yarısı misafir gelmez

Halbuki Tanrı kapı komşumdur (Onur, 2020, s. 66).

Şair belirli zamanlarda olması gerekenleri sorgulamaktadır ve bu sorgulama tam da gece vakti ortaya çıkan durumlardandır. Gece vakti bazı insanların sokakta uyuması, sarhoşların camlarda şarkı söylemeleri, gece kuşlarının ötmesi gibi durumlar betimlenmiştir. Gece vakti babaannesinin üzerine sarı bir örtü atmasına kadar zaman ayrıntılı tasvir edilmiştir. Son dizede Tanrı'nın ona bu kadar yakın olması şairin sık sık karamsarlıkla beklediği ölüm olgusudur. “Burada Tanrı'dan ve insanlardan eşit uzaklıkta bulunan bir insanla karşı karşıyayız” (Bek, 2004, s. 98).

Şair “Gün Sonu” adlı şiirinde tema bakımından zaman kavramını ele almıştır.

Henüz meyvasını bilmediğim ağaç

Dökecek mi çiçeklerini hülyama?

Ve henüz aynalarda yıkanan saç

Bir altın fecri örecek mi rüyama?

Tanrım bitiremediğim bir türküyü

Tamamlayacak mı bilmem ki serçeler...

Ve çözecek mi dersin acep geceler

Beyaz kanatlarında bir altın örgüyü (Onur, 2020, s. 49).

Şiirin birinci dördlüğünde şair ağaçlar çiçeklerini dökecek mi, aynalarda yıkanan saç rüyada bir fecr vakti örecek mi diye şair kendi kendine sorular sormaktadır. Gün sonunda bu durumların yaşanıp yaşanmayacağını sorgular. Şiirin ikinci dördlüğünde ise şair Tanrı'ya seslenmektedir. Ona kendi tamamlamadığı türküyü serçeler tamamlar mı diye sormaya devam eder. Son olarak geceler bir altın örgüyü çözecek mi diye sorar.

“Geçmiş Gün” adlı şiirden alınan dizelerde de zaman teması işlenmiştir:

Geçmiş gün,

Farkında değilim.

Yağmur mu yağıyordu,

Güneş mi vardı

Herhalde vakit erkendi.

Seni bekliyordum

Şehir parkında.

Neden sonra geldin

Bugün olduğu gibi vaktinde.

Bilmem ne demeli

Sana tekrar (Onur, 2020, s. 30).

Şiirde zamanın geçtiğinden bahsedilmektedir. Şiirdeki kişi en son birini beklediği anda kalmıştır, bir şeyler oluyor ama bunun farkında değildir. Beklenen kişi ise vaktinde gelmemiştir. Gün ise geçip gitmiştir artık diyecek bir şeyi kalmamıştır.

Şairin bir başka zaman temasını ele aldığı şiiri “Tanrıma” dır:

Bahçeler yok koşmak için,

*Baş açık, baldırı çıplak,
Şarkımı bitirmeden sabah olmuş;
Kuşları çağıramadım Tanrım
Elimden gelse bütün bulutları,
Yere indireceğim (Onur, 2020, s. 36).*

Şiirde şair şarkısını bitirmeden sabah olmuştur ve burada Allah'a seslenir. Hemen sabah olmasından dolayı kuşları bile çağırmaya zamanı kalmamıştır. Kendi elinde olsa bulutları yere indirip zamanın ilerlemesini istememektedir.

“*Sabaha Karşı*” şiirinde var olan bir zamandan bahsedilmiştir:

*Şehir son uykularında
Ben ki hala uykusuzum.
En uzak yıldızlar
Ey petekleri içindeki arı
Bilseniz,
Her nasipten
Ve her uzanan dudaktan
Mahrum yaşadığımı (Onur, 2020, s. 50).*

Şair, saatin bir hayli ilerlemesine karşın hala uyuyamamıştır. Sadece kendisi uyanıktır, şehir ise uykudadır. Şairi düşündüren durumlar görülür. Şiirin dizelerinde doğadaki varlıklardan arıya ve yıldızlara bir sesleniş vardır. Bu unsurlara kendisinin birçok şeyden mahrum yaşadığını anlatır.

“*Akşam Olur*” şiirinde akşam vaktinin gelmesiyle birçok şeyin unutulacağından bahsedilir:

*Akşam olur unutulur
Akşam olur şarkı söylediğimiz.
Akşam olur avuçlarında
Peteklerini yediğimiz*

Akşam olur muttasıl

Birini düşündürür (Onur, 2020, s. 81).

Şiirde akşam vakti birçok şeyi unutturuyor olarak karşımıza çıkar. Çünkü akşam vaktinin en belirgin özelliği yeryüzünü örtmesi ve saklamasıdır. Akşam vaktinin şaire göre bir başka özelliği ise durup dururken insanların düşünmesine neden olmasıdır.

“Gece” adlı şiirde gündelik hayattan belli bir zamana yer verilmiştir:

İçime şarkılar dolar

Yabancı bir şehirden haber gelir

Bağırır sarhoşlar alabildiğine...

Ve yağmur kesilir farkına varmaksızın (Onur, 2020, s. 78).

Şiirdeki kişi gece vakti olunca yabancı bir şehirden haber geldiğini söyler ve bu haberin etkisiyle şarkı söyleme isteği duyar. Bu esnada sarhoşlar ise alabildiğince bağırırlar. Yağan yağmurlar ise gece vakti farkına varılmaksızın birden kesilir.

“Dün Akşamüstü” adını taşıyan şiirde zamanın insan üzerindeki etkisinden bahsedilir:

(...)

İki gözüm Salah. Necati gitti demek.

İyi dost.

Dün akşamüstü onu gördüm

Omzunda ceketini

Ve yanında

Esmer balıkçı çocukları (Onur, 2020, s. 101).

Rüştü Onur, yakın dostu olan Necati Cumalı'nın gidişine üzülmüştür. Arkadaşının gidişi ise dün akşamüstü olmuştur. Rüştü Onur, üzüldüğü bu durumu iki gözüm diye tabir ettiği Salah Birsal'e anlatır. Onur'un Necati'yi son gördüğü an omzunda ceketini ve yanında esmer balıkçı çocukları vardır.

Şair, “Midye Çıkmayacak” şiirinde her şeyin olması gereken bir zamanı olduğundan bahseder:

Karpuz kabuğu suya deyince tekrar,

Mayo düşünülmez...

Ve mevsimin getirdiği kapı komşusu,

Buharalı midir Çinli midir bilinmez.

Bilinmez Buhara’da akşam olduğu

Kabuğunun içinde midye

Bilir mi acep akşam olduğunu?

Farkında mısın bu yıl,

Ferdası yıl olduğu gibi

Midye çıkmayacak.

Medarlardan gemiler gelmedikçe (Onur, 2020, s. 57).

Mevsimler insan hayatını şekillendirir. Bu mevsimlerde gelen kapı komşusunu kimse tanımamaktadır. Çünkü herkes birbirinde bihaber yaşamaktadır. Şair, bu durumu midye örneği ile anlatmayı tercih etmiştir. Kabuğun içindeki midyenin akşam olduğundan haberi yoktur. Bu yıl ise diğer yıllardan farklı olacaktır, gemiler gelmedikçe midye de çıkmayacaktır.

3.2.5. Geçmiş/ Hatıra

Garip şiirinde olduğu gibi Rüştü Onur da sıradan insanların hayatlarını geçmiş yoluyla gözler önüne serer. Geçmiş, adeta unutulmayan bir bellek niteliğindedir. Garip şiirinde de bunun örneğine rastlamak mümkündür. Oktay Rifat’ın “Eski Zaman” şiirinde geçen şu dizeler geçmiş zamana örnek niteliğindedir: “Eski zamanda/ Büyükler henüz küçük / Ölüler ölmemişti daha/ Altmış para şekerin okkası/ Portakalın sandığı bir mecdiye/ Meyva sebil/ Kiler dolu/ Hamam ustası Nazife/ Yüzüne bakılır taze/ Kâğıtçı Ali Efendi burma bıyıklı/ O vakit de sevişmek vardı/ Ağaca çıksak/ Yerde kalmazdı papucumuz/ Hey gidi günler” (Rifat, 2022, s. 71).

Garip izinde olan Rüştü Onur, geçmişini bir hatıra olarak şiirinde işlemiştir. Bu konuda “Nasıl”, “İsimsiz”, “Mektup” ve “Noktürn” olmak üzere dört şiir kaleme almıştır.

Rüştü Onur, “*Nasıl*” başlıklı şiirinde geçmiş giden günlerini sorgulamaktadır:

Nasıl geçmişti günlerimiz nasıl,

Esen bir step şarkısı halinde.

Ve her gün bir hatıra sahilinde

Nasıl geçti günlerimiz nasıl.

Öten bir kuş ki dalda muttasıl

Şarkılar getirdi bize bahardan

Uzak kaldığımız günler o yardan

Nasıl geçti günlerimiz nasıl (Onur, 2020, s. 48).

Akıp giden zamandan geriye neler kaldığı vurgulanır. Şiirde geçmişteki yaşanılanlar ise bir hatıra niteliğindedir. Uzak kalınan günlerde sevgiliyi ve baharı anımsatan bir ses duyulur. Geçip giden zaman ise durmak bilmemiştir.

Şair, “*İsimsiz*” başlıklı şiirinde geçmişe dair anılarından bahsetmektedir:

İhtiyar aylıkçımız

Geceleri bana hikayeler anlatırlardı

Bağ bozumundan sonra

Sergi yerinde

Bana bir şeyler hatırlatıyor şimdi

Hafızamda kalan

Sigarası ve gözleri (Onur, 2020, s. 58).

Şiirde unutulmayan, hafızalarda yer edinmiş ihtiyar bir adam vardır. Bu ihtiyar adam, belli zamanlarda hikayeler anlatır, üzerinden yıllar geçmiş olsa da adamın hafızasında bazı şeylerin hala izi vardır. Şiirdeki kişi ise bu ihtiyar adamın sigarasını ve gözlerini hiç unutmamıştır.

Şair “*Mektup*” adını verdiği şiirini bölümler halinde oluşturmuştur. Şairin şiire “*Mektup*” adını koyması, mektuplarda geçmişe dair izler bulunduğundandır denilebilir:

1.

Şapkamı potinimi değil

Beni hatırlayınız sadece.

Benim de sevgilim vardı bir zaman

Ve herkes gibi mektuplarım.

3.

Mektubumu rafa koy

Ve hatırla:

Şarkısını bilmediğimiz insanların

Rahmeti bize kaldı (Onur, 2020, s. 72-73).

Şiirde de şair kendisinin hatırlanmasını istemektedir. Hatırlanmayı dış görünüş olarak değil bir birey olarak ister. Mesela şairin de sevgilisi olmuştur. Herkes gibi mektuplar da yazmıştır. Yazdığı mektupların şairi hatırlatan bir araç olarak kalmasını ve yıllar geçse de bu mektuplarla hatırlanmak ister.

Rüştü Onur, “*Noktürn*” adını verdiği şiirinde yine hatırlanmak istemektedir:

Beni beklemektedir penceresinde

Böyle her akşamüstü sarhoşlar.

Sarhoşlar beni hatırlayınız

Yatağım soğumadan evvel (Onur, 2020, s. 52).

Şiire de adını veren noktürn sözcüğü içli, duygulu anlamına gelen müzik parçasıdır. Yine aynı adla bir şiir kaleme alan Garip şairlerden biri de Melih Cevdet Anday’dır. “*Noktürn*” adını verdiği şiirinde “*Bu gece başını alıp gideceğim/ Yağmurun bittiği yere/ Orayı çocukluğumdan beri merak ediyorum*” dizelerinde şair hayatına dair bir şeyleri hatırlama isteği duymaktadır (Anday, 2021, s. 49).

Rüştü Onur da her akşamüstü sarhoşların kendini beklediğini anımsar. Sarhoşların kendisini unutmamalarını ve çok geç kalmadan bu müziğin sesini hatırlamalarını ister.

3.2.6. Tasavvuf

Rüştü Onur'un yetiştiği aile ve yaşadığı çevre şairin tasavvuf kültürüyle yetişmesine katkı sağlamıştır. Dedesi Abdullah Sabri Efendi'nin ve diğer aile büyükleri tarikat şeyhidir. Çocukluktan beri bu kültürle yetişen Rüştü Onur, şiirlerinde tasavvuf ve dini konulardaki kavramlara yer vermiştir.

Şairin Tasavvuf temasını ele aldığı; “İtiraf”, “Dua”, “Nasip”, “Hüvelbaki” ve “Dua” adlı beş şiiri vardır.

“İtiraf” şiirinden alınmış dizelerde tasavvuf edebiyatına dair birçok dize göze çarpar. Şiirin başlığından yola çıkılarak bir itiraf durumu anlatılır:

Ben,

Gülebilmemiz için ağlıyan

Ağlyabilmemiz için gülen adam.

Ben bir tarik-i dünya

Hallac-ı Mansur'dan sonra

Benim derim yüzülecek

Zonguldak'ta

Ve gözlerime mil çekilecek.

Ben bir tarik-i dünya

Ne ev ne bark

Ne çoluk çocuk sahibi.

Bütün malım mülküm

Ellerim ayaklarım

Ve gözlerim.

Kupkuru bir kuyudayım ki

Yusuf'u özlerim (Onur, 2020, s. 87).

Şiirde bir itiraftan söz edilir. Bu itiraf yokluk, hastalık ve işsizlikle geçen bir ömre aittir. Şiirde öncelikle Hallac-ı Mansur olayına bir telmih vardır. Mansur, yaşadığı devirde

gerek siyasi olaylar gerek yanlış anlaşılmalardan dolayı idam edilen biridir. Sözleri ve kendi oluşturduğu yeni fikirleri onu idama kadar götürmüştür. Hallac-ı Mansur'un Allah'ta eriyip yok olmak anlamında söylediği "En-el Hak" yani "Ben Hakk'ım" tasavvuf öğretisi önemli fikirlerin yolunu açmıştır. Bu şiirde Rüştü Onur'un yaşadığı ve yetiştiği dini eğitimin yansımaları görülmektedir. Şair "Tarik-i dünya" kavramıyla dünya ile bağlantısını kestiğini söylemiş ve halvete çekilmiştir. Hallac-ı Mansur tanrıyı insanda gördüğü için türlü türlü işkencelere maruz kalmıştır ve derisi yüzülerek öldürülmüştür. Rüştü Onur da bir gün Mansur gibi derisinin yüzüleceğini ve gözlerine mil çekileceğini düşünmektedir. Rüştü Onur bu dünyada maddi ve manevi anlamda herhangi bir şey elde edememiştir. Yaşadığı hayatta ne evi ne de çocuğu olmuştur. Üstüne bir de hayatının en güzel zamanlarını hastalıklarla geçirmiştir. Rüştü Onur'un elinde tek kalan kendi bedenidir. Bu yokluk dünyasını Hz. Yusuf'un kuyusuna benzetmiştir. Bu kuyu Hz. Yusuf'un üvey kardeşleri tarafından ölüme mahkum edildiği yerdir. Dünya da şair için bu kuyuyu temsil eder. Ve son dizede Hz. Yusuf'u özlediğini söyler.

Rüştü Onur'un "Dua" adlı şiirinde de Tasavvuf teması işlenmiştir:

(...)

Aşkın, ümidin ve nurun,

Ve ruh içinde huzurun,

Doğuyor arkasında gün.

Ne bir mevsim ne gün sonu,

Başlayan bir devirdir bu...

Uzanmış eller Allah'a (Onur, 2020, s. 24).

Şiirde dünyadaki birçok durum yeni bir günle ortaya çıkar. Rüştü Onur'a göre umut, yeni doğacak günle tazelenen bir olgudur. Eller ise sürekli göğe doğru Allah'a dua etmektedirler.

Tasavvuf temine yer verilen bir başka şiirde yine aynı adla kaleme alınan "Dua" şiiridir:

Helal süt emmişim anamdan

Allah affeder taksiratımı.

Yaşamak ve şiir yazmaktan başka

Günahım olmadığını

Allah da bilir

Kullar da (Onur, 2020, s. 79).

Şair yaşadığı hayatın günahsız olduğunu vurgular. Yine de Allah'a günahlarını affetmesi için yalvarır. Rüştü Onur'un kendince iki günahı vardır: Bunların ilki yaşamak diğeri ise şiir yazmaktır. Bunları da başta Allah olmak üzere herkes bilmektedir.

Rüştü Onur, "Nasip" adlı şiirinde bu sefer içerisinde bulunduğu duruma şükretmektedir:

Nasibin dalda çocuk

Uzan uzan dallara

Nasibin yolda çocuk

Düş düş yollara.

Nasibim sensin çocuk

Seni yağmur gibi

Bulut gibi

Gönderen sağ olsun bana (Onur, 2020, s. 76).

Şiirin dizelerine bir çocuğun söyleyişi hakimdir. Bu çocuğun hayatın her alanında nasibi vardır. Nasibini elde etmesi için hareket etmesi, çabalaması gerekmektedir. Şair, nasibini yağmur gibi gönderen Allah'a teşekkür eder.

Onur, "Hüvelbaki" isimli şiirinde de din temi işlenmiştir:

Elimde yoksa,

Gönlümde var

Ne çıkar.

Kış gelecekmiş gelsin,

Kar yağacakmış yağsın,

Bizim Allahımız var

Kocaman (Onur, 2020, s. 69).

Şiire de ismini veren “*Hüvelbaki*”, ölümsüz ve ebedi olan sadece Allah’tır anlamına gelir. Şair Allah’ın yüceliğini, azametini vurgular. Dünya hayatındaki zorluklar karşısında tek dayanak noktasının Allah olduğunu ve onun kudretinin her şeye yeteceğine inanır.

3.2.7. Şehir Teması

Rüştü Onur, hayatının geçtiği yer olan Zonguldak şehrini şiirlerinde tema olarak işlemiştir. Zonguldak, 1920’li yıllarda Karadeniz’in kıyısında yer alan küçük bir kasabadır. Onur şiirlerinde bu kentten “Aziz Şehrim” diye söz etmektedir. Aziz sözcüğü Zonguldak’a kutsallık anlamında da değer katar. Rüştü Onur yer yer Zonguldak’tan sıkıldığını da dile getirmektedir. “*Bu son üç dört ay içinde İstanbul’a yerleşmek istiyorum. Artık son kararım bu. Kulağında olsun Salah, bir iş falan olursa, beni haberdar et. Derhal geleceğim. Bu şehirde yaşamak sıkıyor beni*” (Birsal, 2021, s. 102). Ömrünün son aylarını hep özlem duyduğu İstanbul’da geçirmek ister. Bu durum yaşadığı hastalıktan dolayı olabilir.

Rüştü Onur’un “*Zonguldak*”, “*Memleket*” ve “*O Gemiler Ki*” adlı üç şiirinde şehir teması işlenmiştir.

Şairin şehir temalı “*Zonguldak*” şiiri beş bölümden oluşur. Şiir yirmi beş dizelik bentlerle ve serbest ölçüyle kaleme alınmıştır. “*Zonguldak*” şiirinin ilk bölümünde:

Eğer istersem,

Kitaplarım senin olabilirler;

Hatta şiir defterlerim bile...

Zaten sen olmadığın vakit,

Benim kadar onlar da yalnızdır.

Bu çok sevdiğim;

Karadeniz kasabasında (Onur, 2020, s. 20).

Şair isterse kitaplarının hatta şiir defterlerinin bile sen dediği kişiye ait olabileceğini söyler. Çünkü bu kişi olmadığı vakit çok sevdiği Karadeniz kasabasında şairin kendisi kadar şiir defterleri ve kitapları da yalnızdır.

“*Zonguldak*” şiirin ikinci bölümünde şehrin yaşamına dair ipuçları görülür:

*Eğer istersen,
Söylememi balıkçı şarkısını,
Limana gel bir sabah,
Ben seren direklerinde,
En büyük konserimi vereceğim
Sahil çocuklarına (Onur, 2020, s. 20).*

Sahil kentinde geçimini balık tutmakla sağlayanlar vardır. Bu insanlar balığa çıkarken bir şarkı söylerler. Şair de seslendiği kişiyi limana davet eder, limanda şarkı söyleyip konser vereceğini anlatır.

“Zonguldak” şiirinin üçüncü bölümünde şehre özgü bir işten bahsedilmiştir:

*Eğer istersen
Bir gece geç vakit
Yıldız tutmak için
Ağımızı atalım sulara*

Şiirde karşısındaki kişi eğer isterse bir gece vakti yıldız tutmak için ağları sulara atabileceğini vurgular. Şair, denizden yıldız toplamak istemektedir. Bu dörtlükte de balıklar yıldızlara benzetilmiştir.

Şiirin dördüncü bölümündeki dizelerde:

*Nedense balık yerine,
Yıldız yüzer
Bizim sahilde geceleri...
Ve mavnalar kör kütük sarhoştur.*

Rüştü Onur, kendi sahillerinde geceleri balık yerine yıldız yüzdüğünü söyler. Gece, yük taşıyan gemilerin ise kör kütük sarhoş olduğu yine şiirde vurgulanmıştır.

*Ve nedense bu deniz şiiri
Yıldız, balık pulu, yosun*

Satılmadığı için bu Karadeniz 'de

Yarım kalmıştır (Onur, 2020, s. 21).

Şair, “Zonguldak” şiirinin son bölümünün ise eksik kaldığını ve şiirini tamamlayamadığından dert yakınır. Sebebini ise yıldızın, balık pulunun ve yosunun satılmamasına bağlar. Aslında saydığı şeyler satılmamaktadır. Bu dizelerle şair imkansız hayal etmektedir.

Rüştü Onur, “Memleket” başlıklı şiirinde yine Zonguldak’tan bahseder:

Arı esirgemez peteğini,

Ağaç dört mevsim meyva verir

Kol kola gezer insanlar sokakta...

Ve kocaman bir hindistancevizi kadar

Bizi de düşünür çocuklar rıhtımda (Onur, 2020, s. 90).

Zonguldak kenti arıların bal verdiği, ağaçların meyve verdiği bereketli topraklardır. Doğası, insanlara bütün güzelliklerini sunmaktadır. Bu şehirde insanlar samimi bir şekilde sokaklarda gezerler.

Rüştü Onur, eğitim için bir süre memleketi Zonguldak’tan Kastamonu’ya gitmiştir. Bu gidiş memlekete olan özlemini daha da arttırmıştır. Şair “*Hemen yarın oralara, o doğup büyüdüğüm yerlere, gölgeden evlere, gübre kokan yollara, bahçelere uçup gitsem kuş olup* ”der (Yalçın, 2011).

“*O Gemiler Ki*” şiiri şairin Zonguldak temalı son şiiridir:

Yabancı bir şehri düşünüyorum.

Liman gemilerle doludur,

O gemiler ki

Seren direklerindedir bulutlar.

O gemiler ki tayfaları

Masallarda tanıdığım memleketin

Ilık havasına aşinadır (Onur, 2020, s. 74).

Zonguldak şehri konum açısından önemli bir yere sahiptir. Şiirde gemilerin sırasıyla limanlarda olduğu söylenir. O gemilerdeki tayfalar ise memleketin havasını tanırlar.

3.2.8. Yalnızlık

Rüştü Onur, şiirlerinde yalnızlığın yoğun, etkili taraflarını aktarmıştır. Şairin yalnızlığı erken yaşlarda zoraki eğitim almak için gönderildiği Kastamonu şehrinde başlar. Annesinden ve ailesinden ayrılan şair yalnızlığa alışamaz ve tekrar Zonguldak'a döner. Yalnızlık şairin kendi içerisinde yaşadığı bir eyleme dönüşür. Fatma Kılıç, şöyle demektedir: “Rüştü Onur’un kendi içerisinde yaşadığı yalnızlık; Garip akımı açısından da bakıldığında tam da yaşamına denk düşen, garip olma ve garip kalma niteliği taşıyan yalnızlıktır ” (Kılıç, 2014, s. 124).

Rüştü Onur’un yalnızlık temalı dört tane şiiri vardır: “Nostalji”, “Yalnızlık”, “Uykudan Evvel” ve “Yalnız Bir Adam” şiirleridir.

Rüştü Onur, “Nostalji” şiirinde yalnızlığından bahseder. Bu yalnızlık şöyledir:

Sen aziz şehrim,

Uykusuz yaşadığımı bilmelisin.

Bütün işçilerin

Saçak altında uyuduğu bir saatte,

Ben mızıkça çalarak geçiyorum sokaktan.

Sen aziz şehrim,

Ellerim gözlerim kadar benimsin (Onur, 2020, s. 67).

Şair yaşadığı şehir olan ve ondan hep “Aziz şehir” diye bahsettiği Zonguldak şehrinde yapayalnızdır. “Şair bireysel yalnızlığını imgelerken , aynı zamanda toplum içinde sosyal yönden yalnız olduğunu da ortaya koyar” (Kılıç, 2014, s. 127). Şiirde, işçilerin saçak altında uyuduğu zamanlarda şairin kendisi sokaklardan mızıkça çalarak geçmektedir. Bu sokaklarda kimse yoktur dolayısıyla mızıkçasının da sesini kimse duymamaktadır.

Rüştü Onur’un “Yalnızlık” adlı şiirinde de tema yalnızlıktır:

Ne varsa içimde

Aşktan gayri attım

Ne varsa dışımda

Şapkadan potinden gayri

Sattım.

Ne varsa odamda

Yatak yorgandan gayri

Üstünde yattım...

Ve bir kuşluk vakti

İnsan ayağı değmemiş

Bir yola saptım (Onur, 2020, s. 19).

Şair, şiirde bir kuşluk vakti insanların olmadığı bir yere doğru yola çıkmıştır. Bu gidilen yere daha önce kimse ayak basmamıştır. İnsanlardan ve hayattan kendini tamamen soyutlamıştır. Bunun sebebi ise şairin yaşadığı hastalıktan dolayı kendini yalnız hissetmesi olabilir.

“Yalnızlık” şiirinin devamında şair geride bıraktıklarını anımsar:

Canım insanlar

Ve canım apartmanlarıyla şehir

Geride, benden geride

Artık ben.

Ne dost başı

Ne düşman ayağı düşünebilirim (Onur, 2020, s. 19).

Şair, belki de son kez dönüp bakmıştır yaşanılanlara. Ve artık yapayalnızdır ne dostları ne de düşmanları vardır.

Rüştü Onur, “Uykudan Evvel” adlı şiirinde de yalnızlığını dile getirmiştir:

Ömrümün geçtiği bir şehirdeyim ki

Hatırlamıyorum yolculuğumu.

Benim oyuncaklarımla oynuyor.

Kapıların önünde çocuklar.

Bütün tanıdığım insanlar

Susarak bana bakıyor

Her pencereden sen uzanıyorsun

Her odada annem

Ve her sokaktan kardeşim geliyor (Onur, 2020, s. 37).

Şair uykudan önce kafasında beliren düşüncelerle baş başadır. Yolculuğunu hatırlamamaktadır. Dünyaya dair tanıdığı herkes ona susarak bakmaktadır. Yalnızlık yanında bir de özlem duygusunu da hissetmektedir. Her pencereden sen diye hitap ettiği sevgilisinin özlemini kurmaktadır. Evin her odasında annesini, her sokakta ise kardeşinin gelişini hayal eder. Şairi sevdiği kişilerin hayali hiç yalnız bırakmamıştır.

“*Yalnız Bir Adam*” şiirinde Rüştü Onur, yine kendi yalnızlığını anlatmıştır:

Yalnız bir adam görsem sokakta

Yahut yalnız bir adamla tanışsam

Parkta

Ona en büyük şarkımı söyleyeceğim (Onur, 2020, s. 88).

Şair kendi yalnızlığını rastgele birine anlatma isteği duymaktadır. Bu adam sokakta ya da parkta olabilir. Çünkü sokak ve parklar yalnızlığın duraklarıdır. Şairde tek başına birini görse en büyük şarkısı olan yalnızlığını anlatacaktır.

3.2.9. Yolculuk /Öte Duygusu

Rüştü Onur, yolculukla bulunduğu ortamdan uzaklaşmak ister. Yeni yerler, yeni insanlar tanıma arzusu duymaktadır. Bu durum Garip şiirinde de karşımıza çıkar. Hakan Sazyek’e göre;

İçinde yaşanan zaman ve mekândan uzaklaşma arzusu, daha doğrusu bunların sınırlayıcı koşullarıyla yetinmeme hâli, her şair ya da duyarlı insan gibi Garipçilerde de görülür. ‘Öte duygusu’ olarak adlandırılan bu ruhî durumun başlıca dışa vurumu, kendisini yolculuk özlemi biçiminde belirginleştirir (Sazyek, 2016, s. 215).

Rüştü Onur da şiirlerinde bu yolculuk özlemini dizeleriyle belirgin hale getirir. Şair yaşadığı yerden zaman zaman gitmek ister. Bu şekilde hem duyduğu yalnızlığı hem de hastalığını unutmak istemektedir. Hatta o kadar sevdiği ve aziz olarak gördüğü yer olan Zonguldak’tan bile uzaklaşmak arzusu içerisindedir. “*Rüştü Onur, zaman zaman*

Zonguldak'tan kaçmak istemektedir. Bunun sebebi ise şehirden ayrılınca sıkıntılarının ve yalnızlığının da sona ereceğini düşünür” (Kılıç, 2014, s. 126).

Şairin yolculuk temalı “*Yolculuk*”, “*Veda*”, “*Kuşlar Geldi Cenuptan*”, “*Robenson*”, “*Yolculuk*”, “*Uğurlar Olsun Treni*”, “*Beni Kaçır Kaptan*”, “*Yolculuk*” ve “*Sen*” adlı dokuz şiiri mevcuttur.

Rüştü Onur’un “*Veda*” şiirinden alınan dizelerde ayrılık sürecinden sonra çıkılan bir yolculuk anlatılır:

*Verin ellerinizi dostlar verin,
Uzak limanlara gidiyor gemim.
Verin ellerinizi dostlar verin,
Renklerle sesleri örüyor mevsim.*

*Bir başka limanda yelken ve direk,
Bize unutturacak yolculuğu.
Ve belki de bir okyanus çocuğu
Günleri selamlayacak gülerek (Onur, 2020, s. 22).*

Rüştü Onur, dizeleriyle adeta yolculuk kavramını bizim gözümüzde canlandırır. Artık uzak limanlara giden bir gemi vardır. Bu geminin içerisinde hayalleriyle birlikte yol alan bir yolcu vardır. Başka limana gidildiğinde her şey geride kalacaktır. Ne yelken ne direk akla gelir. Okyanus çocuğu yeni gelecek olan günleri gülerek selamlar.

“*Kuşlar Geldi Cenuptan*” şiirinde yolculuk teması işlenmiştir:

*Kuşlar geldi cenuptan,
Şarkılarımız dalda.
Ve dostlarımız yolda
Kuşlar geldi cenuptan.*

*Bitmek üzere yolculuk
Açtı dalda tomurcuk*

Ey Allah'a gülen çocuk

Kuşlar geldi cenuptan (Onur, 2020, s. 33).

Şiirde kuşların farklı mevsimlerde veya aylarda sıcak ülkelerden yani güneyden dönüşü ele alınmıştır. Şair kuşların gelişiyle birlikte dostların gelişinin de yakın olduğuna değinir. Beklenen yolculuğun uzun sürmeyeceğini söyler. Şair umut doludur çünkü dallarda bile tomurcuk açmaya başlamıştır.

Şair “Robenson” adını verdiği şiirini Sait Faik Abasıyanık’a ithafen yazar:

Ne Tanrı'dan haber

Ne dallarda meyva

Ve ne aynalarda

Mevsimle beraber

Çizilen dünya.

Ve ne kucak açar

Hâtıralar tekrar

Ve ne de dönerler

Gemiler bir daha.

Selam bizden Yuana

Selam bizden Allah'a (Onur, 2020, s. 39).

Rüştü Onur, Necati Cumalı'ya 1.8.1940 tarihli mektubunda Sait Faik'i neden sevdiğini şöyle sıralar: “Çocukluk ve hatıralar, şiir, hayata ve insanlara karşı tükenmez bir sevgi bu üç unsuru benliğinde eritip ruhunun adesesinden geçirdikten sonra bize veriyor” (Birsal, 2021, s. 93).

Garip akımının izinde olan şairlerden biri olan Rüştü Onur, Robenson şiirinde “Garipçiler ile olan konu benzerliğinin yanı sıra şiir başlıklarının benzerliğiyle de dikkat çeker” (Sali, 2018, s. 193). Türk edebiyatında Robenson temalı şiirlerden birini de Orhan Veli Kanık kaleme almıştır. Robenson şiirinde “Çocukluk arkadaşlarımın/ Zavallı Robenson'u ıssız adadan/ Kurtarmak için çareler düşündüğümüz” dizelerinde çocuksu

bir hava vardır (Kanık, 2022, s. 47). Orhan Veli şiirinde küçükken dinledikleriyle bir maceraya atılmak istemiştir.

Garipçilerden etkilenen Rüştü Onur da şiirinde çocuksu bir duyguyla evrenin sınırlarını keşfeden birini ele alır. Bu kişi bulunduğu yerden uzaklaşmak ister amacı ise yolculuğa çıkmaktır.

“Yolculuk” başlıklı şiirde de gidilecek bir yolculuktan bahsedilir:

Ne evim var Tanrım ne bahçem

Ne okyanusta kayığım

Başım okyanus kokan bulutlarda

Ananas kokan sulara ayağım

Biliyorum bulut vermeyecek umduğumu.

Biliyorum benimle gelen gemi

Benimle gitmeyecek.

Ne de olsa orda

Doğmamış yıldızların şarkısını işiteceğim (Onur, 2020, s. 60).

Rüştü Onur, şiirde yolculuğa çıkmadan önce geride bir şey bırakmamıştır. Zaten ne evi ne de bahçesi vardır. Çıkılan yolculuk ise ona umduğunu vermeyecektir. Şairin, karamsar ruh hali şiire olumsuz bir duygu katmıştır. Adeta sitem ettiği bu yolculukta tek başına mücadele etmek zorunda kalacaktır.

Şairin yolculuğu anlattığı bir başka şiiri yine benzer adla kaleme aldığı “Yolculuk ” şiiridir:

Ne bir ışık dallarda

Ne bir yolcu yollarda,

Bitmede gözlerde fer.

Akasya tüveycinde

Bir bahar sevincinde

Özlediğimiz sefer (Onur, 2020, s. 55).

Şiirde özlem duyulan bir yolculuktan bahsedilir. Yolculuğa gidileceğine dair herhangi bir işaret yoktur, yolculuğa çıkma umudu ise bitmektedir.

Rüştü Onur “*Yolculuk*” adını verdiği bir başka şiirinde yine yolculuktan bahseder:

Güzel çamaşırcı!

Lavanta çiçeği dök çamaşırlarıma,

Yolcular sıkılmasın benden,

Yarın gidiyorum zira (Onur, 2020, s. 86).

Şair, gitmeden önce çamaşırlarının güzel kokmasını ister. Nedeni ise yolcuların ondan sıkılmasını istemez. Şairin gideceği yolculuk ise çok yakındır.

“*Uğurlar Olsun Treni*” şiirinde çıkılacak yolculuktan bahsedilir:

Kırk yıllık ahbaplara,

Kırk yıllık hasret türkümü

Söylediğim tren

Uğurlar olsun (Onur, 2020, s. 94).

Gemi ile olan yolculuk yerini trene bırakmıştır. Şair, hasret türküsünü söyleyerek treni uğurlar. Şiirde 40 yıllık dostlara bir veda vardır.

Şair, “*Beni Kaçır Kaptan*” şiirinde çıkılacak bir yolculuktan bahseder:

Beni kaçır kaptan

Bu küçük şehirden.

Çımacı olurum gemine,

Hatta kürek çekmek de gelir elimden

Akıntıya karşı (Onur, 2020, s. 68).

Şiirde şair yaşadığı küçük şehir olan Zonguldak’tan çok sıkılmıştır. Gemi kaptanına seslenir. Yeter ki bu yolculukta onu da yanına almasını istemektedir. Gemide halatları çekeceğini hatta kürek çekmek işini bile yapabileceğini söyler. Rüştü Onur, Zonguldak şehrinden İstanbul’a gitme arzusu duymaktadır. Bu hayalini birçok şiirinde görmek mümkündür.

Rüştü Onur’un “*Sen*” adlı şiirde yolculuk konusu ele alınmıştır:

Yağmur ol, bulut ol, şarkı ol

Yalnız esirgeme kendini bizden.

İçinde yüzdüğün denizden

Daha derindir gecemiz (Onur, 2020, s. 31).

Bu şiirin “yağmur ol, bulut ol, şarkı ol” mısrası Orhan Veli’nin “Hürriyete Doğru” şiirinin “Yelken ol, kürek ol /dümen ol, balık ol, su ol /Git gidebildiğin yere” mısralarını anımsatır (Kamık, 2022, s. 134). Her iki şiirde de gidilecek yerlerin sınırları ve çıkılacak yolculukların zamanı yoktur.

3.2.10. Sosyal Eleştiri

Şiirlerinde hayatlarından bölümleri bulabileceğimiz şairlerden biri olan Rüştü Onur’un neredeyse her şiiri kendi benini yansıtır. Şiirleri ‘Hülasa’ adıyla bir kitapta toplanmıştır. Bu kitap adeta onun hayatının hülçasıdır yani özetidir. Hülasa şiirini Türk edebiyatında ölüm şairi olarak tanınan Cahit Sıtkı Tarancı’ya ithaf etmiştir. Bunu da Salah Birsel’e 31.3.1942 tarihinde yazdığı mektubunda şöyle ifade eder: “Bu şiiri Cahit Sıtkı’ya isteyerek veya istemeyerek ithaf edilmiştir” (Birsel, 2021, s. 100).

Rüştü Onur’un sosyal eleştiri temalı şiirleri “Hülasa” ve “Kiracı” adlı iki şiiridir.

Şair “Hülasa” şiirinde kendi yoksulluğuna bir nevi ağıt yakmıştır:

Ben ölsem be anacığım

Nem var ki sana kalacak.

Ceketimi kasap alacak,

Pardösümü bakkal

Borcuma mahsuben...

Ya aşklarım

Ya şiirlerim n’olacak

Ya sen ele güne karşı

Nasıl bakacaksın insan yüzüne.

Hülasa anacığım

Ne ambarda darım

Ne evde karım var.

Çıplak doğurdun beni

Çıplak gideceğim (Onur, 2020, s. 23).

“*Hülasa*” şiirinde şairin yoksulluk ve hastalıkla geçen yılları anlatılır. Rüştü Onur, ölümünden sonra yaşanacakları kısaca dizelerine döker. Şair kendisi öldükten sonra geride kalan annesi için kaygı duymaktadır. Ona maddi ve manevi olarak bir şeyler bırakamayacağına üzülür. Çünkü şairin, yaşamı parasızlık ve sıkıntı içerisinde geçmiştir. Şair öldükten sonra üzerindeki giysileri bile borçluları alacaktır. Yani ona dair bu hayatta hiçbir şeyi yoktur.

Şair, bir başka dizesinde bu sefer aşklarının ve şiirlerinin unutulup unutulmayacağını sorgular. Son dizelerini ise şiirini annesine seslenerek bitirir. Ve dünyaya geldiği o anda da çıplak olduğunu yine bu dünyadan göçerken de çıplak gideceğini bizlere söyler. Şair, burada bize şu gerçeği anlatır: İnsanlar doğarken yine ölürken de yanlarına hiçbir şey alamayacaklardır.

“*Kiracı*” adlı şiirde de sosyal eleştiri teması görülmektedir:

Bir karım bir de çocuğum olsa

Ve bir de başımı sokacak

Minnacık evim.

Bu kocaman dünyada,

Bütün ömrünce kiracı yaşamak

Sıkacak beni (Onur, 2020, s. 75).

Garip şairlerden Orhan Veli de toplumdaki insanları eleştirir. Onların kıt kanaat geçinseler bile bununla mutluluk duymalarını ironik bir tavırla ele alır. Kanık’ın ‘*Festival*’ adlı şiirindeki “*Ekmek karnesi tamam ya/ Kömür beyannamesi de verilmiş/ Düşünme artık parasızlığı/ Düşünme yapacağın yapıyı/ El tutar ömür yeter/ Yarına Allah kerim*” dizelerle anlatır (Kanık, 2022, s. 79). *Bu dizelerde de imkânsızlıklar içerisinde olan bir toplumun kendi halinden habersiz olması eleştirilmektedir* (Yılmaz A. , 2016).

Şair, “*Kiracı*” şiirindeki ele aldığı kişinin bir beklenti içerisinde olduğunu söyler. Bu kişi öncelikle bir evinin olmasını istemektedir. Küçük bile olsa kendine ait olsun

istemektedir çünkü kiracı olmaktan bıkmıştır. Bütün ömrünce böyle yaşamak onu sıkacaktır.

3.2.11. Ayrılık

Garip şiirinde; insanın sevdiğinden, memleketinden ve yaşadığı dünyadan ayrılması vb. sebepler ayrılık temi olarak şairlerce ele alınmıştır. Orhan Veli Kanık'ın "*İstanbul Türküsü*" şiirinde sevdiği kızdan ayrılması "*Gözlerimden boşanır hicran yaşları Edalı'm, senin yüzünden bu halim*" şairi perişan eder (Kanık, 2022, s. 89).

Rüştü Onur da ilk ayrılığı ailesinden özellikle annesinden ayrılmasıdır. Bu ayrılık lise yıllarının başında yaşanır. Şair ise bu ayrılığa en fazla iki üç ay katlanır. Bu durum onun ilk ayrılığıdır fakat son değildir. Hayatındaki en büyük ayrı kalışlardan biri de eşi Mediha Sessiz'i kaybetmesidir. Hayatının birçok aşamalarını ve yaşadıklarının şiirlerine yansıdığı görülmektedir. Şair; "*Gitti*", "*Uykusunda Terk Ettiğim Şehir*" ve "*Senden Uzak (İlk Gecemi Yaşıyorum)*" üç şiirinde ayrılık temini ele alır.

Ayrılık temalı ilk şiiri "*Gitti*" dir. Bu şiirde Rüştü Onur, giden birinin ardından duyduğu hüznü dile getirmiştir:

Gitti, dönemeyecek o ne yaz ne bahar
Bir matem rüyası yaşayacak kuşlar
Ve yabani otlarla dolacak bahçem.

Gitti,
O gündən beri odası boş
Ve kapısı aralık.
Gitti,
Düğümlendi boğazında hıçkırık.

Gitti,
Aynalarda örümceklenen hayal.
Ve sessizce omuza düşen başlar.

Gitti zehir oldu o günden beri

İçime akan yaşlar (Onur, 2020, s. 25).

Şair, giden birinin üzüntüsünü duyar ve giden kişinin bir daha dönmeyeceğini bilmektedir. Giden kişinin odası boştur ve odasının kapısı aralık kalmıştır. Şiirde giden kişinin isteyerek gitmediği anlaşılır. Çünkü şair boğazında hıçkırıklar düğümlendi derken bu vedanın aslında istemeyerek olduğunu vurgular. Şairin, gidenle birlikte hayalleri de tozlanmış, yıkılmış, boynu bükülmüş ve güzel günler zehir olup içine akmıştır. Bir türlü bitmeyen acı günler vardır. Bu durumlar karşısında şair hüznünü içinde yaşar, şairin gözyaşları içine akar.

“*Uykusunda Terk Ettiğim Şehir*” şiirinde şehirden ayrılma temi işlenmiştir:

1.

Şimdi uykusunda terk ettiğim şehir

Sokaklarımda şarkı söylerim

Ve penceresinde sarışın dul

Bilirim beni beklemektedir.

Ne garip a kardeşim

Bu şehri terk etmek uykusunda

Ve ıslık çalarak düşünmek

Mahrumiyetini gecemizin (Onur, 2020, s. 97).

Şairin bu ayrılık durumu, uyku zamanında yani kimsenin görmediği bir anda yaşanmıştır. Çünkü böyle sessiz veda edebilmek daha kolaydır. Ve ayrılık kimseyle karşılaşmadan olmalıdır. Yoksa şairin her sokakta, her yerde yaşanmışlıklara dair anılarında bir iz vardır. Bunlardan dolayı ayrılmak elbette zor olacaktır.

“*Senden Uzak*” (*İlk Gecemi Yaşıyorum*) şiirinde sevdiği kişiden ayrı kalmış biri vardır:

Toprak ne kadar sıcak

Gece ne kadar güzel olsa

Seni düşünmemek olmaz

Güzel gecede

Ve ıslık çalmamak şarkını

Sabaha kadar...

Halbuki (sen) farkında mısın,

İlk gecemi yaşıyorum

Senden uzak (Onur, 2020, s. 100).

Şiirdeki kişinin çevresindeki her şey ne kadar güzel olsa yine aklına sevdiği kişi gelmektedir. Şiirde, şair sık sık sevdiğine seslenir ve ondan uzakta ilk gecesini yaşadığını hatırlatır. Bu ayrılıktan dolayı hüznü dolu olduğunu bizlere dile getirir. Son olarak sevdiğine bu gecenin yalnızlığın ilk gecesini olduğunu söyler.

3.2.12. Doğa

Garip şiirinden hareketle Rüştü Onur'un şiirlerinde de doğa, canlı ve çocuksu bir duyarlılıkla anlatılmıştır. Kuşlar, ağaçlar, deniz, gökyüzü, bulut, arı, bitki vb. canlı ve cansız her unsur doğada önemli bir yer arz etmektedir. Oktay Rifat'ın, Garip şiiri çizgisindeki şiirleri içeren “*Aşk ve Avarelik Üstüne*”, “*Yaşayıp Ölmek*” adlı şiir kitaplarında doğa sevgisi ve doğanın yaşam kaynağı olduğu anlatılmıştır.

Rüştü Onur da Garip şairleri gibi şiirlerinde doğaya hayranlığını dile getirmiştir. Şair, hayatındaki tüm olumsuzluklara rağmen doğayla birlikte hayata bağlanır ve yaşama sevinci duyar. Şairin doğa temalı şiirleri “*Kuşluk Vakti*”, “*Menba*” ve “*Denize Serenad*” adlı şiirleridir.

Şair, “*Kuşluk Vakti*” adlı şiirinin ikinci bölümünden alınan dizelerinde doğa sevgisine yer vermiştir:

Çıldırasıya seviyorum işte,

Kuşu kuş bileli

Bulut bulut.

Ağacı ağaç bileli

Gölgesinde mesut yaşıyorum.

Kendimi kendim bileli

Şaşırdım ne yapacağımı (Onur, 2020, s. 83).

Şiirde şair; kuşları, bulutu ve ağacı sevdiğini dile getirir. Bunlar şairin yaşama olan sevgisini ve hayata karşı bağlılığının göstergesidir. Şairin sevgisi normal değildir çünkü çıldırması sevmekten bahseder. Dizelerdeki yalın, samimi söyleyiş göze çarpar. Sanki bir Orhan Veli dizesi vardır karşımızda.

“*Menba*” adlı şiir doğayı anlatmaktadır. Menba kelimesi Osmanlıca ’da kaynak anlamına gelir:

Mercan aynasında huzurun

Olgun meyvaya değen dudak

Ve serin sulara yüzen sak

Mercan aynasında huzurun.

Altın saçlar ki omuzda,

Mevsimle yayılmış ıtri.

Petekler dalda ey arı

Bulutlar var uykumuzda (Onur, 2020, s. 54).

Şair, evrende görülen her şeyin bir kaynağı olduğu vurgulanmaktadır. Bu kaynakta doğadaki meyve, bitki, ıtri, arı, bulut gibi unsurlardır. Hem bitki hem de hayvanlar doğanın önemli bir parçasıdır. Rüştü Onur da kendini doğada huzurlu hissetmektedir. Şairin doğup büyüdüğü yer olan Zonguldak, bir sahil kentidir. Şairin denize olan tutkusu buradan gelmektedir. Şair aslında doğanın her unsuruna hayrandır ve bu hayranlık yer yer lirizmle buluşarak şiirlerine yansır.

Şairin “*Denize Serenad*” adlı şiirinden alınan dizelerde denize karşı bir sesleniş vardır:

Neyim varsa

Sana bırakmalıyım deniz

Sende geçmeli mevsimlerim

Sende çiçek açmalı ağaçlarım

Sende yaşamalıyım deniz,

Asi ve hür

Sende ölmeliyim

Bulutlara bakarak (Onur, 2020, s. 26).

Şair neyi varsa her şeyini denize bırakmak ister. Denizi kişileştirerek onu güçlü bir varlık konumuna getirir. Mevsimlerin, ağaçların, yaşamının hepsi deniz de olmalıdır. Yaşamak gibi ölmenin de denizde olması gerektiğini haykırır.

3.2.13. Özgürlük

Garip şiirinde özgürlük teması işlendiği gibi Rüştü Onur'un da şiirlerinde özgürlük temi ele alınır. Orhan Veli, "Rahat" adı taşıyan şiirinde "Şu kavga bir bitse dersin/ Acıkmasam dersin/ Yorulmasam dersin/ Çişim gelmese dersin/ Uykum gelmese dersin/ Ölsem desene!" evreni sorgulamaktadır (Kanık, 2022, s. 239). Orhan Veli; özgür bir dünya arzular, insanların başka şeylere ihtiyaç duymadan yaşamalarını istemektedir. Fakat böyle hayalin gerçekleşmesi ancak ölünce mümkündür.

Rüştü Onur'un da benzer ismi taşıyan "Rahatlık" şiirinde evren sorgulanır:

Beni rahat bıraksa,

Toprağın altında kertenkele

Kabuğun içinde kurt.

Ve uyusam

Mavi bir deniz ortasında başım.

Ve biz hatırlatmadan da bilse

Ağaç ağaç olduğunu

Bulut bulut

Çiçek vakitsiz de açsa,

Kuş yem yemeden de uçsa

Başımızın üstünde (Onur, 2020, s. 27).

Şair, şiirinde söylediği gibi artık rahat bir hayat sürme gayesindedir. Tek başına kalmak, onu kimsenin rahatsız etmemesini istemektedir. Kurallar olmadan devam eden bir evren düşünmektedir.

3.2.14. Sıradan İnsanların Yaşamı

Garip şiirinde olduğu gibi Rüştü Onur da şiirlerinde sıradan insanların yaşamını şiirine yansıtmayı başarmıştır. Sıradan insanlara bağlı olarak ortaya çıkan gündelik hayat da önemli temalardan birisi olmuştur. İnsanı yaşama dair tüm gerçeklikleri ile şiire konu edinen Garip şairleri; sıradan, gündelik insan manzaralarını Türk şiirinde ilk defa kullanmışlardır. Garip şairlerinden Orhan Veli'nin "*İnsanlar*" şiirinde tek düze bir hayatı anlatır. "*Ne kadar seversem o insanları! / O insanlar ki, renkli, silik/ Dünyasında çıkartmaların/ Tavuklar, tavşanlar ve köpeklerle beraber/ Yaşayan insanlara benzer*" (Kanık, 2022, s. 49). Şiirin dizelerinde şair bu hayatı silik ve renkli çıkartmalara benzetmiştir.

Rüştü Onur da sıradan insanların yaşamı temasını "*Memnuniyet*", "*Ev Sahibimiz*", "*Balkon*", "*Dört Yol Ağzı*", "*Aralık Kalsın Kapım*" ve "*Pansiyon*" adlı altı şiirinde kullanmıştır.

"*Memnuniyet*" şiirinden alınmış dizelerde Rüştü Onur sıradan insanları ele almıştır:

Benden zarar gelmez

Kovanındaki arıya

Yuvasındaki kuşa;

Ben kendi halimde yaşarım

Şapkamın altında.

Sebepsiz gülüşüm caddelerde

Memnuniyetimden;

Ve bu çılgınlık delicesine

İçimden geliyor.

Dilsiz değilim susamam

Öyle ölümler gibi

Bu güzel dünya ortasında (Onur, 2020, s. 104).

Şiirinde şair, karşımıza kendi halinde yaşayan ve kimseye zarar vermeyen biri olarak çıkar. Ahmet Özer, bir yazısında şairin “*Memnuniyet*” şiiri hakkında “*Gencecik bir yüreğin yalın, sessiz ve kendi içinde boy veren çocuksu güzelliği görülmektedir*” demiştir (Özer, 2010, s. 2). Şair hayatı sevmektedir ve bunu çılgınlık derecesinde tasvir eder. İçinden geldiği gibi yaşamayı tercih eden şair hayatın güzelliklerini ve yaşamının sevincini haykırır. İsmet Özel, Memnuniyet şiiri hakkında: “*Biz hangi insanız sorusuna cevap verenler büyük şairdir. Rüştü Onur’u da bu şairler arasında görmektedir. İnsanı onun dizelerinde görmek mümkündür.*” bu sözleri söyler.⁵

“*Ev Sahibimiz*” başlıklı şiirden alınan dizelerde de günlük yaşam işlenmiştir:

Ne garip adamdır bizim ev sahibi

Karısına kızarsa eğer

Veya ağrırsa başı

Bütün gün şarkı söyler (Onur, 2020, s. 46).

Şiirde kiracı, ev sahibinin hareketlerini garip bulmaktadır. Adam karısına veya herhangi bir şeye kızdığında kendi kendine şarkı söylemektedir. Yapılan bu şarkı söyleme işi ise tüm gün sürmektedir. Bu şiirde kiracı olan kişinin sitemi de görülmektedir. Sıradan hayat, komşular ve çevre her zaman Garip şiirinde yer bulmuştur.

Türk kültüründe balkon kavramı dışarıya açılan kapıdır. Rüştü Onur’un da “*Balkon*” şiirinde gündelik hayattan bir mekan olan balkon ele alınmıştır:

O balkona çıkar her akşam

Ve balkonda uyur.

Küçük bir yıldızla akrabalığı

Nedendir bilinmez (Onur, 2020, s. 84).

Şiirde her akşam balkonda uyuyan bu adam, Orhan Veli şiirinde karşımıza ‘*Montör Sabri*’ olarak çıkar. “*Montör Sabri ile/ Daima geceleyin/ Ve daima sokakta/ Ve daima sarhoş konuşuyoruz/ O her seferinde/ ‘Eve geç kaldım.’ diyor. Ve her seferinde/ Kolunda*

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=fMKBPqXYiGo> (Erişim Tarihi: 05.04.2023)

iki okka ekmek” (Kanık, 2022, s. 217). Dizelerde Sabri Bey her gece sokakta sarhoş dolaşır. Her seferinde eve geç kaldığını söyler.

Rüştü Onur’un “*Balkon*” şiirindeki kişinin balkonda uyuma sebebi ise küçük bir yıldızla akrabalığa dayandırılır. Şair sıradan bir durumu yansıtır.

Rüştü Onur, “*Dört Yol Ağzı*” şiirinde toplumdaki bazı insanların durumlarından kesitler sunmuştur:

Dört yol ağzına oturmuşum,

Mektup yazıyorum isteyene.

İnce belli bir kapatma,

Hovardalığından şikayetçi dostunun.

Sarışın bir kadın,

Mektup bekliyor askerdeki kocasından.

İşçi karısından şikayetçi

Garson patronundan.

Ve bütün bu insanların

Derdi bana düşüyor

Akşam olunca (Onur, 2020, s. 85).

Garip şairlerden Melih Cevdet Anday da “*Telgrafhane*” adlı şiirindeki “*Düzelmeden memleketinin hali/ Düzelmeden dünyanın hali/ Gözüne uyku girmez ki/ Uyumayacaksın*” dizelerinde toplum sorunlarına duyarsız kalmamaktadır (Anday, 2021, s. 101). Anday da toplumdaki gördüklerini Rüştü Onur gibi sürekli yazma zorunluluğu hisseder. Şairler, mektup ve telgraf yoluyla toplumun düzenini beğenmemektedir ve bunu duyurmaya çalışmaktadırlar.

Rüştü Onur’un “*Dört Yol Ağzı*” şiirindeki mektupların içeriği çeşit çeşittir. Mektuplar; askerdeki kocaya, patronuna, dostuna vb. şekillerde yazılmıştır. Rüştü Onur, akşam olunca tüm bu insanların dertlerini kendine dert edinmektedir.

Rüştü Onur’un “*Aralık Kalsın Kapım*” şiirinde de sıradan bir durumdan bahsedilir:

Biri var kapımda,

Kimdir, nereden geldi bilinmez.

Sigarası, kibriti var mı

Sorsam beni hatırlar mı

Kim bilir.

Kapıyı arala yavrum

Aralık kalsın kapım (Onur, 2020, s. 102).

Günlük hayatta, kapımıza bazen biri gelir. Kim olduğunu önceden tanımak güç olabilir. Bu kapıdaki kişiye beni hatırlar mı diye soru sorulabilir. Tüm bunların sonucunda kapıyı aralık bırakmak gerektiği söylenir.

Rüştü Onur'un "*Pansiyondan*" isimli şiirinin dizelerinde de sıradan bir olay işlenmiştir:

Vah zavallı yıldız

Seninde mi uykun kaçtı

Bizim gibi

Bizim uykumuzu

Çiçekçi kız kaçtırdı

Çocuk bahçesindeki...

Senin uykunu kimler (Onur, 2020, s. 103).

Şiirde yıldız ile insanlar arasında benzerlik kurulmuş, her ikisinin de uykuları kaçmıştır. Bizim dediği kişilerin uykusunu çiçek satan bir kız kaçırmıştır. Bu kızla çocuk bahçesinde karşılaşmışlardır. Yıldızın ise uykusunu kimin kaçırdığı belli değildir.

3.2.15. Ölüm

Garip şairleri gibi Rüştü Onur da şiirlerinde ölüm temasına yer vermiştir. Ölüm kavramı kaçınılmazdır. Ama sıradan insanların ölümü ise oldukça sessizdir. Bu durumu Orhan Veli'nin "*Kitabe-i Seng-i Mezar*" şiirinde Süleyman Efendi'de görmek mümkündür. "*Bir akşam uyudu/ Uyanmayıverdi/ Aldılar, götürdüler/ Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü/ Duysalar öldüğünü alacaklılar/ Haklarını helal ederler elbet/ Alacağına gelince/ Alacağı yoktu zaten rahmetlinin*" (Kanık, 2022, s. 59). "*Kitabe-i Seng-i Mezar*" şiirinde Süleyman Efendi'nin ölümü çok sessiz olmuştur. Hatta bir akşam uyumuştur

fakat tekrar uyanamamıştır. Ölümün acı yüzü de şiirde dizelere yansımıştır. Süleyman Efendi'nin bu dünyada alacağı bir şey de yoktur.

Garip izinde olan Rüştü Onur da genç yaşında ölüm gerçeğiyle karşılaşır. Zatürre ile başlayan hastalığı şairi ölümün kıyısına getirir. Kelebek ömürlü şair; umutlarını, şiirlerini, hayallerini, yarım kalmışlıklarını ve aşklarını geride bırakarak bu dünyaya veda etmiştir. Şairin ölüme bakışı her şeye rağmen umut doludur.

Ölüm temalı şiirleri yedi tanedir. Bunlar: “*Şair Leyla Sokağı*”, “*Elveda*”, “*Ellerime Ve Ayaklarıma Veda*”, “*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*”, “*Gayret*”, “*Herhalde*” ve “*İsimsiz*” adlı şiirlerdir.

Rüştü Onur'un “*Şair Leyla Sokağı*” şiirinde ölüm temi anlatılmıştır.

Payıma düşen toprak parçası

Senin de payına düşer.

Ayrılık gayrılık yok

Ölüm nefesinde nasıl olsa.

Amma henüz vakit erken

Daha gün

Karşı apartmanın balkonunda

Dur bakalım hele

Ben salata satayım

Şair Leyla sokağında

Sen gene koş

Bez fabrikasındaki

Tezgahının başına.

Ölüm içimde

Ölüm dışımda

Ölüm talihsiz aşımda

Ölüm kuru başımda

Teselli benim gözyaşımda (Onur, 2020, s. 91).

Şair son günlerini şiire de adını veren Leyla Sokağı'nda geçirmiştir. Şair bu sokakta üç ay gibi kısa bir süre yaşamıştır. Şair bu sokakta manav dükkanında salata satarak geçimini sağlar. Eşi Mediha ise bez fabrikasında çalışmaktadır. Bu sokakta hayat arkadaşı Mediha Sessiz ile ölümün kıyısında bir hayat yaşamıştır. Onları amansız ölüm burada yakalamıştır. Burada hem mutlu hem de ölümün yaklaştığını bilmektedirler. Rüştü Onur, “Şair Leyla Sokağı” şiirinde herkesin bir gün öleceğinden bahseder. Hayattan insana düşen sadece bir kuru toprak parçasıdır. Ölümün her yerde olduğundan bahseder. Ölüm ne zaman geleceği belli olmayan fakat ne olursa olsun gelecek bir olgu olarak anlatılmıştır.

Rüştü Onur, hayatının son günlerini yaşamaktadır. “Elveda” şiiri de onun hayata veda edişinin şiiridir:

Elveda ey hayat, elveda dünya;

Elveda bahçesinden geçtiklerim.

Elveda kahvesini içtiklerim

Elveda yarım bıraktığım rüya.

Elveda uzak dağlar arkasında

Ey benim şarkımı söyleyen çocuk.

Elveda bir ömür boyu süren yolculuk,

Elveda ey kuş ki dallar arasında (Onur, 2020, s. 43).

Şaire göre ölüm kaçınılmazdır ve şair ölümün mutlak son olduğunu ifade etmiştir. Şairin yakalandığı hastalığın tedavisi yoktur, ölüm ise ona her şeyden daha yakındır ve şair bunu bilmektedir. Şiirin her dizesinde bir şeye veda eden bir kişi karşımıza çıkmaktadır. Dünyaya, insanlara, ailesine, yakınlarına, hayallerine, çocukluğuna kısacası onu var eden tüm şeylere seslenerek elveda der. Artık ölümden kurtuluş yoktur.

Şairin ölümü anlattığı bir başka şiiri de “*Ellerime Ve Ayaklarıma Veda*”dır:

Öleceğim vakti bekliyorum,

Bilinmez hangi gün hangi saat?

Kim bilir belki öldüm

Bir şeyin farkına varmadan.

Ama henüz veda etmedim

Ellerime ayaklarıma.

Ve gözlerimin huzurunda

Af dilemedim

Bu sarhoş kalpten

Bu kuru baştan (Onur, 2020, s. 71).

Rüştü Onur, yakalandığı hastalıktan bir türlü kurtulamamıştır. Bu hastalıktan dolayı durumu sürekli kötüleşir ve artık ölüm ona bir adım yakındadır. Ölümün hangi saat, hangi gün geleceği ise bilinmemektedir. “Rüştü Onur’un ellerine vedası aslında şiirlerine, ayaklarına vedası ise farklı farklı sokaklarda gezmek istediği şehrine vedasıdır” (Sali, 2018, s. 195). Düşünceler bunlarla kalmamaktadır, sarhoş kalbinden ve kuru başından da özür dilemesi gerektiği aklına gelir.

Rüştü Onur’un “Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü” şiiri beş bölümden oluşmaktadır. Aşağıda birinci bölüme ait dizelere yer verilmiştir:

Odası odama bitişik

Islık çalardı geceleri

Arada bir

Mektup alırdı memleketten.

Son mektubu

İadeli taahhütlü

Okumak nasip değilmiş meğer.

Bir de paketi geldi

Bayram çöreği göndermiş annesi (Onur, 2020, s. 92).

Rüştü Onur, şiirinde yakın arkadaşının ölümünü ve ölümünden sonra yaşadıklarını anlatmaktadır. Şair pansiyoner olan arkadaşının ölüm hikayesini duyurmaktadır. Bu arkadaşın arada bir memleketinden mektup aldığını bilmektedir. Bu pansiyoner arkadaşın son mektubu almış fakat bunu okuyamamıştır. Mektubun yanında bir de pansiyonerin

annesi oğluna bayram çöreği göndermiştir. Ama arkadaşı ne mektubu okuyabilmiş ne de bayram çöreklerini yiyebilmiştir, ölüm ansızın gelmiştir.

“*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*” şiirinin ikinci bölümünde ölüm olgusu gerçekleşmiştir:

Şu duvarın arkasında ölmüş

Duyan var mı?

Kim verdi suyunu?

Hayır ölmemiş

Halsiz yatıyor biçare.

Bakin gözleri gülüyor (Onur, 2020, s. 92).

Şair ise pansiyoner arkadaşının ölümüne inanmamaktadır. Halsiz yattığını söylemektedir. Böyle düşünmesinin nedeni ise gözlerinin gülüyor gibi görünmesindedir.

Üçüncü bölümü verilen “*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*” şiirinde cenaze için pansiyonerin evden çıkarılışı anlatılır:

Onu götürdüler omuzlarında,

Yalnız potinleri

Ve elbiseleri kaldı odasında.

Çıplak gidiyor... Üşüyecek.

Ceketimi versem giyer mi dersin? (Onur, 2020, s. 92).

Şiirde pansiyoner arkadaşından geriye yalnız ayakkabıları ve elbiseleri kalmıştır. Üzerinde ise bu dünyaya ait hiçbir şey yoktur. Şair; arkadaşının bu durumuna üzülür, onun üşümüş olacağını düşündüğünden ceketini vermek ister. Bu durum şairin halen arkadaşının ölümünü kabullenmediğini göstermektedir.

“*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*” şiirinin dördüncü bölümünde arkadaşı ölmüş olsa bile bir bekleyiş söz konusudur:

Günaydın diyorum,

Odasından geçerken.

Odası boş

Penceresi açık.

Gelecek herhalde dostum.

Açık kalsın kapısı (Onur, 2020, s. 93).

Şair, pansiyoner arkadaşına her zamanki gibi günaydın der. Odasının penceresini bile açık tutar, dostunun geleceğinden ümitlidir. Bu şiir insanların sevdiklerinin ölümünü yıllar geçse de kabullenemeyişinin dizelere yansımadır. Ölmek bedenen olan bir eylemdir, ruhen ise ölen insanlar hep bu dünyada var olacaktır.

“*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*” şiirinin son bölümünde ise hayatın her şeye rağmen devam ettiği dile getirilmiştir:

Beyhude çevirmeyiniz,

Radyolarımızın düğmelerini

Ne ajans söyleyecek

Ne gazeteler yazacak,

Şarkısı bittiğini dostumun.

Yağmur gene yağacak

Gene bulutlar sarkacak

Dallarımızdan (Onur, 2020, s. 93).

Şairin arkadaşının ölümü her şey gibi sıradandır. Çünkü onun ölümünü ne radyolar söyleyecek ne de gazeteler yazacaktır. Halbuki arkadaşının şarkısı bitmiştir. Dostu öldükten sonra ise hayat kaldığı yerden devam edecektir. Yine yağmur yağacak, yine bulutlar sarkacaktır dallardan.

Rüştü Onur’un ölüm temalı şiirlerinden biri de “*Gayret*” tir. Şair şiirinde ölümün her şeyden daha yakın olduğunu ifade eder:

Ve başlar vakitsiz daveti,

Gece kuşlarının.

Göz açabilirsen aç

İki laf edebilirsən et.

Kaşla göz arasında ölüm

Peşimiz sıra.

Hangi dala el atsak,

Nedamet.

Başucumuzda cehennem

Ayakucumuzda cennet

Gayret Tanrım, gayret (Onur, 2020, s. 63).

Gece kuşlarının zamansız davetinden dolayı bir şey yapmak mümkün değildir. Ölüm de böyledir işte her an gelebilir. “Ölüm düşüncesi şairin peşine takılmakla kalmaz; iki lafın arasına girer adeta” (Günbaş, 2010, s. 5). Şair sonra hangi dala el atsak pişmanlık olduğunu söyler. Bizi bekleyen cehennem ve cennet kapıları vardır. Şairin ölüm duygusunu en iyi yansıtan şiirlerinden biridir. Kemal Bek, Rüştü Onur’un ‘Gayret’ şiirini “Anlatım ve konu bakımından Cahit Sıtkı esintisi duyulur” şeklinde yorumlar (Bek, 2004, s. 97). Çünkü ölüm denilince Türk edebiyatında akla Cahit Sıtkı Tarancı gelir. Tarancı da şiirlerinde ölümü tema olarak işlemiştir. Rüştü Onur da yaşam ile ölüm arasındaki çizgide şiirler kaleme almıştır. Rüştü Onur da ölümü Tarancı gibi yer yer karamsar olarak ele almıştır.

Ölüm temasını işleyen en güzel şiirlerden biri de “Herhalde” dir:

Herhalde bir gün

Mektup yazamayacağım Memo 'ya

Vapura binemeyeceğim belki

Belki de komşunun kızı,

Camlarda başkasını bekleyecek

Beni kimler taşıyacak

Nasırlı omuzlarında

Acep kimler giyecek,

Cici esvaplarımı.

Herhalde atıma binemeyeceğim tekrar (Onur, 2020, s. 53).

Şair, ölümü beklemektedir. Ölümün gelişiyle hayatında değişiklikler olacaktır. Mektup yazmak, vapura binmek gibi eylemleri yapamayacaktır. En önemlisi camlarda onu bekleyen komşu kızı artık onu beklemeyecektir. Kendi tabutunu kimlerin taşıyacağını merak etmektedir. Atına da tekrardan binemeyeceğine üzülür. Bu dünya hayatından ayrılmak ölümün gerçek yüzüdür. Şair ölümünden sonra hiçbir şeyin aynı kalmayacağını farkındadır.

Şairin ölümle ilgili son şiiri “İsimsiz” adlı şiir de ölümle birlikte insanların eşit olacağını işlemiştir:

Bir avuç toprak sana

Bir avuç toprak bana

Dünyada değilse de

Karanlıkta yan yana.

Sen ev sahibi

Ben kiracı

Şu bir işsiz adam

O bir patron

Bu bir serseri

Öte yanda bir mirasyedi

Dünyada değilse bile

Mezarlıkta yan yana (Onur, 2020, s. 89).

Şiirde dünyada olmayacak eşitliğin ve adaletin öldükten sonra olacağı anlatılır. Şair kendisini kiracı olarak, karşısındaki kişiyi ise ev sahibi olarak görür. Çevresindeki diğer insanları ise patron, serseri, mirasyedi şeklinde sınıflandırır. Ama unvanların ölümden sonra hiçbir önemi kalmayacaktır. Mezarlıkta çünkü herkes yan yana yatacaktır.

3.2.16. Arzu/İstek

Arzu teması Garip şiirinde de kullanılan temalardan biridir. Arzu, bir şeyin olabileceğini düşünmek ve istemektir. Rüştü Onur, hayatındaki çoğu durumu hayal eder ve ister. Bu

istekler bazen kendisi bazen de yaşadığı memleketi içindir. Bu arzu teması içerisinde güzel şeylerin olabileceğini de barındırır. Şairin bu konuda “*Bulutlar*”, “*İsimsiz*”, “*Davet 1*” ve “*Davet 2*” adlı dört şiiri mevcuttur.

“*Bulutlar*” adlı şiirden alınmış dizelerde arzu teması işlenmiştir:

Bulutlar seren direklerinde,

Bulutlar yelken dolusu.

Arzular nar ağaçlarında

Arzular sepetler dolusu.

Sarı gül dallarında.

Arzular kırkı içinde

Arzular doğmamış çocuğumun

Bahar sevincinde (Onur, 2020, s. 34).

Bulut, burada arzu kavramıyla özdeşleşmiştir. O kadar çok arzu edilen durumlar vardır ki bu durumlar yelken dolusu şeklinde ifade edilir. Bu isteklerin ise ne sınırı ne de miktarı belli değildir. İsteklerin gerçekleşmesi için uzun zaman gerekmektedir. Belki de hiç olmayacaktır bu istekler.

Rüştü Onur, “*İsimsiz*” adlı şiirinde de bir isteğini dile getirmiştir:

Size bulutları verebilirim

Ve hatta yatağımı bile.

Bana yalnız kocaman gemiler verin.

O kocaman gemilerle

Bir üstüva memleketinden

Bir pula satın aldığım

Baharı getireceğim (Onur, 2020, s. 80).

Rüştü Onur, siz diye seslendiği kişilere bulutları hatta yatağını bile verebileceğini söyler. Bunların karşılığında onlardan sadece büyük bir gemi istemektedir. Şair gemilerle başka memleketten baharı getirmek arzusundadır. Baharı ise pul karşılığında almıştır.

Şair “*Davet 1*” adını verdiği şiirinde bir arzusundan bahsetmiştir:

*Sen açabilirsin kapımı,
Benden habersiz.
Ve odama,
Kendi odan gibi girebilirsin.
İstersen yatağıma;
Benim gibi uzan boylu boyunca
İstersen bir sigara yak tabakamdan (Onur, 2020, s. 98).*

Şairin karşısında sen diye hitap ettiği biri vardır. Bu kişiden kendisinden izin almadan odasına girebileceğini hatta daha da özel olan yatağına bile yatabileceğini söyler. Tüm bunların üzerine bu kişiye sigara da yakabileceğini söyler. Şair burada sen diye seslendiği kişiyi açık açık davet etmektedir. Bu davet karşısında her şeyini paylaşacağını söyler.

Rüştü Onur'un Salah Birsal'e armağan ettiği “*Davet 2*” şiirinde de tema arzudur:

*Kitaplarım şeker sandığında,
Kendi kitapların gibi aç.
Yolculuk canını sıkarsa eğer,
İster götür onları beraberinde.
Bana yalnız
Yastığının altındaki
Şiir kitabını bırak (Onur, 2020, s. 99).*

Şiirde yine bir istekten bahsedilir. Rüştü Onur, samimiyet kurduğu dostu Salah Birsal'e karşı içten davranır. Evinde kitapları şeker sandığındadır ve onları isterse dostuna kendi kitapları gibi okuyabileceğini söyler. Bununla yetinmezse kitapları yolculukta yanında da okumak için götürebileceğini hatırlatır. Sadece dostu Salah Birsal'den bana yastığının altındaki kendi şiir kitabını bırak diye istekte bulunur.

3.2.17. Özlem

Garip şiiri ve Garip hareketi etkisinde kalan Rüştü Onur da özlem temasına şiirlerinde yer vermiştir. Garip şairlerinden Orhan Veli Kanık'ın en bilinen şiirlerinden “*Tren Sesi*” şiirindeki tren yalnızlığın, çaresizliğin, uzaklığın, özlemin, kimsesizliğin sembolü niteliğindedir. “*Garibim/ Ne bir güzel var avutacak gönlümü/ Bu şehirde/ Ne de bir*

tanıdık çehre/ Bir tren sesi duymaya göreyim/ İki gözüm/ İki çeşme” dizelerinde özlemin insanı sürüklediği buruk acı dile getirilmiştir (Kanık, 2022, s. 90).

Rüştü Onur, var olan ya da hayalini kurduğu şeylere hep bir özlem duymaktadır. Bunlar: ailesi, sevgilisi, memleketi ve olmak istediği dünya vb. birçok unsurdur. Rüştü Onur’un bu özlemini şiirlerinde de görmek mümkündür.

Şairin özlem konusunda kaleme aldığı tek şiiri “*Ben Bir Şehirdeyim Ki*” dir. Rüştü Onur, özlem duygusunu dile getirir:

Ben bir şehirdeyim ki

Mevsim boyunca

Sizi düşünürüm (Onur, 2020, s. 45).

Rüştü Onur, sevdiklerine karşı bir özlem içerisindedir ve sevdiklerinden ayrı kaldığı zamanlarda sürekli onları düşünmektedir. Bu düşünmeyi ise mevsim boyunca diye ifade etmektedir.

3.2.18. Çocukluk

Garipçilerin şiirlerinde ele aldığı temalardan biri de çocukluktur. Onlar gibi Rüştü Onur da çocukluğu şiirlerinde işlemiştir. Çocukluk dönemi insan hayatında anılarla, özlenen günlerle bilinen bir dönemdir. Garipçiler de şiirlerinde çocukluğun getirmiş olduğu kavramlarla şiir dünyasını zenginleştirmişlerdir.

Türk şiirinde çocuğun anlatıcı figür kimliğiyle görünmesi, örnekleri, 19. Yüzyılın son çeyreğinde verilmeye başlanan pitoresk tarzın içerisinde, bir çocuk resminden hareketle yazılan kimi şiirlerin ve Tefik Fikret’in pedagojik amaçlı Şermin (1914)’inin dışında ilk kez Garip hareketiyle gerçekleşir” (Sazyek, 2016, s. 204).

Çocukluk temasını şiirinde en fazla kullanan şairlerden biri de Orhan Veli Kanık’tır. Orhan Veli; “*Bayram*”, “*Gözlerim*”, “*Rüya*”, “*Ağacım*”, “*Gemilerim*”, “*Masal*”, “*Saka Kuşu*”, “*Ağacım*”, “*Kuş ve Bulut*” şiirlerinde çocuk figürünü kullanmıştır.

Rüştü Onur da çocukluğun getirdiği hayal dünyasını şiirlerinde yansıtmıştır. Şiirlerde; oyun, tekerleme, kuşlar, ağaç, masal, kargalar vb. unsurlara yer vermiştir. Çocukluk temasına yer verdiği iki şiiri “*Bir Şarkı Söyle Yavrum*” ve “*Bahar*” dir.

Rüştü Onur, “*Bir Şarkı Söyle Yavrum*” şiirinde bir çocuğun ağzından olanları anlatmıştır:

*Bir şarkı söyle yavrum,
Kuşlar meyvalar dalda.
Ve bütün arzular,
Allaha giden yolda.
Bir şarkı söyle yavrum.*

*Neylesek vakit dar
Akşam bacamız tütmez.
Dallarda kuşumuz ötmez*

Bir şarkı söyle yavrum (Onur, 2020, s. 38).

Şiirde kullanılan yavrum kelimesinden şiirde hitap edilen kişinin çocuk olduğu tahmin edilmektedir. Bu çocuğa her ne olursa olsun şarkı söyle denilmektedir. Bu şekilde duyguların ve düşüncelerin dışı vurumu sağlanmaktadır. Hayat devam etmektedir, yaşamın süresi ise kısadır. Yine de bir şarkı söylenilmesi gerektiği istenilmektedir. Belki de şair içindeki çocuğa seslenmektedir.

Çocuksu duyguların şiire hakim olduğu bir başka şiir “Bahar” dır:

1.

*Bir sabah bütün kuşları
Çağırarak için odama
Sabahı bekleyeceğim pencerede
Biliyorum güzel olacak
Kuşlarla hasbıhal sabah sabah.*

2.

*Ve saka kuşuna sesleneceğim.
Çocukken olduğu gibi
Erik ağacında (Onur, 2020, s. 41).*

Şair, şiirde doğanın bir parçası olan kuş imgesinden yararlanmıştır. Şairin şiirinde kuş, çocuklukla özdeşleşmiştir. Orhan Veli ise “*Bayram*” şiirinde kargalarla konuşur. “*Kargalar sakın anneme söylemeyin/ Bugün toplar atılırken evden kaçıp/ Harbiye Nezaretine gideceğim/ Söylemezseniz size macun alırım/ Simit alırım, horoz şekeri alırım*” (Kanık, 2022, s. 50). Dizelerinde bir çocuğun kargalarla konuşması ve onunla iş birliği içerisinde olduğu görülmektedir.

Rüştü Onur da bir sabah bütün kuşları odasına çağırıp onlarla arkadaşça sohbet edeceğini söyler. Şimdilerde ise erik ağacına çıkarak, saka kuşlarına seslenmeyi hayal etmektedir.

3.2.19. Sitem

İnsanlar zaman zaman başlarına gelen durumlar için sitem ederler. İçerisinde yaşadıkları durumlar, aşamadıkları problemler ve anlayamadıkları düşünceleri buna sebep olur. Garip şairlerden Orhan Veli Kanık’ın kendisini kimsenin anlamadığını dile getirdiği “*Anlatamıyorum*” şiiri buna en güzel örneklerden biridir. Şair, “*Ağlasam sesimi duyar mısınız/ Mısralarımnda/ Dokunabilir misiniz/ Göz yaşlarım, ellerinizle*” dizelerinde çaresizlik ve sitemle karışık bir duyguya yer verilmiştir (Kanık, 2022, s. 75).

Rüştü Onur da yaşadığı hayata ve çaresizliğine sitem etmektedir. “*Endişe*” ve “*Kafakoçanı*” adlı şiirlerinde bu temayı kullanmıştır.

Rüştü Onur, hayatında yaşadığı birçok durumu “*Endişe*” adlı şiirinde sitem ederek dile getirmiştir:

Kanadımı kırdılar,

Artık uçamıyorum.

Elim var ayağım var

Bu sudan geçemiyorum.

Nedendir neden Tanrım

İçimi kimselere açamıyorum.

Bir nasip kalmamış gecelerde

Başımı alıp kaçamıyorum (Onur, 2020, s. 56).

Aslında şair bulunduğu durumdan kurtulmak istemektedir. Yaşanan durumlar onu bir nevi güçsüz bırakmıştır. İlk dizelerde eli ve ayağı var ama sulardan geçemez. Şair, bunlardan dolayı Tanrı'ya sığınır ondan başka kimsesi de yoktur. Yaşadığı gecelerde ise nasibi kalmamıştır. “Şikâyetini ve halini Tanrı'ya anlatmıştır. Şiirleriyle Tanrı'yı da tedirgin ettiğine inanır, kendisini bağışlaması için Tanrı'ya yalvarırdı” (Birsal, 2021, s. 10).

Şiirin başlığını taşıyan “Kafakoçanı” günümüz Türkçesinde nüfus cüzdanı anlamını taşımaktadır:

Otele gitsem

Yahut vapura binsem

Kafakoçanı soruyorlar.

Halbuki şair olduğumu

Kafakoçanıma yazmamışlar (Onur, 2020, s. 82).

Rüştü Onur, “Kafakoçanı” şiirinde Halk edebiyatının getirdiği halk deyişlerinden yararlanmış. Şiirde şair, nereye gitse kafakoçanını sorduklarını söylemektedir. Şiirin son dizesi bize sitem temasını verir. Rüştü Onur, kafakoçanına neden şair olduğunu yazmadıkları için üzümlü sitem eder. Bu dünyada bir şair kimliğiyle bulunmak belki de şairin en büyük arzusu olmuştur.

3.2.20. Arkadaşlık

Arkadaşlık, Garip şairleri ve Rüştü Onur'un da şiirlerinde ele aldığı temalardandır. Garip akımının üç şairinin şiir yolculukları beraber başlamış ve dostlukları uzun yıllar devam etmiştir. Melih Cevdet Anday'ın “Fotoğraf” isimli şiirinde “Dört kişi parkta çektiğimiz/ Ben, Orhan, Oktay, bir de Şinasi/ Anlaşılan sonbahar/ Kimimiz paltolu, kimimiz ceketli/ Yapraksız arkamızdaki ağaçlar/ Babası daha ölmemiş Oktay'ın/Ben bıyiksızım/ Orhan, Süleyman efendiyi tanımamış” bir fotoğraf üzerinden arkadaşlıklarına dair düşüncelerini ifade etmiştir (Anday, 2021, s. 51).

Rüştü Onur'un en yakın arkadaşlarından olan Muzaffer Tayyip ile aralarındaki bağ ölene kadar devam etmiştir. Şiirleri gibi hayatları da benzerdir iki arkadaşın. Şairin arkadaşlık temalı tek şiiri “O'nun Hikayesi” dir:

Onun küçük hayatını yaşadığım geceler

*Odamda ıslanırım
Ve bazan herhalde bize gelir diye
Pencerede beklediğim olur.*

*Eksik olmasın dostum
Arada bir bize uğrar
Oturur konuşuruz*

Yağmur, bulut ve gecelerden (Onur, 2020, s. 77).

“ *O'nun Hikayesi* ” adlı şiirde şair, ismi bilinmeyen arkadaşından bahseder. Şiir onun hikayesi niteliğindedir. Şair, arkadaşına üzülmemektedir. Bazen kendini onun yerine koyduğunda odasında ağlama ihtiyacı hisseder. Arkadaşını kendi evlerine gelir diye pencerelerde beklediği de olur. Dostunun ise arada bir de olsa geldiği olur, bu gelişle uzun uzun sohbet ederler. Yağmur, bulut ve gecelerden...

3.2.21. Savaş

Garipçilerin ilk dönem şiirlerinde ön planda tuttıkları savaş teması sonralarda geri planda kalmıştır. İnsanlar yıllardır bu savaşın getirdiği duruma alışmak zorunda kalmış ve savaşla birlikte varlıklarını devam ettirmişlerdir. Orhan Veli Kanık'ın “*Festival*” şiiri buna örnektir. “*Ekmek karnesi tamam ya/ Kömür beyannamesi de verilmiş/ Düşünme artık parasızlığı/ Düşünme yapacağın yapıyı/ El tutar, ömür yeter/ Yarına Allah kerim/ Dayan hovarda gönlüm*” (Kanık, 2022, s. 79). Bu dizelerde savaşın ülkede yarattığı olumsuzluklar bile kanıksanmıştır.

Garip izinde olan Rüştü Onur da “*Harb*” adlı şiirinde benzer temayı ele almıştır. “*Harb*”, Rüştü Onur'un tek savaş konulu şiiridir.

*Ben insanları düşünüyorum,
Ve dünyayı
O insanlar ki
Böyle her akşamüstü,
Şarkı söyler ve şiir yazarlar
Ölüme dair* (Onur, 2020, s. 70).

Rüştü Onur, şiirinde dünyayı ve insanları düşünmektedir. O insanlar her akşamüstü şiir yazıp şarkı söylemektedirler. Savaşın kaçınılmaz sonucu ise ölümdür. Bu insanlar ölüme dair şiir yazarlar. Yine şarkılarında da ölümden bahsederler çünkü ölüm her an yakalarındadır.

3.2.22. Halk Edebiyatı Unsurları

Garip akımı ve Rüştü Onur'un şiirleri incelendiğinde geleneğe dair unsurların anlatıldığı görülmektedir. Özellikle temalarını halkın yaşamından alan şiirin, Halk edebiyatından da yararlanması doğaldır. Şiirlerde birçok Halk edebiyatına dair öğelere yer verilmiştir. Oktay Rifat'ın “Ağa Tekerlemesi”, “Fadik ile Kuş” ve Melih Cevdet'in “Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler” adlı şiirleri örnektir. Orhan Veli'nin “İstanbul Türküsü” şiirinde geleneğe dair yani geçmişe dair öğeleri içermektedir. “İstanbul'da Boğaziçi'nde/ Bir fakir Orhan Veli'yim/ Veli'nin oğluyum/ Tarifsiz kederler içinde/ Urumelihisarı'na oturmuşum/ Oturmuş da, bir türkü tutturmuşum” (Kanık, 2022, s. 89).

Rüştü Onur da Halk edebiyatına ait deyim ve beddua gibi kavramlarını şiirinde kullanmıştır. Şairin Halk edebiyatı unsurlarını kullandığı tek şiiri “Beddua”dır. Şiirde Halk kültürünü yansıtan unsurlara yer verilmiştir:

Başın pınar

Ayağın göl

Ne yaparsan yap,

Gayri bir şeycik demem

Sana

Eden bulur (Onur, 2020, s. 62).

Şiirde kullanılan Halk kültürüne ait “Başın pınar/ Ayağın göl olsun” bedduasının anlamı bu saatten sonra özgürsündür. Yani söylenen kişi umurunda değildir, artık bu kişiyle muhatap olmamaktadır. Son dizede kullanılan eden bulur söz grubu ise hiçbir kötülüğün karşılıksız kalmayacağını anlatır.

3.2.23. Üzüntü

Rüştü Onur, hem Garip akımının izinde olan bir şair hem de hayatındaki yaşadıklarıyla garip kalan bir şairdir. Şiirlerindeki hüznü dizelerinde açık açık görmek mümkündür.

Şairin üzüntü temasını ele alan tek şiiri “*Bir Hastalıktan Sonra*” dır. Şiir üç bölümden oluşmaktadır.

“*Bir Hastalıktan Sonra*” şiirinin ilk bölümden alınmış dizelerde şairin hayatına dair bilgilere rastlanır:

Bir hastalıktan sonra,
Mektup yazdım eşe dosta
-İadeli taahhütlü-
Ve yıldırım telgraf çektim yâre
-Cevaplı-
Neler olmuş Rabbim, neler.
Ben tüberkülozdan yatarken, hastanede
Dostlar unutmuş adımları,
Yar kocaya gitmiş (Onur, 2020, s. 65).

Şair hasta olduğunda ve hastalandıktan sonraki süreci anlatmıştır. Şiirde üzüntü duygusu hakimdir. Rüştü Onur, lise sıralarında verem hastalığına yakalandığı için eğitim hayatı yarıda kalmıştır. Hastalığının ilerlediği zamanlarda tedavi için bir süre hastanede yatar. Şiirinde de bu hastalığından sonra dostlarının onu unuttuğundan dem vurur. Daha da kötüsü sevdiği kadının onu terk edip başka biriyle birlikte olmasıdır. Bu durum genç ve hasta şairi daha da derinden yaralamıştır.

İkinci bölümü verilen “*Bir Hastalıktan Sonra*” şiirinde şairin üzüntüsü devam etmektedir:

Bir hastalıktan sonra,
İş başı yaptım.
Patron değişmiş,
Sarışın daktilo Fahrünnisa
Bir haftalık lohusa yatakta
Olan biten bu fabrikada
Şimdi ben

Üçüncü vardiyada çalışıyorum

Olga ile beraber (Onur, 2020, s. 65).

Bu sefer çalıştığı kurumdaki patronu değiştirmiştir. Değişimin sebebi iş yerindeki kadınlarla yaşadıkları yasak aşktır. Kendi pozisyonu ise bu sebeplere bağlı olarak değişmiştir.

Şair “*Bir Hastalıktan Sonra*” şiirinin son bölümünde hastalığıyla birlikte değişen durumlara sitem eder:

Ve dünyamız Rabbim

Bir hastalıktan sonra

Eskisi gibi değil (Onur, 2020, s. 65).

Şair, bir yandan yaşadığı hastalıkla uğraşırken aynı zamanda etrafındaki değişen şeylerin de farkındadır. Ayrıca hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını vurgulayarak çevresindeki herkese sitem eder.

3.3. Rüştü Onur’un Şiirlerinde Biçim

Garipçiler gibi Rüştü Onur da biçim bakımından şiirde biçimsel olarak var olan kalıpları yok saymıştır. Rüştü Onur’un 74 şiiri biçim bakımından incelenmiştir. Şiirlerini biçim bakımından ele alacağımız başlıklar; nazım birimi, ölçü, kafiye düzeni, tekrar, redif ve kafiye olarak çeşitli bölümler halinde incelenecektir.

3.3.1. Nazım Birimleri

Garip şairlerinde olduğu gibi Rüştü Onur da şiirlerini az sözcük kullanarak yazmıştır. “*Hülasa*” adını verdiği şiir kitabında en az iki sözcükten başlayarak en fazla beş sözcükten şiir yazmıştır.

Rüştü Onur’un “*Geçmiş Gün*” şiiri incelendiğinde genelde az sözcükle yazıldığı görülmektedir:

Geçmiş gün,

Farkında değilim.

Yağmur mu yağıyordu,

Güneş mi vardı

Herhalde vakit erkendi.

Seni bekliyordum

Şehir parkında.

Neden sonra geldin

Bugün olduğu gibi vaktinde.

Bilmem ne demeli

Sana tekrar (Onur, 2020, s. 30).

Rüştü Onur, “*Geçmiş Gün*” şiirinde genel olarak ortalama iki sözcük kullanmıştır. Dizelerde kullanılan sözcüklerin az kullanılması Garip şiirinin bir etkisidir. Kısa ve öz cümle kurma anlayışı Garipçilerin şiirde savundukları temel ilkelerden biridir.

Yine şairin “*Kuşlar Geldi Cenuptan*” adlı şiiri incelendiğinde:

Kuşlar geldi cenuptan,

Şarkılarımız dalda.

Ve dostlarımız yolda

Kuşlar geldi cenuptan.

Bitmek üzere yolculuk

Açtı dalda tomurcuk

Ey Allah’a gülen çocuk

Kuşlar geldi cenuptan (Onur, 2020, s. 33).

Şair Rüştü Onur’un “*Kuşlar Geldi Cenuptan*” şiiri incelendiğinde ortalama üç sözcük kullanıldığı görülmektedir.

Şiirde biçimsel olarak dizelerdeki uzunluk kısalıkta önemli bir yer arz etmektedir. Garip şiirine özgü olan bu durumu Rüştü Onur’da da görmek mümkündür. Rüştü Onur’un “*Bayram*” şiirindeki hece sayıları şöyledir:

İnsan uyuyabilirmiş geceleri

Senden uzak

Halbuki ben

Cici esvaplarımla

Memo'nun son mektubunu arıyorum

Sokakta...

Ve bir gün beklemeliymişim

İadeli taahhütlü mektubunu

Parkta (Onur, 2020, s. 28).

Rüştü Onur'un "*Bayram*" adlı şiirinin dizelerindeki hece sayıları "12-4-4-7-12-3-9-11-12-2" şeklindedir. "*Bayram*" şiirinde görüldüğü üzere nerdeyse her dizede hece sayıları birbirinden farklıdır.

Şairin bir başka şiiri "*Sen Varken*" şiirinin hece sayıları incelendiğinde:

Sen varken

Yalnız değilim bu şehirde,

Oturup konuşabiliyorum

Hatta gezinebiliyorum

Sokaklar boyunca.

Ya sen olmasan (Onur, 2020, s. 44).

Şairin şiiri incelendiğinde hece sayıları "3-9-10-9-6-5" şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi her dizede farklı hece sayıları vardır. Bu da serbest şiirin Garip şiirinde olduğu gibi Rüştü Onur'un da şiirlerini etkilediğini gösterir.

Yine "*Ev Sahibimiz*" şiirindeki dizelerde "12-9-7-7" hecelerinin uzunluk ve kısalık bakımından birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Garip şiirinde olduğu gibi Rüştü Onur'un da hece sayılarının birbirine yakın olduğu şiirleri de vardır. "*Kuşlar Geldi Cenuptan*" şiirinin aşağıdaki dizeleri incelendiğinde:

Kuşlar geldi cenuptan,

Şarkılarımız dalda.

Ve dostlarımız yolda

Kuşlar geldi cenuptan.

Bitmek üzere yolculuk

Açtı dalda tomurcuk

Ey Allah'a gülen çocuk

Kuşlar geldi cenuptan (Onur, 2020, s. 33).

Rüştü Onur'un "*Kuşlar Geldi Cenuptan*" şiiri birbirine yakın olan 7 ve 8 hecelerinden oluşmuştur. Şairin "*Bir Şarkı Söyle Yavrum*" şiirinde 6 ve 7 heceleriyle, "*Menba*" şiirinde 8 ve 9 heceleri birbirine yakın kullanılmıştır.

Garip şairlerinin özellikle ilk dönemlerde rastladığımız kısa dizelerle şiir yazma geleneği Rüştü Onur'da da görülmektedir. Şairin en kısa dizeye yazdığı şiirleri aşağıda verilmiştir:

Ne garip adamdır bizim ev sahibi

Karısına kızarsa eğer

Veya ağrırsa başı

Bütün gün şarkı söyler (Onur, 2020, s. 46).

Rüştü Onur'un "*Ev Sahibimiz*" adlı şiiri dört dizeden oluşan en kısa şiirlerinden biridir. Bunun dışında "*Noktürn*", "*Gece*", "*Balkon*", "*Yolculuk*", "*Yalnız Bir Adam*", "*Uğurlar Olsun Treni*" dört dizeden oluşan şiirlerdir.

Kısa dizeden oluşan şiirlerinin yanında şair uzun dizelerden oluşan şiirlerde kaleme almıştır. Şairin bent nazım birimiyle yazdığı "*Bir Hastalıktan Sonra*" ve "*Mektup*" şiirleri ise 21 dizeden oluşur. Şairin "*Memnuniyet*" şiiri 22 dizeden, "*Zonguldak*" başlıklı şiiri ise 25 dizeden oluşmaktadır. En uzun şiiri ise 40 dizeden oluşan "*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*"dür. Ve bu şiir beş bölümden oluşur.

Rüştü Onur'un şiirlerinde biçimsel olarak bakmamız gereken bir başka unsur nazım birimidir. Nazım birimleri; beyit, dörtlük ve bent şeklinde kısımlara ayrılarak ele alınmıştır.

Şiirlerinde ilk karşımıza çıkan nazım birimi Türk edebiyatında Divan'da kullanılan beyit (ikilik) 'tir. Rüştü Onur, "*Nedamet*" ve "*Akşam Olur*" adlı iki şiirinde sadece beyit kullanmıştır. Beyit nazım biriminden sonra karşımıza üçlüklerden oluşan şiirleri çıkmaktadır. Bunlar: "*Dua*", "*Ben Bir Şehirdeyim Ki*" ve "*Yolculuk*" adlı şiirleridir.

Şairin şiirlerinde bentten sonra en fazla kullanılan nazım birimlerinden biri dördlüktür. Dörtlük nazım birimiyle yazılan 18 şiiri tespit edilmiştir. Bunlar: “*Veda*”, “*Denize Serenad*”, “*Kuşlar Geldi Cenuptan*”, “*Elveda*”, “*Ev Sahibimiz*”, “*Nasıl*”, “*Gün Sonu*”, “*Noktürn*”, “*Menba*”, “*Endişe*”, “*İsimsiz*”, “*Nasip*”, “*Gece*”(?) , “*Balkon*”, “*Yolculuk*”, “*Yalnız Bir Adam*”, “*Uğurlar Olsun Treni*”, “*İsimsiz*” adlı şiirlerdir. Şair bu şiirlerde Garipçilerin zaman zaman kullandıkları dörtlük nazım birimini kullanmıştır. “*Ev Sahibimiz*”, “*Noktürn*”, “*Gece*”, “*Balkon*”, “*Yolculuk*”, “*Yalnız Bir Adam*” , “*Uğurlar Olsun Treni*” dört dizeden oluşan en kısa şiirlerdir.

Dörtlüklerden sonra Rüştü Onur; “*Beni Kaçır Kaptan*”, “*Kafakoçanı*” ve “*Memleket*” şiirlerini beşliklerle oluşturmuştur. “*Tanrıma*”, “*Sen Varken*”, “*Beddua*”, “*Harb*”, “*Gene Bulutlar Sarkacak Dallarımızdan*” ve “*Kiracı*” şiirleri altılı bentlerle kaleme alınmıştır. Şairin “*Yaşamak Alnımın Yazısı*”, “*İsimsiz*” ve “*O Gemiler Ki*”, “*İsimsiz*” ve “*Aralık Kalsın Kapım*” şiirleri yedili dizelerle yazılmıştır. Sekizli dizelerden oluşan şiirleri ise “*Bulutlar*” ve “*Sabaha Karşı*” dır. “*Bayram*”, “*Bir Şarkı Söyle Yavrurum*”, “*Yolculuk*”, “*İsimsiz*”, “*Gece Yarısı*” ve “*Senden Uzak(İlk Gecemi Yaşıyorum)*” şiirleri dokuzlu bentlerle kaleme alınmıştır.

Şairin on dize ve on dizeden fazla olan şiirlerinin sayısı fazladır. Bu şiirleri serbest ölçüyle yazılmıştır. On dizeden oluşanlara baktığımızda; “*Şükret Allah'a Çocuğum*”, “*Herhalde*”, “*Ellerime ve Ayaklarıma Veda*” şiirleridir. “*Robenson*”, “*Dört Yol Ağzı*”, “*Dua*”, “*Gayret*” ve “*Yaşamaktayken*” on bir dizeden; “*Kahkaha*”, “*İsimsiz*” ve “*Midye Çıkmayacak*” şiirleri on iki dizeden; “*Pansiyondan*”, “*Söyle Bana Çocuk*”, “*Uykudan Evvel*”, “*Bahar*”, “*Nostalji*”, “*Hüvelbaki*” ve “*Sen*” şiirleri on üç dizeden; “*Gitti*” ve “*Hülasa*” şiirleri on dört dizeden; “*Bahar*”, “*Kuşluk Vakti*” ve “*O'nun Hikayesi*” şiirleri on beş mısradan; “*İtiraf*” şiiri on altı mısradan; “*Uykusunda Terk Ettiğim Şehir*” ve “*Yolculuk*” şiirleri on yedi dizeden; “*Davet 1*”, “*Dün Akşamüstü*” ve “*Şair Leyla Sokağı*” on sekiz dizeden; “*Davet 2*” ve “*Rahatlık*” şiirleri on dokuz dizeden; “*Bir Hastalıktan Sonra*” ve “*Mektup*” yirmi bir dizeden; “*Memnuniyet*” şiiri yirmi iki dizeden; “*Zonguldak*” yirmi beş dizeden; “*Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü*” kırk dizeden oluşmaktadır.

3.3.2. Ölçü

Ölçüyü şiirden kovan Garipçiler gibi Rüştü Onur da şiirde ölçüden yana değildir. Ama tespit ettiğimiz 8 tane şiirini dörtlük nazım birimi ve hece ölçüsüyle yazmıştır. Şair;

“Dua” şiirini 8’li hece ölçüsüyle; “Veda”, “Elveda”, “Nasıl”, “Nedamet” şiirlerini ise 11’li hece ölçüsü kaleme almıştır. “Gün Sonu” şiirini 12’li, “İsimsiz” şiirini 10’lu hece ölçüsüyle yazmıştır. Eşi Mediha’ya yazdığı “İsimsiz” başlıklı şiirde ise 14’lü hece ölçüsünü kullanmıştır. Dörtlük ile yazılan diğer şiirlerinde herhangi bir ölçü tespit edilememiştir.

Şiirlerinde kullanılan ölçü, şairi ve şiiri tutsaklıktan kurtaran serbest ölçüdür. Garipçilerden etkilenen şair genel olarak ölçüsüz yani serbest tarzda şiirler yazmıştır. Bu şiirlerin dizeleri kısalıkları ve uzunlukları bakımından birbirinden farklıdır.

3.3.3. Kafiye Düzeni

Garip şiirlerinde olduğu gibi Rüştü Onur’un da şiirlerinde de kafiye düzeni genellikle düzensizdir. Rüştü Onur’un şiirleri incelendiğinde genellikle düzensiz bir kafiye şeması karşımıza çıkmaktadır. Bu durum şairin hem bentler hem de dörtlüklerle yazılan şiirlerinde görülmektedir.

Rüştü Onur’un bentlerle yazılan serbest tarzdaki şiirlerinde düzenli bir kafiye şemasının olmadığı tespit edilmiştir. Serbest tarzda yazılan; “Yalnızlık”, “Zonguldak”, “Hülasa”, “Gitti”, “Rahatlık”, “Bayram”, “İtiraf”, “Geçmiş Gün”, “Sen”, “Şükret Allah’a Çocuğum”, “Bulutlar”, “Söyle Bana Çocuk”, “Tanrıma”, “Uykudan Evvel”, “Bir Şarkı Söyle Yavrum”, “Robenson”, “Yaşamak Alnımın Yazısı”, “Bahar”, “Kahkaha”, “Sen Varken”, “Ben Bir Şehirdeyim Ki”, “Yaşamaktayken”, “Sabaha Karşı”, “Noktürn”, “Herhalde”, “Midye Çıkmayacak”, “İsimsiz”, “Yolculuk”, “Beddua”, “Gayret”, “İsimsiz”, “Bir Hastalıktan Sonra”, “Gece Yarısı”, “Nostalji”, “Beni Kaçır Kaptan”, “Hüvelbaki”, “Harb”, “Ellerime ve Ayaklarıma Veda”, “Mektup”, “O Gemiler Ki”, “Kiracı”, “Nasip”, “O’nun Hikayesi”, “Gece”, “Dua”, “İsimsiz”, “Akşam Olur”, “Kafakoçanı”, “Kuşluk Vakti”, “Dört Yol Ağzı”, “İtiraf”, “İsimsiz”, “Memleket”, “Şair Leyla Sokağı”, “Bir Pansiyoner Arkadaşın Ölümü”, “Gene Bulutlar Sarkacak Dallarımızdan”, “Uykusunda Terk Ettiğim Şehir”, “Davet 1”, “Davet 2”, “Senden Uzak (İlk Gecemi Yaşıyorum)”, “Dün Akşamüstü”, “Aralık Kalsın Kapım”, “Pansiyondan”, “Yolculuk”, “Dua” ve “Memnuniyet” şiirlerinde kafiye şeması düzensizdir. Yani herhangi bir şema yoktur.

Bentlerden sonra şairin dörtlük ile yazılan şiirlerinde de düzensiz kafiye şeması ile karşılaşılacaktır. Bu şiirler: “Denize Serenad”, “Balkon”, “Yolculuk” ve “Uğurlar Olsun Treni” adlı kafiye düzeni olmayan şiirlerdir.

Şairin dörtlüklerle kaleme alınmış bazı şiirlerinde düzenli bir kafiye şemasına yer verildiği görülmektedir. Bunlara örnek: “*Elveda*”, “*Nasıl*”, “*Menba*” ve “*Yalnız Bir Adam*” şiirleridir.

Şairin dörtlük nazım birimi ile yazılmış olan “*Elveda*” şiirine bakıldığında:

Elveda ey Tanrım artık elveda

Elveda kırkı içinde aşklarım.

Elveda ey menekşe gözlü karım

Ki yaşamakta uzak bir adada.

Elveda ey hayat, elveda dünya;

Elveda bahçesinden geçtiklerim.

Elveda kahvesini içtiklerim

Elveda yarım bıraktığım rüya.

Elveda uzak dağlar arkasında

Ey benim şarkımı söyleyen çocuk.

Elveda bir ömür boyu süren yolculuk,

Elveda ey kuş ki dallar arasında (Onur, 2020, s. 43).

Şairin “*Elveda*” şiirinde kafiye şeması “a-b-b-a/ a-b-b-a/ a-b-b-a” şeklindedir. Şiirde sarmal uyak kullanılmıştır.

Rüştü Onur’un yine dörtlüklerle kaleme alınmış “*Nasıl*” şiirinde düzenli bir kafiye şeması görülmektedir:

Nasıl geçmişti günlerimiz nasıl,

Esen bir step şarkısı halinde.

Ve her gün bir hatıra sahilinde

Nasıl geçti günlerimiz nasıl.

Öten bir kuş ki dalda muttasıl

Şarkılar getirdi bize bahardan

Uzak kaldığımız günler o yardan

Nasıl geçti günlerimiz nasıl (Onur, 2020, s. 48).

“*Nasıl*” şiirinin iki dördlüğünde şema “a-b-b-a/ a-c-c-a” şeklindedir. Kafiye şeması ise sarmaldır.

Şairin “*Menba*” şiirinin kafiye şeması incelendiğinde:

Mercan aynasında huzurun

Olgun meyvaya değen dudak

Ve serin sulara yüzen sak

Mercan aynasında huzurun.

Altın saçlar ki omuzda,

Mevsimle yayılmış ıtrı.

Petekler dalda ey arı

Bulutlar var uykumuzda (Onur, 2020, s. 54)

Dörtlükler oluşan şiirlerinden biri olan “*Menba*” şiirinin uyak düzeni “a-b-b-a/ c-d-d-c” şeklinde sarmal uyaklıdır.

“*Yalnız Bir Adam*” şiiri tek dördlükten oluşan şiirlerindedir. Kafiye şeması şöyledir:

Yalnız bir adam görsem sokakta

Yahut yalnız bir adamla tanışsam

Parkta

Ona en büyük şarkımı söyleyeceğim (Onur, 2020, s. 88).

Şiirde “a-b-a-b” şeklinde çapraz kafiye yer verilmiştir.

Şairin kafiye şeması bulunan fakat düzenli bir şekilde olmadığı şiirleri de vardır. “*Veda*” adlı şiiri incelendiğinde:

Verin ellerinizi dostlar verin,

Uzak limanlara gidiyor gemim.

Verin ellerinizi dostlar verin,

Renklerle sesleri örüyor mevsim.

Bir başka limanda yelken ve direk,

Bize unutturacak yolculuğu.

Ve belki de bir okyanus çocuğu

Günleri selamlayacak gülerek (Onur, 2020, s. 22).

Rüştü Onur'un "*Veda*" şiirinde kafiye düzeni "a-b-a-b/ c-d-d-c" şeklinde ilk dörtlükte çapraz, diğer dörtlükte sarmal kafiye şeması kullanılmıştır. Karışık bir düzen görülür.

Yine şairin dörtlüklerle yazılan "*Kuşlar Geldi Cenuptan*" şiirinde kafiye düzeni "a-b-b-a/ c-c-c-a" şeklinde olup sarmal ve düz kafiye şemasına sahiptir. "*Gün Sonu*" şiirinde de "a-b-a-b/ c-d-d-c" şeklinde hem çapraz hem de sarmal kafiye şemasına yer verilmiştir. "*İsimsiz*" Mediha'ya adlı şiirde "a-b-b-a/ b-b-b-a" sarmal ve düz uyak tercih edilmiştir. Şairin bir başka dörtlükten oluşan "*Endişe*" adlı şiirinin kafiye şeması "a-b-a-b/ b-b-c-b" şeklinde hem çapraz hem de düz uyak bir arada kullanılmıştır. Yine "*İsimsiz*" şiirinde "a-b-b-a/ a-a-a-b" sarmal ve düz uyağa yer verilmiştir.

3.3.4. Redif ve Kafiye

Dörtlüklerle yazılan "*Veda*" şiirinde tam ve zengin kafiye kullanılmıştır ancak redif yoktur. "*Dua*" şiirinde ise tam ve yarım kafiye kullanılmış, ek halinde redif de vardır. "*Kuşlar Geldi Cenuptan*" adlı şiirinde ilk dörtlüğünde yarım kafiye ve ek halindeki redife yer verilmiştir. Şiirin ikinci dörtlüğünde ise tam kafiyeye yer verilerek redif kullanılmamıştır. "*Elveda*" şiirinde tam, yarım kafiye kullanılmış ve ek halinde redife de yer verilmiştir. "*Nasıl*" şiirinde yarım, tam ve zengin kafiyeye ayrıca ek halindeki redif de kullanılmıştır. "*Gün Sonu*" şiirinde yarım ve tam kafiye tespit edilmiştir. Ve ek halinde de redif vardır. "*Menba*" şiirinde ise yarım, tam ve zengin uyak kullanılmış ayrıca ek halinde redife de yer verilmiştir. "*Yalnız Bir Adam*" şiirinde yarım kafiye ve ek halinde redif kullanılmıştır. "*Nasip*" şiirinde de yarım kafiyeye ayrıca ek ve kelime halindeki redife yer verilmiştir.

3.3.5. Tekrarlar

Rüştü Onur, Garip şairleri gibi ahenk unsurlarından tekrarı şiirlerinde kullanmıştır. Şairin ilk olarak kelime tekrarlarına baktığımızda birçok şiirinde kelime tekrarlarını görmek mümkündür.

Rüştü Onur, “*Gitti*” şiirinin dizelerinde kelime tekrarlarına yer vermiştir:

Gitti, dönmeyecek o ne yaz ne bahar

Bir matem rüyası yaşayacak kuşlar

Ve yabani otlarla dolacak bahçem

Gitti,

O günden beri odası boş

Ve kapısı aralık.

Gitti

Düğümlendi boğazında hıçkırık.

Gitti,

Aynalarda örümceklenen hayal

Ve sessizce omuza düşen başlar.

Gitti zehir oldu o günden beri

İçime akan yaşlar (Onur, 2020, s. 25).

Şiirin başlığı olan “gitti” kelimesi beş defa farklı farklı dizelerde kullanılmıştır. Bunlar vurgu amaçlı ve duyguların şiire daha iyi yansımaları için kullanılmıştır.

“*Denize Serenad*” şiirinde de kelime tekrarlarının kullanıldığı görülmektedir:

Neyim varsa

Sana bırakmalıyım deniz

Sende geçmeli mevsimlerim

Sende çiçek açmalı ağaçlarım

Sende yaşamalıyım deniz,

Asi ve hür

Sende ölmeliyim

Bulutlara bakarak (Onur, 2020, s. 26).

“*Denize Serenad*” şiirinde “sende” sözcüğü dört defa yerde ve farklı dizelerin başında yer almıştır.

Kelime tekrarlarının örneklerini, “*Bahar*” şiirinde “kuş” kelimesinin dört defa tekrarlanması ile “*Elveda*” şiirinde ise neredeyse her dizenin başında “elveda” kelimesi toplam on defa kullanılmıştır.

Kelime tekrarlarından sonra dize tekrarları da şiirde kullanılan ahenk unsurlarındandır. Rüştü Onur’un “*Veda*” adlı dördüklüklerle yazılan şiirde “*Verin ellerinizi dostlar verin/ Uzak limanlara gidiyor gemim/ Verin ellerinizi dostlar verin/ Renklerle sesleri örüyor mevsim*” ilk dördüklükte “*Verin ellerinizi dostlar verin*” mısrasının şiirin üçüncü dizesinde aynen tekrar edilerek kullanılmıştır.

“*İtiraf*” şiirinin ilk bölümünde “*Geceler yalnız size*” mısrası iki defa tekrarlanmıştır. “*Kuşlar Geldi Cenuptan*” şiirinde “*Kuşlar geldi cenuptan/ Şarkılarımız dalda/ Ve dostlarımız yolda/ Kuşlar geldi cenuptan/ Bitmek üzere yolculuk / Açtı dalda tomurcuk/ Ey Allah’a gülen çocuk/ Kuşlar geldi cenuptan*” dördüklüklerle yazılan şiirde şiire adını da veren “*Kuşlar geldi cenuptan*” üç yerde aynı şekilde tekrar edilerek kullanılmıştır. “*Ben Bir Şehirdeyim Ki*” şiirinde şiirle aynı adı taşıyan “*Ben bir şehirdeyim ki*” dizesi her üçlüğün başında aynen kullanılmıştır. Dizelerle yazılan “*Nostalji*” şiirinde “*Sen aziz şehrim*” mısrası üç defa tekrarlanmıştır. “*Akşam Olur*” şiirinde “*akşam olur*” sözcük grubu üç beyittin her beytinde tekrar edilmiştir.

3.4. Düzyazıları

Rüştü Onur’un şiirlerinden sonra düzyazı türünde yazılmış eserleri de vardır. Şairin düzyazı türünde yazdığı mektupları önemli bir yer tutar. Rüştü Onur, bu mektuplarda hayatına ve sanatına dair bilgilere yer verir. Mektuplarını Türk edebiyatının önemli isimlerinden Necati Cumalı ve Salah Birsal’e yazmıştır. Bu mektuplar Rüştü Onur ile aralarında farklı tarihlerde yazılan mektuplardan oluşmaktadır. Mektuplarının dışında birçok konuda yazılmış denemeleri de mevcuttur. Bunlar: “*Türkçe’nin Arınmasına ve*

Oluşumuna Doğru”, “*Yaşayan Sanat*”, “*Modern Şiir*”, “*Birkaç Düşünce ve Bir Not*” , “*İnkar*” ve “*İdeal*” adlı yazılarıdır. Denemelerinde dönemin edebi anlayışına dair birçok düşünceyi bulmak mümkündür. Rüştü Onur’un bilinen “*Kenar Dilberi*” ile “*Alagözlerin Fikriye*” dir. Hikayelerinin tamamında bir aşk hikayesi anlatılmıştır.

3.4.1. Mektupları

Rüştü Onur, dönemin önemli bir iletişim aracı olan mektubu kullanmıştır. Sevdiklerine mektuplarıyla seslenmiştir.

İlk olarak mektup yazdığı kişilerin başında arkadaşı Necati Cumalı gelmektedir. Şair, Cumalı’ya “Dostum” diye hitap eder. Necati Cumalı, Cumhuriyet Dönemi’nde yaşamış sanatçılardan biridir. Rüştü Onur’un Necati Cumalı ile yapmış olduğu edebi sohbetler bu mektupların içeriğini oluşturur. Şairin 22.6.1939 tarihli mektubu sanatına dair anekdot niteliği taşır. Kaleme aldığı mektubu şu şekildedir:

“...Mektubunuzda Orhan Veli’lerden bahsediyorsunuz. Evet, onları derin bir alaka ile takibediyorum. Varlık’ta onların ilk yazılarını okumaya başladığım zaman bana bilmediğim iklimlerin kapısı açılmış oldu. Onların yazılarındaki samimiyeti ve onların yazılarındaki yeni tadı daha ziyade hayranlıkla karşılıyorum. Birçok kişiler onları basit buldular, fakat onların hepsi yanıldıklarını anlayacaklardır. Ben de o yolda yazmak istedim” (Birsnel, 2021, s. 89).

Rüştü Onur, bu mektubunda açık bir şekilde Garip şiirinden etkilendiğini söyler. Hatta onlar gibi yazmaya çalışır ama kendince başarısız olduğunu belirtir. Necati Cumalı’ya yazdığı bir başka mektubunda arkadaşı Kemal Uluser’den söz eder. Kemal Uluser de Rüştü Onur’un en yakın arkadaşlarından. Sık sık görüşüp, edebi hayatla ilgili konuşmalar yapmışlardır.

Rüştü Onur’un mektuplaştığı ikinci isim olarak karşımıza Salah Birsnel çıkmaktadır. Birsnel’i “Kardeşim” ve “Dostum” diye tanımlar. Salah Birsnel her zaman onu desteklemiştir. Ona düşünceleriyle ilham veren kişilerden biridir. Ara ara Rüştü Onur’un hastalığından dolayı mektuplara ara verilmiştir. Şair bu durumdan muzdariptir. Edebiyata dair her şeyi mektuplarıyla bildirmek onu belki de hayata bağlayan şeylerden biridir. “*Rüştü Onur’un, Salah Birsnel ve Necati Cumalı’ya yazdığı mektuplar onun umudu, hüznü ve sevinci, içinde kendinden bir parça nasıl gezdirdiğini de gösterir*” (Koçdemir, 2023)

Yine mektuplarında hayatının sonuna kadar birlikte yol aldığı Muzaffer Tayyip Uslu’dan da bahseder. Salah Birsnel’e tarihi olmayan bir mektubunda, “*Varlık’a şiirlerimi*

göndermiştim.(Muzaffer'le). Yaşar Nabi mektupla basılacağını haber veriyor. Çok sevindik” (Birsell, 2021, s. 95).

Rüştü Onur, tarihsiz bir başka mektubunda çıkarmak istediğı bir dergi olan “*Petek*” dergisinden söz eder. “*Petek*” dergisi için bayağı uğramıştır. Çıkmamasının sebebini ise şöyle açıklar: “*Petek işi bir neşriyat müdürünün diplomasına kaldı. Neşriyat müdürü mütekit subay olduğu için diploması Milli Müdafaa ‘da imiş. Şimdi onu bekliyoruz...Petek kuvvetli bir ümittir. Ama geç olacak ne yapalım” (Birsell, 2021, s. 98).*

Mektuplarında acısını, üzüntüsünü, parasızlığını ve kimsesizliğini de dile getirir. Sanatoryum sırası sonunda ona gelmiştir. Arkadaşı Muzaffer Tayyip ise bir aydır burada yatmaktadır. Kendisini görünce ne kadar mutlu olacağını dile getirir. İki bahtsız şair ölüme bile aynı zamanlarda gideceklerdir.

3.4.2. Denemeleri

Şairlik dışında, deneme tarzında yazıları da kaleme almıştır. İlk ele alacağımız denemesi “*Yaşayan Sanat*” başlıklı yazıdır. Rüştü Onur, sanatın halka inmesini doğru bulmuyordur. Bunun sebebi ise sanatın halkın içerisinde yer almasıdır. Onur’a göre sanatı halk ortaya çıkarmıştır.

Rüştü Onur, “*Birkaç Düşünce ve Bir Not*” başlıklı yazısında sanatta ortaya çıkabilecek her düşünceyi, ilerlemek adına kabul etmenin doğruluğundan bahsetmiştir. Her yapılan iş, edebiyat ve sanat adına katkı sağlayacaktır.

Diğer bir yazısı “*Modern Şiir*” dir. Ona göre modern şiir, vezinsiz ve kafiyesiz şiirdir. Şair, modern şiirin tanımını böyle yaparken bir yandan da modern şiiri kabul etmenin güç olduğuna da bu yazısında sitem eder. Ayrıca şiiri türlü türlü kalıplara sığdıranların varlığından da söz etmektedir. Rüştü Onur, başka alanlarda yeniliklerin çok çabuk kabul edildiğini fakat şiirde bu tarz yeniliklerin neden uzun zaman içerisinde benimsenmesini sorgulamaktadır. Son olarak yeniliklere alıştığımız gibi edebiyattaki modern şiire de alışmanın zaman alacağından bahseder. Sözlerine Melih Cevdet Anday’ın şu sözleriyle “*Lüks olmayan bir şiir, fevkalbeşer olmayan bir şair karşısındayız*” fikrine hak vererek son verir (Birsell, 2021, s. 133).

Rüştü Onur’un “*Türkçenin Arınma ve Oluşuna Doğru*” adlı deneme yazısı da önemlidir. Türkçeyi yabancı kelime ve unsurlardan arındırmanın öneminden bahseder. Bu arınma

hareketi Tanzimat ile birlikte başlamıştır. Milli Edebiyat Dönemi'nde artmış ve Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir. Burada tamamen sorumluluk sanatkardadır. Bunların dışında “*İdeal*” ve “*İnkar*” deneme yazıları da sonradan kitaplarda yer bulmuştur.

3.4.3. Hikayeleri

Şiir ve denemelerinden sonra Rüştü Onur iki tane de kısa hikaye kaleme almıştır. İlk hikayesi “*Kenar Dilberi*” dir. Hikayeye bir mahalle tasviriyle başlanır. Bu mahalle garip bir yerdir. Evler tek katlı ve topraktandır. Buradaki insanların ortak bir özelliği vardır. O da Müslümanlığın temel şartlarından biri olan namazın herkes tarafından kılınmasıdır. Namaz dışında oruç tutulur ve fitrelerini verirler. Mahallede Bakkal Ali Hoca'nın oğlu Hasan, namaz kılmamakta ve mahallenin tek alkol kullananıdır. Evli olduğu halde kızlar yüzünden çoğu kez başı belaya girmiştir. Bu yaşanan mahallede Hasan'ın gramofonu çok ünlüdür. Bütün mahalledeki kızlar kenardan köşeden bu gramofonu dinlemek isterler. Hikayede anlatıcı bir gün mahallede yaşayan Kenar Dilberi'ni, arkadaşlarıyla birlikte Hasan'ın gramofonunu dinlerken rastlamıştır ve Kenar Dilberi'ne o gün aşık olmuştur. Kenar Dilberi mahallenin belki de en güzel kızlarından biridir. Kenar Dilberi ismini de hikayedeki anlatıcı, kendisinin verdiği söyler. O da hikayedeki kişiyi seviyordur. Artık birlikte mutlu olacaklardır, hikaye bu şekilde sona erer.

İkinci hikaye “*Alagözlerin Fikriye*” dir. Anlatıcı hikayeye Fikriye ile nasıl tanıştıklarını anlatarak başlar. Fikriye ile küçük bir kasabanın hastanesinde tanışmışlardır. Onunla birlikte hayatı sevmiştir. Hastanede bile odaları yan yanadır. Hastanede kaldıkları sürede birbirlerine destek olmuşlardır. Fikriye ameliyat olunca hep başucunda sevdiği adam vardır. Biraz zaman geçtikten sonra Fikriye taburcu olmuştur. Bu ayrılıktan dolayı Fikriye üzülmüş ve ağlamıştır. Giderken sevdiği adama ise yadigar olarak gözlerinin yaşını silmesi için keten bir mendil bırakmıştır.

3.5. Dil ve Üslup

Gerek dil ve üslup açısından gerekse içerik açısından dönemin edebi akımı olan Garip akımının etkileri, Rüştü Onur'un şiirlerinde de görülmektedir. Şiirlerinde kullandığı dil; sade, açık ve anlaşılırdır. “*Türkçe'yi güzeller. Şiirlerinin dili yalın, iddiasız ve sıcaktı ama derindir. Sözcüklerinin, imgelerinin altındaki anlam hissedilir bir sadeliktir*” (Tuncer, 2013, s. 44) Seçtiği kelimeler ise gündelik hayattandır. Halkın dilinin getirdiği

sözcüklerden yer yer deyimleri ve söz öbeklerini de başarıyla şiirlerinde kullanmıştır. Rüştü Onur'un şiirleri; samimi, doğal ve süsten uzaktır.

Rüştü Onur, şiirlerinde kullandığı kelimeleri bile seçerken özenle seçmiştir. Üslubuna verdiği önemi dilin göstergesi olan kelimelerde de yapmıştır. Rüştü Onur “*günün en belli başlı olayı Türkçe'nin yabancı kelime ve unsurlardan arınması yolunda yapılan başarılarıdır*” diyerek kullandığı kelimelerin özellikle Türkçe olmasına dikkat etmiştir” (Duman & Furtun, 2014, s. 547).

Anlatım tekniklerinden öykülemeyi Garip şairleri gibi Rüştü Onur da kullanmıştır. Öyküleme tekniği şiirde bir olaya yer verilmesidir. Muzaffer Tayyip gibi Rüştü Onur da şiirini nesre düşürmeden anlatmayı başarmıştır. Şairin “*İsimsiz*” adlı şiirinde şair ihtiyar bir balıkçının kendisine anlattıklarını anımsayarak şiirine konu edinmiştir. Yine “*Bir Hastalıktan Sonra*” şiirinde Rüştü Onur, kendisinin hasta olmasıyla çevresindeki hayatın da ne kadar değiştiğini anlatmıştır. Çevresinde yaşayan birçok insan şairin kendisi hasta olduktan sonra onu unutmuştur. Tüm bunlar hikayeleştirilip üç bölümde anlatılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GARİP ŞİİRİYLE MUZAFFER TAYYİP VE RÜŞTÜ ONUR'UN ŞİİRLERİNİN TEMA, BİÇİM, DİL VE ÜSLUP BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Tema

Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur; aynı havada, aynı heyecanla şiir yazma tutkusuna sahip iki Zonguldaklı şairdir. Bu iki şairin benzer yaşantılara sahip olmalarının yanında ölümleri de çok erken yaşlar da olmuştur. Yaşadıklarının ve yazdıklarının bir sonucu olarak da şiirlerinin aynı denilecek derecede benzerlik göstermesidir. Bu benzerlik tema, şekil, dil ve üslup noktasındadır. Hatta Turgut Uyar, bu konuda “*Birinin şiiri rahatça öbürüne mal edilebilir*” ifadesini kullanır (Uyar, 2022, s. 72). Uslu ve Onur, her şeyin şiirini yazmışlardır ve her şeyi olduğu gibi şiirlerine aktarmışlardır. “*Şiirleri bir bakıma, alışılmış ölçüleriyle şiir değil, bir çeşit hatıra defteri niteliğindedir; aslında bütün tatları da buradan gelir*” (Uyar, 2022, s. 74).

Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur’da ilk benzerlik Garipçiler gibi şiirlerinde benzer temaları kullanmalarındadır. Garip şiirinde kullanılan ortak temalar şunlardır: Aşk, ölüm, sosyal eleştiri, üzüntü, ayrılık/yolculuk, şehir, savaş, zaman, geçmiş, doğa, sıradan insanların yaşamı, arkadaşlık, yaşama sevinci/memnuniyet, yalnızlık, otobiyografik izler ve Halk edebiyatı unsurlarıdır.

Garip şairler ile Muzaffer Tayyip’in ve Rüştü Onur’un temalarını karşılaştırıp ele alacağımız ilk tema aşktır. Garip şairleri gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da şiirlerinde aşkı olabildiğince basit ve her yönüyle anlatmayı başarmışlardır. Aşk; masum, çıkarsız, sınır tanımayan, imkansız, tehlikeli ve gözü kara gibi özellikler taşır. Aşk bazen mutluluk bazen ise çıkmaz sokaktır. Garip şairler gibi Rüştü Onur ve M. Tayyip Uslu da aşkı sosyal hayatın bir parçası olarak şiirlerinde ele almışlardır. Sosyal hayatın bir parçası olan aşkın kahramanları da sıradan insanlardır.

Garipçiler ve Garip akımının izinde olan M. Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da aşktan sonra ölüm temine de şiirlerinde yer vermişlerdir. Bu ölümü, ele alış şekli karamsar, mizahi ve iyimser şekildedir. Özellikle karamsarlık hüznünü şiirlerinde anlatıcılardan bizzat duymak mümkündür. Ölüm teması, Garip şairleri gibi Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur şiirlerinde bize hem karamsarlığı hem de yaşama sevincini çağırıştırır. Çünkü ölüm olgusu

yaşam ile iç içedir. Garip şairlerinden farklı olarak Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un ölüm temalı şiirleri incelendiğinde şairleri ölüm korkusu hiçbir an yalnız bırakmamıştır. Yakalandıkları verem hastalığı onların şiirlerinin trajedisi niteliğindedir. Bu iki Zonguldaklı şair öleceklerini bile bile şiir yazmaya devam etmişlerdir.

Ölümün getirdiği sosyal eleştiri temi de Garipçiler ile ortak tema olarak işlenmiştir. Şiirlerde sosyal eleştiri teminde başta devlet olmak üzere, yaşadıkları topluma isyan vardır. M. Tayyip Uslu ve Rüştü Onur şiirlerinde de yaşadıkları hayatın acı ve çaresizlik yönü duyulur. Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur, hastalıklarına parasızlık yüzünden bir çare bulamamışlardır. Her iki şairin, fakirlikle ve parasızlıkla geçen ömürlerinden geriye sadece şiirleri kalmıştır.

Garip şairleriyle M. Tayyip'in ve Rüştü Onur'un bir başka ortak temaları üzüntüdür. Garipçilerde görüldüğü gibi iki şairin de hayatlarında mutsuzluk, acı, parasızlık, karşılıksız aşk ve yalnızlık gibi durumlar vardır. Tüm bunlar şairlerin üzüntü duymasına sebep olmuştur. Ve şiirlerinin de dizelerine yansımıştır. Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur, ölüm ile yaşam arasında bir hayat yaşamışlardır. Bu nedenle üzüntü onları karamsar bir ruh haline sokmuştur. Bu şairlerin bir yanı heh melankoliktir.

Garip şairleri gibi Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da üzüntü temasından sonra yolculuk temine de şiirlerinde yer vermişlerdir. Bu şairlerin içerisinde bulunduğu yerden, durumdan ve insanlardan uzaklaşmayı istemeleri doğaldır. Şairler bazen kendileri ister yolculuğa çıkmayı bazen de zoraki olur bu yolculuklar. M. Tayyip ve Rüştü Onur, yaşadıkları sıkıntılardan dolayı buldukları şehirden uzaklaşıp gitme arzusu duymaktadırlar. Böylelikle acılarının dinceceklerini ya da bir şeyleri unutacaklarını düşünürler.

Yolculuk şiirlerinden sonra benzer olan bir başka tema şehir temasıdır. Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da yaşadıkları yer olan ve sanatlarına katkısı olan şehirleri şiirlerinde işlemişlerdir. Garipçiler öncelikle şehirlerden İstanbul'u şiirlerinde sıklıkla kullanmışlardır. Çünkü şairler genel olarak yaşamlarını bu şehirde geçirmişlerdir. Özellikle Orhan Veli şiirlerinde İstanbul şehrinin tüm detaylarıyla görmek mümkündür. Yine Orhan Veli gibi Muzaffer Tayyip Uslu da İstanbul aşığı bir şairdir. Şiirlerinde de Uslu'nun İstanbul sevgisi ve özlemi hissedilir. İstanbul'dan sonra Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un şiirlerinde hayatlarının büyük bir kısmının geçtiği Zonguldak şehri yer alır. Uslu için Mersin şehri de çocukluğundan izler taşıması yönüyle önemlidir.

Garip şairler ve Garip izinde olan M. Tayyip Uslu ve Rüştü Onur'un yaşadıkları dönemlerde 1939-1954 yılları arasında gerçekleşen İkinci Dünya Savaşı bu şairlerin başlıca temalarından biri olmuştur. Şairler şiirlerinde savaşın o acımasız yüzünü ve savaş sonrası yaşanan izleri, şiirlerinde yansıtmayı başarmışlardır. Garip şairleri, İstanbul şehrinde yaşananları ele alırken M. Tayyip ve Rüştü Onur da yaşadıkları yer olan Zonguldak şehrindeki savaşın boyutlarını ele almışlardır. Ortak tema olan savaş; insanları açlığa, ölüme ve hayallerini yarım bırakmaya mahkum etmiştir. Ve bu mahkumiyetin izleri ve sesi şiirlerin dizelerine yansımıştır.

Zaman teması, Garip akımı ve onları takip eden Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'da da ön plana çıkan temalardan biridir. Zaman kavramlarıyla ifade edilen sabah, akşam, dün, bugün ve yarın gibi anlardır. Garipçiler gibi Rüştü Onur ve M. Tayyip Uslu da gündelik hayata dair zamanları şiirlerinde işlemişlerdir. Zaman şiirlerde ya beklenen yeni başlangıçları ya da bitişi ifade eder. Garip izinde olan Uslu ve Onur'da da zaman, ölümün geleceğine dair bir nitelik taşımaktadır.

Geçmiş temasını Garipçilerin şiirlerinde olduğu gibi M. Tayyip ve Rüştü Onur'da da görmek mümkündür. Şiirlerde geçmiş, unutulması mümkün olmayan sürekli yad edilen bir unsurdur.

Başta Garipçiler olmak üzere, Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da doğa temasının unsurlarını şiirlerinde ayrıntılı olarak anlatmışlardır. Mevsim, kuş, ağaç, deniz, bitki ve yağmur vb. öğeleri şiirlerde kullanmışlardır. İnsanın yanında doğayı da şiirlerde görmek mümkündür. Çünkü doğa, birçok yönüyle insan hayatında anlamlar ifade eder. Bu öğeler şiirde kullanılırken Garip şairlerinin yaptığı gibi Onur ve Uslu da teşhis ve intak söz sanatına yer vermiştir.

Yine Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da sıradan insanların yaşamını şiirlerinde kaleme almışlardır. Garip şiirinin en önemli ilkelerinden biri olan toplumun her kesimi Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip'te de kendine yer bulmuştur. Şairler, basit ve sıradan olan her şeyi gündelik hayat teminde anlatmışlardır. Şiir, çoğu zaman toplum sorunlarına kucak açmıştır. Garipçiler gibi bu iki şair de yaşadıkları toplumun sesi olmayı başarmışlardır.

Arkadaşlık, başta Garipçiler olmak üzere Rüştü Onur'un ve Muzaffer Tayyip'in şiirlerinde işlenmiş ortak temalardandır. Garip akımının üç şairi olarak tanınan Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet yakın arkadaşlardır. Bu durum şiirlere de konu

olmuştur. Garip şairler gibi Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da iki yakın arkadaştır. Bu iki şairin arkadaşlığı lise yıllarına dayanmaktadır. Ve arkadaşlıkları hayatlarının sonuna kadar devam etmiştir. Özellikle şairler şiirlerinde bu arkadaşlığa yer vermişlerdir. Şairler, hayatlarındaki olumsuzluklara rağmen arkadaşlarıyla yaşamaktan mutluluk duymuşlardır. Birlikte birçok şeyi aşmışlardır.

Garipçilerde olduğu gibi Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip Uslu da yaşama sevincini şiirlerinde işlemişlerdir. Şairlerin hayatlarında yaşadıkları sıkıntılar, olumsuzluklar ve hastalıklar onların her şeye rağmen yaşama sevinci duymalarını engelleyememiştir. Küçük şeylerle mutlu olan bu insanlar şiirlerinde de bunu yansıtmışlardır.

Şairlerin hayatlarının şiirlere yansımaları yani otobiyografik izler Garip şiirinde olduğu gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur şiirlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Şiirlerde şairlerin hayatına, ailesine, arkadaşlarına ve sanatına dair birçok unsuru da görmek mümkündür.

Yalnızlık teması da başta Garipçiler ile M. Tayyip Uslu ve Rüştü Onur şiirinde karşımıza çıkmaktadır. Zaman zaman şairler yalnızlık duygusuna kapılırlar. Ve etraflarında çoğu zaman dertlerini paylaşacak kimseleri yoktur. Özellikle Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur, cansız varlıklarla bu yalnızlığı paylaşma eğilimi gösterirler.

Son olarak Halk edebiyatı unsurları da ortak tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Orhan Veli ve Oktay Rifat şiirlerinde bu kültüre ve edebiyatına dair unsurları işlemişlerdir. Muzaffer Tayyip ile Rüştü Onur da her ne kadar geleneği reddetseler de şiirlerinde Halk edebiyatı unsurlarına yer vermişlerdir.

4.2. Biçim

Şiirde biçim; ölçü, nazım birimi, kafiye düzeni, redif ve kafiye, tekrarlar vb. unsurların toplamına verilen isimdir. Şiirde tema kadar şekil yapısı da önem arz etmektedir. Garipçilerde olduğu gibi Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da şiirdeki ahenk unsurlarına ve şekilsel yapılara karşı çıkmışlardır. Bu noktada şairlerin şiirleri incelendiğinde biçim olarak benzer özellikler görüldüğü saptanmıştır.

İlk olarak Garipçiler gibi Uslu ve Onur da mısra bütünlüğünü kıran ve şiirdeki anlam bütünlüğünü esas alan şiirler kaleme almışlardır. Şairlerin dize sayılarındaki kelime sayısı ise oldukça azdır. Şairler ortalama dört veya en fazla altı sözcüğü tercih etmişlerdir. Dizeler az sözcükle oluşturulmuştur.

Az sözcükle oluşan dizelerin hece sayısı da birbirinden farklıdır. Garip şiirinde görüldüğü gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da dizelerdeki hece sayılarının serbest şiirin bir getirisi olan uzunluk- kısalık bağlamında ele almışlardır. Yani dizelerindeki hece sayıları birbirinden farklıdır. Şairler az da olsa dizelerin hece sayılarının birbirine yakın olduğu şiirlerde kaleme almışlardır.

Garipçilerin ikinci evresinde karşımıza çıkan dize sayılarındaki artış M. Tayyip ve Rüştü Onur'da da karşımıza çıkar. Garip şairlerinden Oktay Rifat, yüz yirmi dizeden oluşan şiir bile kaleme almıştır. Garip izinde olan Muzaffer Tayyip'in, seksen dizelik; Rüştü Onur'un ise kırk dizeden oluşan şiiri mevcuttur.

Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur, ölçü olarak Garipçilerin de şiirlerinde genellikle tercih ettiği serbest ölçüyü kullanmışlardır. Şiirlerinde çoğunlukla kullandıkları ölçü olmuştur. İki şair Garipçilerin ilk dönemlerinde kullandıkları hece ölçüsüne de şiirlerinde az da olsa yer vermişlerdir.

Serbest ölçünün getirmiş olduğu dizelere özgürlük veren, bent nazım birimini Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da şiirlerinde ağırlıklı olarak kullanmışlardır. Garipçilerin zaman zaman beyitle yazdıkları şiirlerin var olduğu da bilinmektedir. Garipçiler, ne kadar geleneği reddetmiş olsalar da Halk ve Divan edebiyatını bir o kadar iyi bilen sanatçılardır. Özellikle Orhan Veli, Divan edebiyatı etkisini zaman zaman beyitle yazılmış şiirlerinde hissettirir. Buna benzer olarak Rüştü Onur da iki şiirini beyitlerle yazmıştır. Uslu ve Onur, Halk edebiyatı unsurlarından olan dörtlük nazım birimini az da olsa şiirlerinde kullanmışlardır.

Garipçiler de olduğu gibi Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'da şiirlerinde kafiye şeması genellikle görülmemektedir. Şiirde şekilciliği reddeden şairler kafiye düzeninin de karşısında olmuşlardır. Ancak Garipçilerin ilk dönemlerde kullandıkları düzenli kafiye şeması Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un da şiirlerinde az da olsa yer verdikleri görülür.

Kafiye ve redif unsurlarına Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur, şiirlerinde de rastlanılmaz. İstisna olarak Rüştü Onur, dörtlükle yazılan bazı şiirlerde kafiye ve redife az da olsa yer vermiştir.

Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da Garipçiler gibi ahenk unsurlarından tekrarı şiirlerinde kullanmışlardır. Şiirde kelime ve dize boyutunda tekrarların kullanıldığı tespit edilmiştir. Şairlerin amacı dikkati çekmek ve vurguyu arttırmaktır.

4.3. Dil ve Üslup

Garip şiirinde rastladığımız dil ve üslup özellikleri Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur şiirlerinde de kendini göstermektedir. Garipçiler, anlatmak istediklerini hiçbir engelle uğramadan anlatmışlardır. Garipçilerin dil anlayışlarında gördüğümüz “*her türlü yükten arınma dileğinde*” de sürrealizmin “*otomatik yazı*” anlayışı etkilidir (Korkmaz, 2009, s. 277).

Garip şiirinde olduğu gibi M. Tayyip ve Rüştü Onur’da da dil; sade, açık ve anlaşılırdır. Şairler olabildiğince sade bir üslup kullanmışlardır. Şiirlerde kapalı anlatım yerini herkesin anlayabileceği bir anlatıma bırakmıştır.

Garipçilerin kullandığı gündelik hayatın içerisinde yer alan kelimeler Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur şiirinde de karşımıza çıkmaktadır. Şairlerin şiirleri sanki içimizden birini sesidir. O kadar bizi anlatan kelimelere yer vermişlerdir.

Üslup olarak Garip şairleri gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur da gerçekçi bir üslup kullanmışlardır. Söylemek istediklerini doğrudan bir şekilde anlatmışlardır. Gerçekçi üslup dışında Garip şairlerince kullanılan şaşkırtma üslubunu M. Tayyip ve Rüştü Onur da şiirlerinde kullanmışlardır. Şaşkırtma üslubu bir durumun tam tersini kastetmek olarak karşımıza çıkar. Son olarak Garipçilerde olduğu gibi mizahi üslupta M. Tayyip ve Rüştü Onur şiirlerinde yer verilen üsluplardan biri olmuştur. Yer yer mizahi söylemlere rastlanmıştır. Bu durum şiirde olması gerekeni daha net bir durumda ortaya koyulmasını sağlamıştır.

Anlatım biçimleri Garip şiirinde kullanıldığı gibi M. Tayyip ve Rüştü Onur’da da kullanılmıştır. Anlatım tekniklerinden öykülemeyi de Garip şiirlerinde olduğu gibi M. Tayyip ve Rüştü Onur’da da görmek mümkündür. Şiir yapısı korunarak bir olay anlatılmıştır. Şiirde olay hikayeleştirilerek anlatılırken iç monolog tekniği de kullanılmıştır. İç monolog, şairin iç dünyasına yönelerek kendi kendine konuşması sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Bu duruma şairlerin şiirlerinde çoğunlukla görmek mümkündür.

Gösterme tekniklerinden diyalog da başta Garip şiirinde ve onun izini takip eden Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Şairler, diyalog tekniğiyle insanların çeşitli durumlarını ve karşılıklı konuşmalarını şiire yansıtmışlardır.

Karşıtlık anlatım tekniğine Garip şairler başta olmak üzere M. Tayyip ve Rüştü Onur da şiirlerinde yer vermiştir. Karşıtlık, söylenen şeyi inkar etmek tersini kullanmaktır.

SONUÇ

Çalışmamıza konu olan Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur, Garip akımının etkisinde kalan şairlerdendir. Bu iki şairin yaşadıkları dönemler Garip akımının en zirvede olduğu dönemlerdir. Bu etkiyi hareketin İstanbul şehriyle sınırlı kalmadığını Zonguldak'ın ücra bir köşesinde Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur gibi sanatçıların varlığıyla anlamak mümkündür. Zonguldaklı iki şair durmadan şiir yazmışlardır. Bu şiir yazma tutkusu şairlerin lise dönemlerinde başlamıştır. Sürekli ellerinde bir defter olan bu iki genç, kıyıda köşede sürekli şiir yazmaya devam etmişlerdir. Şairlerin bu şiir tutkusuna lise dönemleri ve sonrasında katkısı olan birçok isim vardır. Bu isimleri başında lise dönemlerinde onların hocası olan Behçet Necatigil gelmektedir. Birlikte edebi sohbetler ve çeşitli dergilerde şiirler yayımlamışlardır. Yine bu dönemlerde şairlerin Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Salah Bırsel, Necati Cumalı ve Kemal Uluser gibi kişiler şairlerin hayatlarında önemli bir yere sahiptirler. Bu isimlerle yaşadıkları dönemlerde edebiyata birlikte yön vermişlerdir.

Garip akımı, Türk edebiyatında 1940'lı yıllarda başlamış ve etkisini uzun yıllar devam ettirmiştir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde şiire getirdiği ilke ve kurallarla yeni bir hareket niteliği taşımıştır. Garip hareketini Orhan Veli Kanık, Orhan Seyfi Orhon ve Melih Cevdet Anday başlatmışlardır. Bu hareket zamanla birçok şair ve yazar tarafından benimsenmiştir. Sabahattin Kudret Aksal, Metin Eloğlu, Cahit Külebi, Suat Taşer, Behçet Necatigil, Rıfat Ilgaz, Arif Damar, Salah Bırsel vb. Türk edebiyatının önemli isimleri farklı dönemlerde Garip akımının fikir ve düşüncelerini benimsemişlerdir.

Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur; yaşadıkları dönemler Garip akımının önemli isimlerinden Oktay Rifat, Melih Cevdet ve Orhan Veli'den sürekli mektuplarında bahsettikleri görülmektedir. Garip etkisinde kalan Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'un şiirleri incelendiğinde tema, biçim, dil ve üslup yönünden Garip şiiriyle benzerlikler olduğu tespit edilmiştir.

Bu benzerliklerden öncelikle Garipçiler gibi Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur'da da görülen ortak temalara bakılacaktır. Garipçilerin kullandıkları aşk, ölüm, sosyal eleştiri, üzüntü, ayrılık/yolculuk, şehir, savaş, zaman, geçmiş, doğa, sıradan insanların yaşamı, arkadaşlık, yaşama sevinci/memnuniyet, yalnızlık, otobiyografik izler ve Halk edebiyatı unsurları ortaktır. Şairlerin şiirlerinde bu temaları gerçekçi ve samimi bir şekilde ele almışlardır.

İkinci olarak Garipçilerde olduğu gibi Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip'te de şekilsel açıdan şiirlerinde benzerlikler görülmektedir. Garipçilerin şiirinin şekline dair tüm unsurları reddedişleri Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur'da da karşımıza çıkar. Şiirler biçimsel olarak incelendiğinde dize bütünlüğünü kıran şairler buna bağlı olarak dizelerindeki kelime sayısını sınırlı tutmuşlardır. Az kelime ile şiir yazma geleneğinin devam edişi şiirlerin dizelerine yansımıştır. Şairler, Garipçilerde görüldüğü gibi en az dört en fazla altı kelimedenden şiirler yazmışlardır. Garipçilerde olduğu gibi Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip'te de şiirde dizelerdeki hece sayılarının uzunluk- kısalık bakımından birbirinden farklı olması ortak şekilsel özelliklerdendir.

Biçimsel olarak şiirdeki ölçüye bakıldığında Garipçilerle benzer olarak Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da serbest ölçüyü kullanmışlardır. Serbest ölçünün bir getirisi olan bent nazım birimine de şiirlerinde sıklıkla yer vermişlerdir. Şiirlerinde Garipçilerin şiire getirdiği şekilsel her şeye karşı çıkış noktasında Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur da kafiye ve redife ayrıca kafiye düzenine karşı çıkmışlardır. Ahenk unsurlarının esiri olmaktan şiirlerini kurtarmayı başarmışlardır. Biçimsel açıdan son olarak Garipçiler gibi M. Tayyip ve Rüştü Onur da şiirlerinde tekrar unsurlarını kullanmışlardır. Bu tekrarlar kelime ve dize şeklindedir.

Garip şiirinde dil, açık ve sadedir. Günlük hayattaki kelimelerle şiir yazmışlardır. Yine Garip izinde iki şairin şiirinde dilin ne kadar basit ve anlaşılır olduğu şiirlerinde görülmektedir.

M. Tayyip Uslu'nun şiirlerinden sonra düzyazı türünde eserleri de vardır. Muzaffer Tayyip'in *Ocak* gazetesi ve *Kara Elmas* dergisinde yayımlanan “*Şiirde İnsanı Aramak 1*”, “*Şiirde İnsanı Aramak 2*”, “*Rüştü'ye Dair*”, “*Şiire ve Şiirde Primitif Anlayışa Dair*”, “*Tenkide Dair*”, “*Rıfat Ilgaz'ın Şiir Kitabı: Yarenlik, Halk Edebiyatından Yararlanma Yolları*”, “*Yirmi Yılda Türk Edebiyatı*” ve “*Son Çıkan Şiir Kitapları Münasebetiyle*” adlı yazıları vardır. Bu yazılar o dönemin edebi hayatına ışık tutacak niteliktedir.

Rüştü Onur'un da düzyazı olarak kaleme aldığı mektupları, denemeleri ve hikayeleri vardır. Mektuplarını Salah Birsal, Necati Cumalı ve arkadaşı Muzaffer Tayyip'e yazmıştır. Deneme türünde *Türkçe'nin Arınmasına ve Oluşumuna Doğru*, “*Yaşayan Sanat*”, “*Modern Şiir*”, “*Birkaç Düşünce ve Bir Not*”, “*İnkâr*” ve “*İdeal*” adında düzyazı eserler kaleme almıştır. “*Alagözlerin Fikriye*” ve “*Kenar Dilberi*” adlı hikayeleri de düzyazı eserleri arasındadır.

Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur, Garip akımının izinde olan kelebek ömürlü şairlerdir. Genç yaşlarda yakalandıkları zatürre hastalığı, zamanla vereme dönüşmüştür. O dönemin şartları da hastalıklarının tedavisi için yetersiz kalmıştır. Hayatın yanında bir de hastalıklarıyla mücadele etmek zorunda kalan iki şair ne yaparlarsa yapsınlar gereken destek ve yardımı kimseden görememişlerdir. Bu savaşı kelebekli ömürlü şairler kaybederler. Rüştü Onur, 22 yaşında; Muzaffer Tayyip ise 24 yaşında hayata veda etmiştir.

Yaşadıkları dönemde pek tanınıp bilinmeyen şairler çeşitli etkinlikler sayesinde hala yaşatılmaya devam ediyorlar. Günümüzde de şiirlerinin beğenilip okunmasında şiirlerinin ve hayat hikayelerinin etkisi büyüktür.

KAYNAKLAR

- Akbal, O. (1884). *Şair Dostlarım, Rüştü Onur- Muzaffer Tayyip*. Varlık Yayınları.
- Akbal, O. (1968). *Konumuz Edebiyat- Edebiyat Üzerine Denemeler "Bir Muzaffer Tayyip Vardı"*.
Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları.
- Aksu, O. (2007). Anımsamalar, Genç Yaşta Ölen Şairler. *Akademi- Gökyüzü*, 1(3), s. 46-47.
- Alpyürür, F. (2021). Şehir Sesli Şair: Muzaffer Tayyip Uslu. *Bahçe*.
- Anday, M. C. (2021). *Bütün Şiirleri- Sözcükler*. Everest Yayınları.
- Ansiklopedi, B. L. (1987). "M" maddesi (Cilt 16). Gelişim Yayınları.
- Ansiklopedi, B. L. (1986). "G" maddesi (Cilt 9). Gelişim Yayınları.
- Ay, Y. M. (2009). Türk Şiirinde Garip hareketi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume Volume 4 Issue 1-2*, 1227-1276. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.584>
- Bakan, E. (2018). Veremin Gölgesinde Bir Şair: Muzaffer Tayyip Uslu ve Şiirlerindeki Otobiyografik İzler. *HARS AKADEMİ Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*(2), s. 115-130. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/602458>
- Behramoğlu, A. (2013). *1950'lerden 2000'lere- Büyük Türk Şiiri Antolojisi 2*. Sosyal Yayınları.
- Bek, K. (2004). *Şiirden Eleştiriye, Yazınımızda Bir Genç Ölü: Rüştü Onur*. Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Bila, H. (2012). *Kömür Kara*. Morpa Kültür Yayınları.
- Birsel, S. (1955). *Günlük*. Yeditepe Yayınları.
- Birsel, S. (2021). *Rüştü Onur Şiirleri- Mektupları- Ardından Yazılanlar*. Sel Yayınları.
- Bıyıklı, E. (2021). *Behçet Necatigil'in Eserlerindeki Eğitim Unsurları Üzerine Bir İnceleme* (Yayın No: 663818) [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Cumalı, N. (1956). *Muzaffer Tayyip*. Yeditepe Yayınları.

- Duman, G. B., & Furtun, S. (2014). Rüşti Onur un Şiirlerinin Kelime Dünyası. *İnsan, Kimlik, Mekan Bağlamında Zonguldak Sempozyumu* (s. 533-549). Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları.
- Enginün, İ (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Dergah Yayınları.
- Erdoğan, Y (2013). *Kelebeğin Rüyası*. Doğan Kitap Yayınları.
- Fidanten, N., & Aydın, H. İ. (2018). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Büyük Şiirlerin 'Küçük Adamı': Muzaffer Tayyip Uslu Ve Dönem Ekonomisine Ayna Tutan Şiirleri. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri*, 1(2), 120-133. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/504946>
- Günbaş, A. (2010, Aralık). Lavanta Kokulu Yolcu! *Şehir*(61), s. 5.
- Güneş, E. (2023). Garip Şiirinde İstanbul. *International Journal Of Turkish Academic Studies (TURAS)*, 2(3), 189-198. 10.54566/turas.1018508
- Güngör, B. (Haz.) (2021). *Rüşti Onur, Muzaffer Tayyip Uslu, Kemal Uluser- Kara Elmas Diyarından (Toplu Eserler)*. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Güreşir, S. K. (2021, 08 30). İrfan Yalçın'ın Romanlarına Marksist İdeoloji Ekseninde Bir Bakış. *Akademik Dil Ve Edebiyat Dergisi*, 5(2), s. 1314 - 1335. <https://orcid.org/0000-0003-4821-4991>.
- Kalyoncu, H. (2017). *Yaşamak Güzeldi- Kelebek Ömürlü Şair Muzaffer Tayyip Uslu*. Telgrafhane Yayınları.
- Kacıroğlu, M. (2014). Kenosistik Bir Eğilim Olarak Garip Poetikası. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*. <https://doi.KtgWVXEBu-adCBSE1p87>
- Kanık, O. V. (2022). *Bütün Şiirleri*. Kırmızı Kedi Yayınları.
- Kanık, O. V. (2022). *Garip - Şiir Hakkında Düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat, Orhan Veli'den Seçilmiş Şiirler*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Karaoğuz, D. (2015). *Rüzgarın Getirdiği*. Telgrafhane Yayınları.
- Kılıç, F. (2014). *Kandela, Şairin Yalnızlığı ya da Rüşti Onur'un Şiirinde Yalnızlık*. Kurgu Kültür Merkezi Yayınları.
- Koçdemir, E. (2023). *Zonguldak Şiirleri Antolojisi*. Odessa Yayınları.

- Korkmaz, R. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*. Grafiker Yayınları.
- Kurdakul, Ş. (1973). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. Bilgi Yayınevi.
- Kuzu, F. (2021, 12 28). Garip Şiirinin Dil Özellikleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 174-186. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1752942>
- Mungan, M. (2002). *Bir Garip Orhan Veli*. Metis Yayınları.
- Narlı, M. (2008). Üç İstanbul: Yahya Kemal, Orhan Veli ve İlhan Berk'in Şiirlerinde İstanbul. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 157 - 171. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50241/648147>
- Narlı, M. (2009). Garip Poetikasının Eleştirisi. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* , (2) , 129-147. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ytea/issue/28957/328367>
- Necatigil, B. (1985). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. Varlık Yayınları.
- Onur, R. (2020). *Hülasa*. Ahabap Yayınları.
- Ova, A. A. (2016). *Garip Şiir Akımı: İlkelerin Şiire Yansıması*. (Yayın No: 441173) [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ardahan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Özbek, S. (2012). Orhan Veli'nin İzinde Bir "Garip": Muzaffer Tayyip Uslu. *International Journal of Social Science Volume 5 issue 2,p. , s. 215-226*. http://dx.doi.org/10.9761/jasss_114
- Özer, A. (2010, Aralık). Rüştü Onur: Hep 22 Yaşın Güzelliğinde. *Şehir Dergisi*(61), s. 2.
- Özlu, A. (2012, Aralık). Ölümün İkizkardeşi Yalnızlıktır. *Şehir dergisi*(74).
- Rifat, O. (2022). *Bütün Şiirleri 1*. Yapı Kredi Yayınları.
- Sali, K. (2018, Aralık). Rüştü Onur'un Şiirlerinde İzlekler. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*(2), s. 184-200. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hars/issue/39949/467803>
- Sarıkoymuncu, D. D. (1993, 01 14). Zonguldak ve çevresindeki "Müdafaa-i Hukuk" çalışmaları. *Demokrat Gazetesi*.
- Sazyek, H. (2016). *Cumhuriyet Dönemi- Türk Şiirinde Garip hareketi*. Akçağ Yayınları.

- Şahin, L., & Tığ, İ. (2013). *Mektubun Avucumda- Bilinmeyen Mektupları ve Şiirleri Rüştü Onur*. Kaynak Yayınları.
- Tığ, İ. (2012, Aralık). Rüştü Onur'u Arkadaşlarıyla Anmak. *Şehir dergisi*(74).
- Tığ, İ. (2014, Kasım- Aralık). Gerçek Yaşam Öyküsüyle: Rüştü Onur. *Afrodisyas Sanat*, 8(48), s. 1-64.
- Tığ, İ. (2017, Temmuz). İnkâr Etmiyorum Ki. *Şehir, Kültür ve Edebiyat Dergisi*(106), 2.
- Tığ, İ. (2020). *Rüştü Onur, Şiirleri- Yazıları- Mektupları Ve Ardından Yazılar*. Kaynak Yayınları.
- Tuna, H. B. (2020). *Ziya Osman Saba, Behçet Necatigil, Bedri Rahmi Eyüpoğlu, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek ve Attila İlhan'ın Şiirlerinde Şehir*. (Yayın No: 631880) [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi], YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Tuncel, S. (2003, Mayıs- Haziran). Genç Ölen Bir Şair Daha Muzaffer Tayyip Uslu (1922-1946). *Türk Dili Dergisi*, 16(96), s. 35.
- Tuncer, H. (1997). *Garipçiler (I. Yeniciler)*. Kanyılmaz Matbaası Yayınları.
- Tuncer, K. (2013). *Zonguldaklı Şair Rüştü Onur*. İklim Ozan Yayınları.
- Türk, H. (2021). *Çağdaş Türk Şiiri Tarihi*. Paradigma Akademi Yayınları.
- Ulucan, M. (2016). Orhan Veli'nin Şiirlerinde Çocuksu Söylem. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 93-108. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.346906>
- Uslu, M. T. (2022). *Şimdilik*. Yapı Kredi Yayınları.
- Uyar, T. (2022). *Bir Şiirden- İnceleme*. Yapı Kredi Yayınları.
- Veli, O. (2022). *Garip- Şiir Hakkında Düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat, Orhan Veli'den Seçilmiş Şiirler*. Yapı Kredi Yayınları.
- Yalçın, İ. (2011). *İlkyaz Ölümleri*. Cumhuriyet Kitapları .
- Yılmaz, A. (2011). Orhan Veli'de "Kaçış". *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 257-279. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223421>. (ISSN: 1303-0094)
- Yılmaz, A. (2016, Ekim 13-14-15). Mizah Kavramı Çerçevesinde Yeni Garipçi Şiire Bir Bakış”, *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*.

Yılmaz, S. (2019). İki ‘‘Garip’’ Şair: Muzaffer Tayyip Uslu Ve Rüştü Onur. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kùltürlerarası Sanat Cilt: 4 Sayı: 7*,201-214.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1496854>

Elektronik Kaynaklar

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/orhan-veli-kanik> (Erişim Tarihi: 25/03/2023)

<https://tankuaa.wordpress.com/orhan-veli-kanikin-istanbul-turkusu-incelemesi/> (Erişim Tarihi: 18/05/2023)

<https://gencifade.omu.edu.tr/yasayan-siir-garip-akimi/> (Erişim Tarihi: 19.02.2023)

http://gazete.tiyatroterapi.com/haber_detay.asp?haberID=243 (Mehmet Yavrutürk, Bir Şehir/ İki Şair, Erişim Tarihi: 07.04.2023)

<https://tr.wiktionary.org/wiki/hul%C3%A2sa> (Erişim Tarihi:02.12.2022)

<https://www.youtube.com/watch?v=fMKBPqXYiGo> (Erişim Tarihi: 05.04.2023)

EKLER

6

⁶ Muzaffer Tayyip Uslu'ya ait bir fotoğraftır.

13. yıl

Aralık 2004

Muzaffer Tayyip Uslu
İbrahim Tiğ
Halil İbrahim Özcan
Asım Bezirci
Hüseyin Alemdar
Ali Asker Barut
Tuğrul Keskin
Serap Aslı Araklı
Bülent Güldal
Hülya Soyşekerçi
Can Ceylan
Fahrettin Koyuncu
Duran Aydın
Zafer Doruk
Asım Öztürk
Mehmet Rayman
Bünyamin Durallı
Ferhad Gülsün
Gülhan Tuba Çelik
Aslıhan Tüylüoğlu
Mehmet Çataloğlu
Erdiñ Ozan
Burak Çapan
Faruk Güçlü
Engin Hamamcı
Mesut Akatay
İbrahim Oluklu
Yalçın Ülker
Gökhan Gacaroğlu
Mine Kırdar Manav
Hakan Keysan
Bircan Çelik
Meltem Dağcı
Gökhan Ayçiçek
İhsan Baran
Ahmet Akın
A.Barış Ağır
Neval Savak
Büşra Biçer
Aziz Nesin

ŞEHİR

Muzaffer Tayyip Uslu'nun
fotoğrafına ilk kez ulaştık

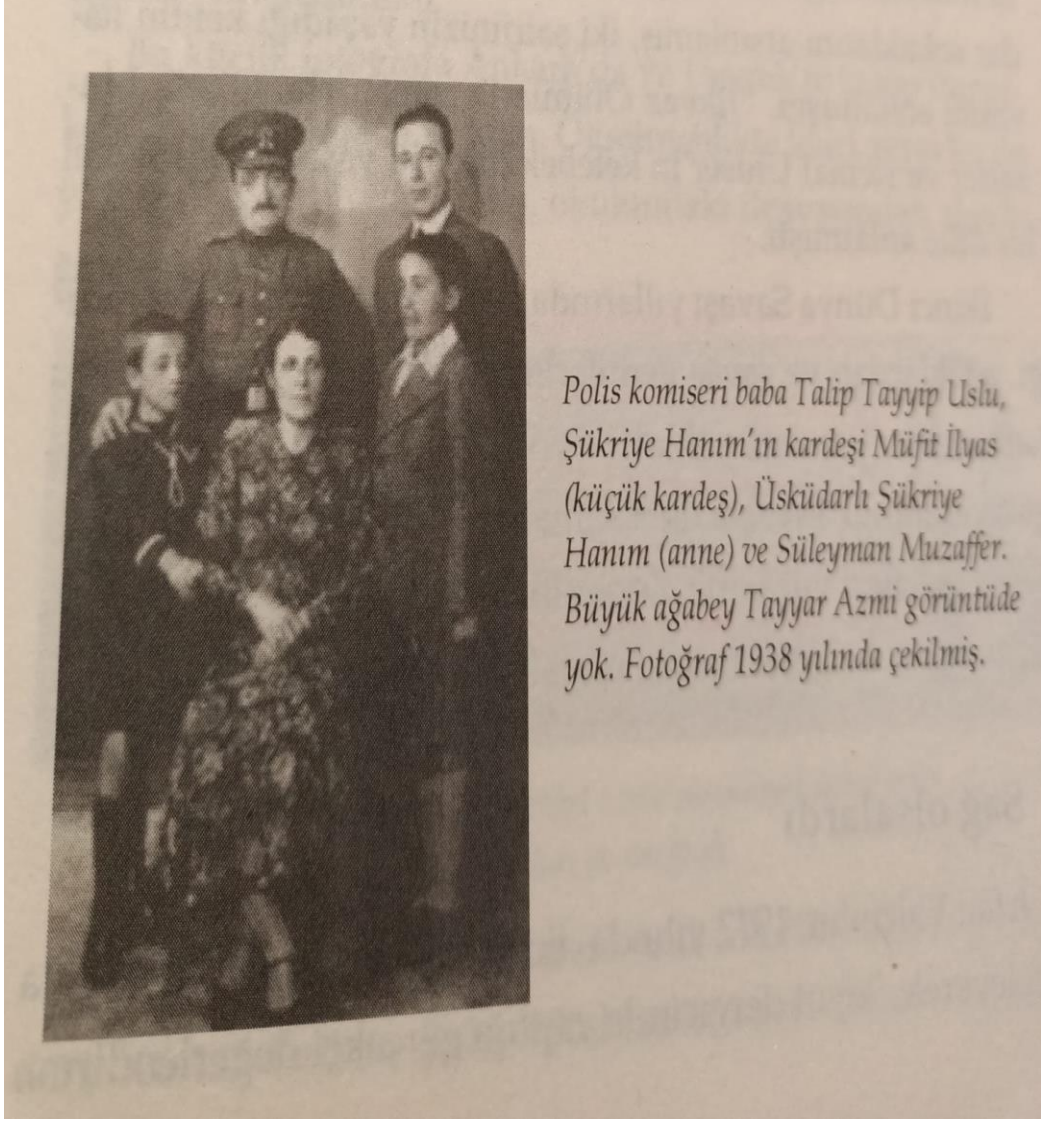
unutma!
unutturma

kültür ve edebiyat dergisi

-106- TEMMUZ 2017

7

⁷ Yukarıda verilen Muzaffer Tayyip Uslu'nun fotoğrafı Şehir dergisinde ilk kez Temmuz 2017'de yayımlanmıştır.

Polis komiseri baba Talip Tayyip Uslu, Şükriye Hanım'ın kardeşi Müfit İlyas (küçük kardeş), Üsküdarlı Şükriye Hanım (anne) ve Süleyman Muzaffer. Büyük ağabey Tayyar Azmi görüntüde yok. Fotoğraf 1938 yılında çekilmiş.

8

⁸ Muzaffer Tayyip Uslu ve aile üyelerine ait bir fotoğraftır. Hamit Kalyoncu “Yaşamak Güzeldi-Kelebek Ömürlü Şair Muzaffer Tayyip Uslu” adlı kitabında bu fotoğrafı Tansev Hanım'ın Şehir dergisine 2015 yılında gönderdiğini söylemiştir.

9

⁹ Rüştü Onur'a ait bir fotoğraftır.

10

¹⁰ Rüştü Onur ve Eşi Mediha Sessiz'e ait bir fotoğraftır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Aysun TAŞDEMİR
Yabancı Dili	İngilizce
Orcid Numarası	0000-0001-5076-324X
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	
Lise	Tomarza Çok Programlı Anadolu Lisesi
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi
Mesleki Deneyim	2018-2019 yılları arası Kayseri/Tomarza, Tomarza Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği 2020-... Ordu/İkizce Yoğunluk Çok Programlı Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği
Akademik Çalışmalar	1. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu “ <i>Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın İffet Romanında Sosyal İlişkiler Açısından Komşular</i> ” 2. Ordu Üniversitesi, 3. Genç Türkologlar Çalıştayı “ <i>Sabahattin Ali’nin Mektuplarında Saklı Kalan Romantik Yönü: Canım Aliye, Ruhum Filiz</i> ” 3. Ordu Öğretmenler Arası Makale Yarışmasında “Türk Edebiyatında Edebi Bir Muhit Olarak Ordu” adlı makale

